

w w w . y o u t h x c h a n g e . n e t

gençlikVEdeğişim

S ü r d ü r ü l e b i l i r b i r y a ş a m
b i ç i m i n e d o ğ r u

HAREKETE GEÇ

Sorumlu kullanım* üzerine eğitim seti



Birleşmiş
Milletler
Eğitim, Bilim
ve Kültür
Kurumu



Birleşmiş
Milletler
Çevre
Programı

UNESCO ve UNEP olarak, gençlikVEdeğişim (YouthXchange) rehberinin hazırlanmasında zaman veren, çaba gösteren ve yorumlarıyla katkıda bulunan herkese teşekkür ediyoruz.

Bu yayın UNEP Teknoloji, Endüstri ve Ekonomi Bölümü DTIE ve UNESCO İkincil Teknik ve Mesleki Eğitim Bölümü gözetiminde, Consumers International'ın (Uluslararası Tüketiciler Örgütü) katkılarıyla, Méta (Medya, Ekoloji ve Teknoloji Derneği) tarafından hazırlandı.

Bu rehberi, Patrizio Lugo Loprieno kaleme aldı ve Méta ekibi (Madhavi Bhatt ve Peter Williams), 2002 baskısı ve 2006 güncellemesi (Ilaria Alegrozzi ve David Gerstein) için denetleme görevini üstlendi. Yapım, UNEP DTIE'nin program yöneticisi Isabella Maras ve UNESCO Eğitim Merkezi'nin program uzmanı Julia Heiss tarafından koordine edildi. Consumer International'dan Cristine Knights ve Alina Tugend, rehberin birinci baskısına öneri ve düzenlemeleriyle katkıda bulundu. Entegre Kaynak Yönetimi'nin Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim bölümünün yöneticisi Bas de Leeuw ile birlikte verdikleri destek ve teknik önerilerle, projeye katkıda bulunan bütün UNEP DTIE çalışanlarına özellikle teşekkür ediyoruz.

Rehberin taslakları önce UNEP ve UNESCO'ya, Gençlere Yönelik Sürdürülebilir Tüketim/Kullanım* üzerine bir eğitim ve bilgi kaynağı oluşturulması konusunda cesaret ve destek veren UNEP/UNESCO Expert Workshop on Youth (Paris, 6-7 Kasım 2000) katılımcılarına yollandı.

2002'de yayımlandığından bu yana gençlikVEdeğişim rehberi Türkçe ile birlikte 16 dile çevrildi ve yerel organizasyonların işbirliği sayesinde dünyanın dört bir köşesine dağıtıldı. Çevirisini yapan organizasyonlar (kamu, özel veya kâr amacı gütmeyen) sayesinde rehber yaklaşık 400 bin kişiye ulaştı. Projenin asıl temsilcileri ve yöneticileri onlar. Yerel ortakların tam listesini ise aşağıda bulabilirsiniz.

gençlikVEdeğişim'in bu ikinci baskısı çeşitli yenilik ve değişiklikler ile birinci baskısına ayna tutuyor.



youthxchange.net

gençlikVEdeğişim rehberinin tüm dünyada yayımlandığı diller ve hangi kuruluşlar tarafından çevrilip uyarlandığını aşağıdaki listede bulabilirsiniz:

📌 **Portekizce** (2003) - Sonae Ticaret ve Hizmetler Tüketicisi Enstitüsü; [comunicacao@sonae.pt]; [dgc@dg.consumidor.pt]; [ana.cabral@ic.pt]

📌 **Korece** (Güney Kore Cumhuriyeti, 2004) -

Koreli Tüketiciler [jokim@consumerskorea.org]

📌 **Fransızca** (Fransa, 2005) - EKWO Ekoloji ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanlığı Dergisi [monica@ekwo.org]

📌 **İspanyolca** (Meksika, 2004) - Çevre ve Doğal Kaynaklar (SEMARNAT), Federal Tüketicisi (PROFECO); [tiahoga@semarnat.gob.mx]; [quejas@profeco.gob.mx]

📌 **Katalanca** (İspanya, 2004) - Barselona Şehir Konseyi [recursos@mail.bcn.es]

📌 **İspanyolca** (İspanya, 2004) - Ekoloji ve Kalkınma Vakfı, Avrupa Tüketicisi Okulu [pbarrenechea@ecodes.org; eva@e-cons.net]

📌 **İtalyanca** (İtalya, 2005) - Veneto Bölgesi; Veneto Çevre Ajansı [psalmaso@arpa.veneto.it]

📌 **Macarca** (2004 ve 2006) - Bilinçli Tüketiciler Derneği; Çevresel Farkındalık Yönetimi Derneği [lewis@tve.hu; toth@kovet.hu]

📌 **Çince** (2005) - Çin Çevre Eğitimi Merkezi; Broad Company [mayufei@chinaeol.net]

📌 **Filipince** (Filipinler, 2007) - Çevre için Genç Sanatçılar [yafe2004@gmail.com]; [laiden@yafe.ph]

Dünya şiddetli bir küresel kriz ile karşı karşıya. Ekonomik ve sosyal gelişim, yeryüzünde dayanılmaz bir baskı yaratıyor. Yanlış üretim ve kullanım modelleri, kaynakların adaletsiz dağıtımı ile birlikte Kuzey ve Güney arasındaki uçurumu daha da derinleştiriyor.

Yapılan hesaplar, dünyadaki her bir insanın, kaynakları, zengin toplumlarda olduğu gibi kullanabilmesi için 4 adet daha dünya gerektiğini ortaya koyuyor.

Günümüzün genç insanları, "tüketim toplumu"nın büyük bir bölümünü temsil ediyor. Gençlerin bugün edineceği alışkanlıklar, geleceğin kullanım modellerinde önemli rol oynayacak. Onların kullanıcı olarak aldıkları kararlar, piyasa üzerinde giderek daha büyük bir etkiye sahip oluyor. Bu nedenle, kullanım modellerini sürdürülebilir gelişime uygun hale getirmek açısından genç insanlar özel bir önem taşıyor.

Birleşmiş Milletler'in çevresel vicdanı olan UNEP, kullanım ve üretim model ve davranışlarında dünya çapında yapılması gereken değişimin aciliyetine ve önemine dikkat çekiyor.

UNESCO ise sürdürülebilir bir gelecek için gerekli olan kapasite, beceri ve sorumlulukları geliştirmenin yanı sıra bu hal, tavır ve anlayışlara şekil verecek olan eğitim sistemine ağırlık veriyor.

UNEP ve UNESCO, gençlikVEdeğişim aracılığı ile, genç nesile daha iyi bir dünya hedefimizin, günlük davranışlarımızda yapabileceğimiz değişikliklerden geçtiğini göstermek için çalışıyor.

Achim Steiner
UNEP Yönetici Direktörü

Koichiro Matsura
UNESCO Direktörü

📌 **Flamanca** (Belçika, 2004)
- UNESCO Platform Vlaanderen
[info@unescovlaanderen.be]

📌 **Norveççe** (Norveç, 2005)
- Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı;
Ideebanken, Tüketici Konseyi
[oey@bld.dep.no]; [kirsten@idebanken.no]; [post@forbrukerradet.no]

📌 **Yunanca** (Yunanistan, 2007) - Akdeniz Bilgilendirme Ofisi [alampei@mio-ecsde.org]

📌 **Arapça** (Dubai, 2005)
- Birleşik Arap Emirliği Dalış Derneği; Göç Bakanlığı; Bilgi ve İnsan Kalkınma Ofisi [ibrahim.alzubi@khda.gov.ae]

📌 **Japonca** (Japonya, 2007)
- Hakuodo LTD ve Nippon express LTD [satoru.mizuguchi@hakuodo.co.jp]

📌 **Slovakça** (Slovenya, 2007) - Çevre ve Özel Planlama Bakanlığı [Alenka.Burja@gov.si]

📌 **Baskça** (Bask Bölgesi - İspanya, 2006) - Bask Bölgesel Sanayi Ofisi; IHOB (Çevre Başkanlığı) [josebe-alonso@ej-gv.es]; [xabier.gonzalez@ihobe.net]

📌 **İspanyolca** (Arjantin, 2008) Asociación Consumidores Argentinos; Instituto Argentino para El Desarrollo Sustentable (IADS); [matias@iadsargentina.org]

📌 **Türkçe** (Türkiye, 2009)
Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği ve Yeşil Adımlar Çevre Eğitim Derneği
[gunesinaydemir@bugday.org]; [oayman@bugday.org]; [leyladerya@gmail.com]

* Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tüketim ve tüketici terimleri, tüketmeye yönelik olduğu ve sürdürülebilir modellerin tüketmek değil, dönüştürmek üzerine yapılandırılması gerektiğini savunduğu için kullanım ve kullanıcı terimlerini tercih ediyor.



Gençlik geleceğin tohumlarını taşıyor!

Ticaret, endüstri, ekonomi küreselleşirken yerküreye ne oluyor? Yerküre, gelecek nesilleri taşıyabilecek ve insanlığın temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek mi? Bu soruları hergün biraz daha artan bir endişe ile yanıtlıyoruz.

Gençlik ve geleceğimiz ile ilgili soruların yanıtlarına ulaşmak; **bilgilerimizi paylaşmak** ve bu bilgileri kullanarak etkin bir biçimde çözümün parçası olmaktan geçiyor. Doğal kaynakların tükenmesi ve bunun sonucunda bozulan doğal dengenin yaratacağı sonuçlar bilimsel olarak saptanabiliyor. Aynı zamanda ortaya çıkan sonuçları, sürgelen siyasi ve ekonomik politikalarla ilişkilendirerek de gelecek için tahminlerde bulunmak mümkün. Ama gerçek şu ki; Dünyamız artık **daha kırılgan, daha az eşit, daha küresel**.

Sorun nüfus artışı mı? Yoksa her bir bireyin davranışı biraraya geldiğinde, günümüz üretim-tüketim kalıplarının ortak sonuçlarını mı oluşturuyor? Bunu değiştirmek için geliştirdiğimiz **küçük çözümler** resmin bütününde ne kadar **büyük çözümler** getiriyor? Bir çözüm üretirken, uzun vadedeki etkisini düşünüp, doğadaki tohum-hasat-tohum döngüsünü dikkate alıyor muyuz?

İster gelişmiş, ister gelişmekte olan ülkelerde yaşayalım; hepimiz aynı yerküreyi ve yaşamsal kaynakları paylaşıyor ve aynı doğal afetlere maruz kalıyoruz. Yaşam biçimlerimizi, **üretim-kullanım** kalıplarımızı insanlığın temel ihtiyaçlarına göre yeniden tanımlamalı, düşünmeli ve özeleştiri yapmalı, gerektiğinde radikal karar almalı, hareketlerimizin uzun dönemdeki bütüncül etkilerinin bilincine varmalıyız.

Bu nedenle **sürdürülebilir bir gelecek için sürdürülebilir yaşam ilkelerinin, özellikle geleceğin tohumlarını taşıyan gençler** tarafından anlaşılması büyük önem taşıyor. Elinizdeki bu rehber kitap, bu konuya yönelik olarak dünya gençleri için, UNEP ve UNICEF tarafından hazırlandı ve birçok dile çevrildi. Gençler tarafından Türkçe'ye çevrilen bu rehberi, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği ve Yeşil Adımlar Çevre Eğitim Derneği ortaklığıyla Türkiye'ye uyumlu hale getirerek yayınladık.

Rehberin orjinalinde **tüketim** olarak geçen kelimeyi bilinçli bir seçimle **kullanım** olarak değiştirdik. Çünkü sürdürülebilir bir yaşamın "tüketmek" değil, "dönüştürerek kullanmak" üzerine yapılandırılması gerektiğini savunuyoruz. Rehberin faydalı tohumların filizlenmesine, yeni tohumlar saçılmasına araç olmasını diliyoruz.



İçindekiler

08 gençlikVEdeğişim projesi

Dünyada gençlik; bilginin rolü;
UNEP ve UNESCO'nun
gençlik ile ilgili girişimleri

11 Değişim için eğitim

Sürdürülebilir gelişim için eğitim;
öncelikler ve faaliyetler

13 Sürdürülebilir Kullanım (SK)

SK konsepti; değişim araçları

15 Sürdürülebilir yaşam tarzlarına geçiş

SK; çok yönlü bir sorun; gerçekler
ve ilgili araçlar

19 Sağlık olsun

Gıda krizi; daha fazla bilgi ihtiyacı;
kimyasallar nasıl azaltılır?

23 Ulaşım

Hareket; karbon emisyonu;
araba bağımlılığı

26 Tatil

Kitlesel turizmin etkileri;
sürdürülebilir tatil

29 Atıkları azaltın

Üretim gerçekleri ve ilgili rakamlar;
Ekotasarım

36 Enerjiyi verimli kullan

Kullanım; gerçekler ve ilgili araçlar;
yenilenebilir enerjiler; enerji tasarrufu

41 Hava ve iklimler

İklim değişimi; ozon tabakası;
gerçekler

45 Suda tasarruf, suda sağlık

Kullanım; gerçekler ve ilgili rakamlar;
Kuzey ve Güney arası dengesizlikler;
kritik bir sorun

48 Etik alışveriş

Çocuk çalıştırma; eğitim hakkı;
çalışma koşulları; kadın-erkek eşitliği;
insan hakları

54 Yaşa ve yaşat

Hayvanlar üzerinde yapılan deneyler ve
zulüm; biyolojik çeşitlilik; tehlike
altındaki türler

59 Hem havalı hem doğa dostu

Moda; bilinçli alışveriş; düşük ücretli
iş yerleri

67 Harekete geç

Küreselleşme; bilinçli seçimler;
kullanıcının denetimini yükseltmek;
bilinçli yatırım

72 Küresel köyü keşfet

Medya okur-yazarlığı; reklamın etkisi;
haklarınız ve sorumluluklarınız; idoller
ve dinleyiciler

77 gençlikVEdeğişim

78 Ekolojik yaşam ve çevre eğitimi

80 Kaynakça

Rehberde geçen İnternet sayfaları,
kitaplar vs.; öncelikleri perspektife almak



bugday

EKOLOJİK YAŞAMI
DESTEKLEME DERNEĞİ



YEŞİL ADIMLAR
çevre eğitim derneği

Gençler İçin Bilgi Takası ve Sürdürülebilir Kullanım Rehberi; gençlikVEdeğişim (youthXchange)

Proje Ortakları: Bugday Ekolojik Yaşamı Destekleme
Derneği ve Yeşil Adımlar Çevre Eğitim Derneği

Proje Yürütücüsü: Güneşin Aydemir

Editör ve Uyarlayan: Oya Ayman

Grafik Uygulama: Bilge Bostan

Çeviriler: İdil Su Gökten, Gülçin Şahin

Görsel Editör: Şebnem Eras

Katkıda Bulunanlar: Gizem Altın Nance, Yeşin Aydemir,
Leyla Derya, Banu Dökmecibaşı, Piyale Madra

Grafik-Film: Studio Renk Ayrımı

Baskı: Stil Matbaacılık, Yayıncılık San.Tic. A.Ş.

İbrahim Karaoğlu Cad. Yayıncılar Sok. Stil Binası No: 5
Seyrantepe/İSTANBUL

Telefon : +90 (212) 281 92 81 (3 Hat)

Dağıtım: Bugday Derneği ve Yeşil Adımlar Derneği

Bugday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

Serdar-ı Ekrem Sok. Şahkulu Mah. Serdar-ı Ekrem Apt.

No:31/3 Kuledibi / Beyoğlu-İstanbul/Türkiye

Telefon: +90 (212) 252 52 55 **Faks:** +90 (212) 252 52 56

e-posta: info@bugday.org

www.bugday.org

Yeşil Adımlar Çevre Eğitim Derneği

Prof. Alaeddin Yavaşca Sok. 8/2, Maçka

Beşiktaş - İstanbul/ Türkiye

Telefon ve Faks: + 90 (212) 236 22 93

e-posta: yesiladimlar@gmail.com

www.yesiladimlar.org



gençlikVEdeğişim projesi

"dünle birlikte gitti cancağızım ne varsa düne ait şimdi yeni şeyler söylemek lazım."

[Mevlâna]

Dünya nüfusunun 2050 yılına kadar %50 artış göstererek, yaklaşık 9 milyara çıkması bekleniyor. Bu büyümenin büyük çoğunluğunun dünyanın gelişmekte olan ülkelerinde olması öngörülüyor.

Bu durum doğal kaynaklarımız, biyolojik çeşitliliğimiz ve dünyanın ekolojik dengesinde çok **büyük bir baskı** yaratacak. Kaynaklarımıza olan bakış açımızı ve daha da önemlisi kullanım biçimimizi değiştirmemiz gerek. Sürdürülebilir kullanımı teşvik etmek şimdi her zamankinden daha **acil**.

Dünya nüfusunun yarısı **20 yaş altındaki** insanlardan oluşuyor ve bu grubun %90'ı gelişmekte olan ülkelerde yaşıyor. Günümüzde gençlik, küresel ekonomi konusunda kritik bir paydaş olarak görülüyor. Gençlik yakın gelecekte yapılması gereken değişimin **asıl aktörü** ve **motoru** olacak. Dolayısı ile gençliğin enerji, motivasyon ve yaratıcılığı, değişimi zorlamak için önemli bir kaynak.

Bu rehber, eğitmen, öğretmen ve gençlik topluluklarına bilinçli kullanım farkındalığını yükseltme ve **teoriyi pratiğe** dönüştürmek için gerekli gücü verme konusunda yardımcı olmaya çalışan bir **araç** olarak görülmeli.



GELECEK SENİN Mİ?

2000 yılında, UNEP ve UNESCO 18-25 yaş arasındaki 10 bin genç ile röportaj yaptı. Hedef:

- ▶ Bilinç düzeyleri ve SK'ya olan ilgileri;
- ▶ Sürdürülebilirliğe olan bağlılıkları;
- ▶ Gelecek hakkındaki görüşleri ve daha bilinçli bir toplum yaratma sürecinde oynayacakları potansiyel rolleri hakkındaki görüşlerini almaktı.

Araştırma sonucunda genç insanların kullanım modelleri konusunda kararsız oldukları ortaya çıktı. Röportaj yapılanlar özellikle:

- ▶ Gelecek için asıl endişelerini çevre, insan hakları ve sağlık olarak tanımlıyorlar;
- ▶ Ürün kullanımlarının çevreye nasıl bir etkisi olduğunu anladıklarını ama alışveriş alışkanlıklarının çevreyle bağlantısını anlamadıklarını söylüyorlar;

- ▶ Dünyayı geliştirmek için toplu hareketlerden çok bireysel hareketleri tercih ettiklerini belirtiyorlardı.

Alınan bu sonuçlar doğrultusunda, UNEP ve UNESCO sürdürülebilir kullanımın anlamı ve zorlukları konusunda güvenilir, açık ve ulaşılabilir bir bilgi kaynağına ihtiyaç olduğuna karar verdi. Araştırmaya İnternette ulaşabilmek için; [www.unep.fr/pc/sustain/youth/research-project.htm]



gençlikVEdeğişim'in asıl hedef kitlesi ister kentte ister kırsalda yaşasın, kentsel kullanım alışkanlıklarını benimseyenler. Ekonomisi büyük veya büyümekte olan ülkeler arasındaki yaşam kalitesinde oluşan uçuruma rağmen kentsel kullanım alışkanlıklarının, dünyanın her yerinde birbirine benzer olduğu görülüyor. Genç insanlar aynı **rol modellerinden** (pop sanatçıları, aktörler, sporcular vs.) esinleniyor ve neredeyse tektip bir ürün ve servis dünyası ile ilgileniyorlar.

Bu rehber, ürünlerin ardındaki dünyayı anlamının ve günlük hayatta daha bilinçli seçimler yapmanın önemini açıklıyor. Bunu gereğinden fazla çaba sarfetmeden yapmak için ihtiyacımız olan şey:

- ▶ Açık ve net bilgi;
- ▶ Sürdürülebilir ürün ve servislere kolay ulaşım olanakları;
- ▶ Uygun altyapılar.

gençlikVEdeğişim rehberi, mevcut **bilgi** ve somut **örnekler** yoluyla sürdürülebilir kullanımı anlatıyor. Kültürel, coğrafi ve nesiller arası özelliklerin birbiriyle bağlantısını vurguluyor. Rehber, özellikle bilinçli kullanımın, yaşam kalitesi, kaynakların verimli kullanımı, atıkların azaltılması, çocuk çalıştırma gibi etik sorunlar ve adil ticaretle doğrudan ilişkisini göz önüne seriyor.

15-24 yaş arası nüfus

orta-değişken (2005-2010)

Bölge	2005 /bin	Toplam nüfus %	2010 /bin	Toplam nüfus %
Afrika	188.597	20,8	207.688	20,6
Avrupa	101.029	13,9	92.242	12,7
Latin Amerika ve Karayipler	105.665	18,8	107.543	18,0
Asya	711.633	18,2	737.388	17,9
Kuzey Amerika	46.818	14,2	49.255	14,2
Okyanusya	5132	15,5	5457	15,6

Kaynak: [http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=2]



'Sağlık olsun', 'Ulaşım', 'Tatil', 'Hem havalı hem doğa dostu' gibi bölümler sağlığını, beslenme ve giyim şeklimizi, tatil ve ulaşım seçeneklerimizi konu ediniyor. Bu bölümler günlük yaşamdaki faaliyetlerimizin çevremizi, dolaylı veya doğrudan nasıl etkilediğini gösteriyor. Bunun yanı sıra temel ihtiyaçlarımızı karşılamadaki çözümlerimiz ve yaptığımız ürün seçimlerinin önemine de dikkat çekiyor.

gençlikVEdeğişim rehberi, aynı zamanda atıklar, iklim değişikliği, ozon, enerji, su, çocuk işçiler, insan hakları, hayvan hakları ve biyolojik çeşitlilik gibi geleneksel konulara da değiniyor. Bu rehber ayrıntılı olarak; kaynakları kullanma ve harcama biçimimize, bu kaynakları daha verimli kullanmak için yenilikçi çözümlere, insanlara ve onların toplumu geliştirmedeki potansiyellerine saygı duymanın önemine de yer veriyor.

'Harekete Geç' ve 'Küresel Köyü Keşfet' bölümlerinden; tüketen değil kullanan toplum olmanın ve bu toplumun bireylerinin çalışma sistemi ve geleceği oluşturmada oynayacağı anahtar rollerin bir incelemesine ulaşılabilir.

www.youthxchange.net

Rehberin sonundaki 'Kaynaklar' bölümünde, değişim için gereken bilgiyi edinmek üzere ilgili web sayfalarının listesi yer alıyor.



www.youthxchange.net

YXC hakkında daha fazla bilgiye mi ihtiyacınız var? "Trainer's Room" bölümüne göz atın:

- [YXC nedir?]
- [Konu-bazlı bilgi]
- [YXC yaklaşımı]
- [Pedagojik rehber]

gençlikVEdeğişim ağı -
İnternet erişimi olan herkes bu çalışmalara katılabilir. 2002 yılından bu yana gençlikVEdeğişim (YXC) rehberi 16 dile çevrildi. Ancak internet sayfası henüz Türkçeleştirilmedi.

Çin'den İtalya'ya, Dubai'den Lima'ya; UNEP ve UNESCO gençlikVEdeğişim rehberinin yaklaşık 400.000 insana ulaştığı tahmin ediliyor.

Yıllar içinde gençlikVEdeğişim projesi, sürdürülebilir

kullanım eğitimini devam ettirmekle görevli bir organizasyon ağına dönüştü. Çalışmalarını yerel düzeyde, bire bir materyallerle ve karşılaştırmalı pedagojik yaklaşımlarla sürdürüyor.

Resmi gençlikVEdeğişim sayfasına Fransızca olarak da [www.youthxchange.net/fr] adresinden ulaşılabilir.

Bu adreslerden ayrıca bazı yerel gençlikVEdeğişim partnerlerinin yerel versiyonlarına da ulaşılabilir:

Korece biliyorsanız [www.youthxchange.org] ve Kolombiya'lı iseniz [www.jovenesporelcambio.org]

Dünyanın dört bir yanındaki gençlikVEdeğişim partnerleri, karmaşık SK bilgilerinin eğlenceli bir şekilde gençliğe nasıl aktarılacağına ilişkin gerçekleşmiş kanıtlar sunuyor.

2002 Aralık ayında, BM Genel Meclisi "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Gelişim için Eğitim On Yılı (ESD)" programını (2005-2014) benimsedi ve bu on yılın tanıtımını yapmak için UNESCO'yu lider olarak belirledi. BM'nin eğitim temsilcisi UNESCO, sürdürülebilir gelişim için eğitimin kalite standartlarını belirlemekte anahtar rolü oynuyor.

"Sürdürülebilir Gelişim için Eğitim On Yılı", herkesi harekete geçirmeyi ve ESD'nin, sürdürülebilir gelişime yönelik ilkelerinin çeşitli eğitim düzeylerini kapsayacak şekilde yerelde uygulanmasını hedefliyor. Bu amaçla dünyanın çeşitli yerlerinden hükümetler eğitime odaklanarak sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaya davet edildi.

Sürdürülebilir gelişim için eğitim, bugünün ve geleceğin zorluklarına hazır vatandaşlar ve yaşanabilir bir dünya için tutarlı kararlar alacak yöneticilerin eğitimine katkıda bulunuyor. Sürdürülebilir gelişim için eğitim oldukça karmaşık ve gelişmekte olan bir kavram. Bu nedenle 5 temel öğrenim biçimine yoğunlaşıyor: bilmeyi öğrenmek, yapmayı öğrenmek, olmayı öğrenmek, beraber yaşamayı öğrenmek, kendimizi ve toplumu dönüştürmeyi öğrenmek.

Sürdürülebilir gelişim için evrensel sayılabilecek tek bir eğitim yok. Her ülke kendi öncelik ve faaliyetlerini belirlemek zorunda. Bu nedenle; hedeflerin ve süreçlerin, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlar göz önüne alınarak 'yerel' bazda belirlenmesi gerekiyor. Sürdürülebilir gelişim için eğitim, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için eşit derecede önem taşıyor.

ESD'nin önemle vurgulanması gereken temel değerleri şöyle:

- Dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın, insanların itibarına ve haklarına saygı ve herkes için sosyal ve ekonomik adaletle bağlılık,
- Gelecek neslin haklarına saygı, nesiller arası sorumluluğa bağlılık,
- Ekosistemin korunması ve iyileştirilmesini de kapsayan, topluma ve çeşitliliğine saygı ve sevgi,
- Kültürel çeşitliliğe saygı ile birlikte, yerel ve evrensel bir hoşgörü ve barış kültürü yaratmaya bağlılık.

Değişim için eğitim

"Eğitimin amacı gençlere kendilerini eğitebilmelerini öğretmektir."
[Robert Maynard Hutchins, eğitimci, ABD]



BM Sürdürülebilir Gelişim için Eğitim On Yılı programı, sürdürülebilir gelişime yönelik ilkelerin uygulanması yolunda harekete geçilmesi için anahtar rol oynuyor.

Kaynak: [www.unesco.org/en/esd]; [www.unesco.org/ccivs/New-SiteCCSVI/CcivsOther/esd/esd-presentation.htm]



Bu maddeler, eğitimde yeni bir bakış açısını temsil ediyor. Bu aynı zamanda, insanların yaşadıkları dünyayı daha iyi anlamasını sağlayan; yoksulluk, bilinçsiz kullanım, çevresel bozulma, nüfus artışı, sağlık, çatışmalar ve insan haklarının ihlali gibi geleceğimizi tehdit eden konuların birbiriyle ilişkisi ve karmaşıklığını açıklayan bir **bakış açısı**.

Bu bakış açısı, sürdürülebilir gelişim için gereken bilgi ve becerileri geliştirmek üzere **iç disipline ve bütüne dayalı** bir yaklaşım sergiliyor. Geleceği kurmanın yanı sıra; değerler, davranışlar ve yaşam tarzlarındaki değişimlere de dikkat çekiyor. Bu bizi; genç-yaşlı herkese, karar alma ve ortak geleceğimizi tehdit eden sorunlarla başa çıkma gücünü verecek olan eğitim, politika ve yönetmelikleri yeniden düzenlemeye itiyor. Böylece, **her yaştan insanın**, sürdürülebilir bir gelecek için alternatifler geliştirmesi, değerlendirmesi ve birlikte çalışarak bu görüşleri gerçekleştirme gücüne sahip olması sağlanabilir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Gelişim için Eğitim On Yılı Programı, herkesin eğitimden **faydalanabildiği**, sürdürülebilir bir gelecek ve pozitif toplumsal değişim için gereken değer ve faaliyetleri **öğrenebildiği** bir dünya öngörüyor. Bu vizyon 4 hedefe ayrılabilir:

- ▶ Karar vericiler arasında ağ kurulumunu, bağlantıları, değiş-tokuş ve etkileşimleri kolaylaştırmak,
- ▶ Yüksek kalitede eğitim ve öğrenim amaçlamak,
- ▶ Ülkelerin, Milenyum Gelişim Hedefleri'ne doğru gelişim göstermesi ve bu hedefleri gerçekleştirmesi için yardım etmek,
- ▶ ESD'yi, eğitim alanındaki reformlara uygulayabilmeleri için, ülkelere olanaklar sağlamak.

gençlikVEdeğişim, BM'nin bu girişiminin merkezinde yer alır.

"Taslağı gerçekleştirmek ve bireylerin sürdürülebilir bir gelecek için çalışma kapasitelerini geliştirmek, gerçekte eğitimsel bir girişimdir."

Kaynak: [www.unesco.org/education/desd]



youthxchange.net

Sürdürülebilirlik sorunlarını resmi eğitim müfredatına nasıl entegre edebilirsiniz? Teoriyi pratiğe nasıl dönüştürürsünüz?

Training Room'a bir göz atın: Bu bölüm eğitimci ve öğretmenlere yöneliktir. İnternet sayfası, eğitimsel bir yaklaşımla öğrencilere sürdürülebilir kullanımı tanıtmayı

kolaylaştırmak için bir mini-rehber olmayı amaçlar.

Eğitmenler önerilen çeşitli sınıf etkinlikleriyle ilgiyi artırabilir ve öğrencilerin katılımını yükseltebilir. Küçüklerin, sağlıklı yaşam, kullanım denetimi, medya okur-yazarlığı, vs. gibi karmaşık konulara somut yaklaşımlar geliştirmeleri ve

farkındalık ile sorgulayıcı düşünmeyi artırarak harekete geçmeleri istenir.

[www.youthxchange.net/main/trainersroom.asp]



Karşınızda Sürdürüle- bilir Kullanım

"Kaynaklarımızı kullanma yollarımızda bir değişiklik yapmadığımız sürece, güncel kullanım eğilimleri teknolojik gelişmelerin sağladığı her türlü tasarrufu alt edecektir."

[Barbara Young, İngiltere Çevre Ajansı Yöneticisi, 2003]

Sürdürülebilir Kullanım (SK), sorumluluk sahibi bireyler aracılığıyla, sosyal ve çevresel dengesizliklere uygulanabilir **çözümler** bulmayı hedefler. SK, özellikle, ürün ve hizmetlerin **üretim ve dağıtımı ile kullanım ve elden çıkarımıyla** ilgilidir ve bunların yaşam döngüsündeki etkisini yeniden düşünmenin önemini ortaya koyar. Amaç toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını, fazlalığın azaltılmasını ve çevreye verilen zararlardan kaçınılmasını garantilemektir.

Sürdürülebilir gelişim için gerekli bir faktör olan SK, Birleşmiş Milletler için çok büyük önem taşır:

"Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme yetisini feda etmeden, günümüz ihtiyaçlarını karşılayacak bir gelişim."

Değişim için gereken araçları sağlamak hükümetlerin, yürütme kurumlarının ve şirketlerin sorumluluğudur. Bu grupların daha iyi ve daha hızlı harekete geçmeleri için gereken baskıyı yaratma görevi ise kullanıcı vatandaşlara aittir.

Bugün de yaygın olarak kullanımda olan bu tanım Brundtland raporundan alınmıştır (Gro Harlem Brundtland et al., Our Common Future, WCED, New York-Oxford, Oxford University Press, 1987, p.3)

"Sürdürülebilir kullanım, bireyin gücünü ortaya koyar. Hiç kimse çaresiz değildir. Herkes, çevre dostu ürünleri alma veya almama kararını verebilir. Ve bu, sonuçta sürdürülebilir üretim modellerinin de oluşmasını sağlayacaktır."

Kofi Annan, Birleşmiş Milletler eski Genel Sekreteri, New York, 29 Nisan 2004.

Sürdürülebilir Kullanım (SK)

(SK) kavramı, zengin bir içeriğe sahip. Onu tam olarak tanımlamak pek kolay değil! Bu kavramı tanımlayan amaçlar şöyle sıralanabilir:

- ▶ İnsanların ihtiyaçlarını karşılama;
- ▶ Düzgün yaşam standartları ile iyi bir yaşam kalitesini hedefleme;
- ▶ Zengin ile fakirin paylaşımını sağlama;

- ▶ Gelecek nesilleri düşünerek hareket etme;
- ▶ Ürünün üretiminden kullanımına kadar, tüm aşamalarda ortaya çıkan etkilerini göz önünde bulundurma;
- ▶ Kaynak kullanımını, atık ve kirliliği azaltma.

Kaynak: Sürdürülebilir bir gelecek için öğretme ve öğrenme – profesyonel bir multimedya gelişim programı, UNESCO 2005

[www.unep.fr/pc/sustain/10year/SCP_resource_Kit.htm]2005

UNEP, tüm dünyada Sürdürülebilir Kullanım'ın anlamını ve içeriğini, uzmanlar ile tartışıyor.

UNEP'in SC-net adlı tartışma ve bilgi paylaşım forumu herkesin katılımına açık. Aşağıdaki siteden bu foruma katılabilirsiniz:

[www.unep.fr/pc/sustain]

Kırsalda yaşayanlar özellikle de gençler, sürdürülebilir bir yaşam oluşturmada karşılaşılan sorunların olduğu kadar çözümün de bir parçasıdır. Öncelikle pek çok sorunun kaynağı olan kente göçü durdurmak ve kentsel kullanım biçimlerini sürdürülebilir kullanım biçimlerine dönüştürmek, kırsalda yaşayan gençlerin kendi yerel değerlerinin farkına varması ile mümkündür. Toprağa bağlı yaşam ve değerler olmasa, ne kent ne de kırsaldaki yaşamı sürdürmek mümkün olabilir. Bu nedenle kırsalda yaşayan gençleri, yaşamın sürdürülebilirliği için sahip olduğu gücü fark ederek çözüm üretmesi yolunda teşvik etmek gerekir.

Kaynak: Sürdürülebilir bir Gelecek için Eğitim ve Öğretim – bir multimedya profesyonel gelişim programı, UNESCO 2001.

BM kuruluşları olan UNESCO ve UNEP, gençleri, tutarlı yaşam biçimlerinin ortaya çıkaracağı fırsatlardan haberdar olmaya teşvik ederek, onlara günlük yaşamlarından başlamak üzere bir fark yaratabilecek gücü verme görevini üstlenir.

SK'nın bütün tanımlarında daha az kullanım anlayışı ön plana çıkar, ama sözü edilen tek konu bu değildir. Gerçekte zor olan, farklı ve tutarlı şekilde kullanmaktır. Bir çok durumda, asıl ihtiyaç duyulan şey kullanım şansının adil dağılımıdır.

Dünyada 2 milyardan fazla insanın, sadece hayatta kalabilmek için daha fazlasına ihtiyacı var:

UNEP, Gençlik ve Sürdürülebilir Tüketim, Nairobi/Paris, Ekim 1999.

"Bu durumda, diğer grubun çoğunluğunun daha sorumlu ve bilinçli seçimler yapması gerekiyor. Bunun sonucunda, dünya nüfusunun ihtiyaçları karşılanırken daha az kaynağa ihtiyaç duyulacak ve böylelikle daha az salım ortaya çıkacak."

Ernst von Weisacker, Amory B. Lovins ve L. Hunter Lovins. Faktör 4: Varlığı İki Katına Çıkarmak, Kaynak Kullanımını Yarıya İndirmek, Earthscan Yayınları, UK 1998.

Faktör 4 ve Faktör 10 adı verilen yaklaşımlar gelecek yıllarda değerli kaynaklarımızın yarısını kullanırken, yaşam standardımızı iki katına çıkarabileceğimizi savunuyor. Bunun yanı sıra, sanayileşmiş ülkelerde 2050 yılına kadar kaynak üretiminin gelişmesi için de çalışmamız gerektiğini vurguluyor. Herkes için daha uzun süreli ve eşit kaynak erişimi sağlamak istiyorsak, üretim ve kullanım modellerini daha verimli hale getirmek zorundayız!

[www.factor10-institute.org]

UNEP'in SK ve Üretim Araştırma Kiti - 12 temel üretim alanındaki bilgi notlarından oluşuyor (şu anda sadece İngilizce ve Fransızca'sı var). Reklam, eko-tasarım, enerji, gıda, konaklama, boş zaman faaliyetleri, yaşam biçimleri, ulaşım, bilgi teknolojileri, tekstil, turizm ve su'dan oluşan bu alanlara ait notlar, her birinin çevresel ve sosyal etkileri hakkında bilgilendirdiği gibi, aynı zamanda dünya çapındaki

başarılı uygulamalardan da örnekler veriyor ve doğa dostu uygulamalar konusunda kişilere, şirketlere ve yerel yönetimlere önerilerde bulunuyor.

[www.unep.fr/pc/sustain/10year/SCP_Resource_Kit.htm]

Milenyum Gelişim Hedefleri (Millennium Development Goals-MDG) 2015'e kadar tamamlanması planlanan, sağlıklı ve sürdürülebilir bir gelecek için karşılaşılabilecek zorluklara çözüm olabilecek sekiz hedeften oluşuyor. Bu gelişim hedefleri, Eylül 2000'deki Milenyum Zirvesi sırasında 189 ülke tarafından kabul edilen ve 147 eyalet ve ülkenin başkanı tarafından imzalanan Milenyum Bildirgesi ile ortaya çıktı:

Yoksulluğu azaltmak, tüm dünyada ilköğretim eğitimi sağlamak, cinsiyet ayrımcılığına karşı ilerleme kaydetmek, çocuk ölümlerini azaltmak, anne sağlığını geliştirmek, HIV/AIDS, sıtma ve benzeri ölümcül hastalıklarla savaşmak, çevresel sürdürülebilirlik ve gelişim için küresel işbirlikleri geliştirmek. Sürdürülebilir Kullanım ve Üretim kavramı, 2002'deki Sürdürülebilir Gelişim için Dünya Zirvesi'nde (WSSD) Milenyum Gelişim



Sürdürülebilir yaşam biçimlerine geçiş

"Kullanıcılar, aldıkları bir ürünün arkasındaki dünyayı giderek daha fazla merak ediyor. Kalite ve fiyatın dışında, ürünün nerede, nasıl ve kim tarafından yapıldığını da bilmek istiyorlar."

[Klaus Töpfer,
UNEP Direktör]

Sürdürülebilirlik, **bize** tam olarak ne ifade ediyor? Daha sorumlu olmak için ne yapabiliriz? Hepimizin aynı şeyi mi yapması gerekir? İlk yapmamız gereken çevreyi kurtarmak mı, yoksa yoksulluğu yok etmek mi? İlk başta hangisi gelir, kendi sağlığımız mı, yoksa dünyanınki mi? Atalarımız, zor soruların cevaplarının kolay olmadığını söylemiştir!

SK, sadece çevresel bir konu değil, aynı zamanda herkes için onurlu yaşam standartları sağlamayı öngören bir fikirdir. SK, aynı zamanda cevapların hiçbir zaman açık olmadığı, sürekli bir **evrimin** de parçasıdır. Tabii bu resmin bütününe oluşturan çeşitli temel unsurlar var; ilerleyen bölümlerde bu **başlık ve zorluklara** kısaca göz atacağız.

Çevreye ne kadar zarar verirse, kendimizi ve gelecek nesilleri o kadar riske atmış oluyoruz. Gezegenimizin sağlığı aslında bizim de sağlığımız. Hergün **50** bitki türünün nesli tükeniyor. Bu haftada ne kadar ediyor? Peki ya ayda, yılda? Bilim adamları, çoğu hastalığın tedavi yollarının bu bitkilerde yatıyor olabileceği görüşünde. **Kaybolan her tür**; ekosisteme zarar vermenin yanı sıra, **geleceğimiz için de bir kayıp**.

Global Footprint Network (Küresel Ayakizi Ağı) verilerine göre; ortalama bir vatandaşın bir yıllık kullanımı ve bunlardan oluşan atıkları için **2,2** (iki futbol sahasından fazla) hektarlık bir alana ihtiyaç duyuluyor. Ancak bu rakam kentler için geçerli ve örneğin Türkiye'nin kırsalında bu rakam çok daha düşük. Hatta sayıları

Kaybolan bitki ve hayvan türlerine ve doğal kaynakların yenilenemez biçimde yok edilmesine bir tepki olarak gelişen Permakültür, gıda üretimi, arazi kullanımı ve topluluk inşa etmede sürdürülebilir ve etik bir tasarım yöntemi olarak uygulanıyor.

[<http://kalicitarim.blogspot.com/2008/08/permakltr-nedir.html>];
[<http://surdurulebiliriyasam.wordpress.com>];
[www.agacler.net/forum/showthread.php?t=8406]

[www.footprintnetwork.org];
[www.panda.org/news_facts/publications/living_planet_report/index.cfm]

15

Hedefleri'nin gerçekleşmesi için bir araç olarak ortaya çıktı.

Ayrıntılı bilgi için bkz. S.18 "Öncelikleri dikkate almak" [www.undp.org/mdg]

Örnek-tabanlı bilgi:

Sürdürülebilirlik için çalışan toplumsal gruplar; sivil toplum örgütleri ve ilgili diğer inisiyatifler, yeni nesillere bazı değerleri aktarabilmek için, çoğu geleneksel topluluğun yüzyıllardır yaptığı gibi, hikâyeye aktarım yolunu tercih ediyor, mesajlarını başarılı örnekler kanalıyla topluma aktarıyorlar. gençlikVEdeğişim projesi de

örnek-tabanlı bilgi aktarımını geliştirme çabasına katkıda bulunmak ve çok sayıda insanın erişimini sağlamak için bu hikâyeleri internet sitesinde yayınlıyor. Projenin yenilikçi yaklaşımı, örnek hikâyelerin sunumunda yatıyor. Bu sunumda sadece katı bir formata göre listeleme ve anlatımın aksine, web bilgi tabanının tümüne giden kısayolları ve ilgili bağlantıları

bulmak mümkün. Bu başarı hikâyeleri başarının anlatımının yanı sıra, türetilebilecek değer ve yargılar ağı oluşturmayı da amaçlıyor. Bu sayede bu başarı hikâyeleri güçlü bir ilham kaynağı olabilir.

[www.youthxchange.net/main/case-basedknowledge.asp]



WWW...
youthxchange.net

giderek azalsa da, çöp sorunu olmayan ve atıklarını tamamen doğal döngülerin işlerliğine kazandıran yerleşimler hâlâ var.

11 yıl süresince yayımlanan
Buğday Ekolojik Yaşam
Dergisi'nde dünyada ve
Türkiye'de sürdürülebilir yaşamla
ilgili detaylı bilgi, araştırma ve
örnek uygulamaları bulabilirsiniz.
[www.bugday.org]

Atık sorunundan hepimiz **eşit derecede sorumlu** olabilir miyiz? Hayır. Ülkeler arası farklılıklar devasa boyutlarda: Bir Kuzey Amerikalı ortalama yılda 9,4 ha'lık alan kullanırken, bir Avrupalı 4,8 ha, Afrikalı 1,1 ha ve Hintli 0,8 ha kullanıyor. Bu veriler sadece ortalamaların karşılaştırmasını yapıyor. Ayrıca bu veriler aynı ülke içindeki zengin ve fakir arasındaki büyük uçurumları henüz hesaba katmıyor.

Dünyanın %20'lik en zengin kesimi, kaynaklarımızın yaklaşık olarak %75'ini kullanıyor. Dünyanın **en zengin 225 bireyinin** varlığı, dünya nüfusunun en dipteki %47'sinin, yani **2,5 milyar insanın** toplam yıllık kazancına eşit.

Bu bize kullanım dağılımının **tamamen dengenin dışına çıkmış** olduğunu gösteriyor. gençlikVEdeğişim rehberi, bu çelişkileri ve yaşam biçimlerimizin çeşitli alanlarında uygulayabileceğimiz olası çözümleri gösteriyor.

Örneğin, gıda ve gıda dağılımına bir göz atalım: Birçok insan, tüm gezegenin nüfusuna yetecek kadar gıda üretilmediğini düşünüyor. **Yanlış.** Dünyada **800 milyon** aç insan olmasının asıl nedeni, var olan gıdaların eşit dağıtılmıyor olması.

2000-2002 yıllarında, gıdasız kalan insan sayısı 852 milyona ulaştı: 815'i gelişmekte olan ülkelerde, 28'i değişim geçiren ülkelerde ve 9'u sanayileşmiş ülkelerde.
Kaynak: [www.wfp.org];
Farkındalık ve Fark Yaratmak:
Türkiye'nin Salımları: CO₂.
Açık Toplum Vakfı Yayınları.



Ekolojik Ayak İzi, insanların taleplerinin doğa üzerindeki etkisini ölçmenin bir yoludur. Bu kavram, alışkanlıklarımızın (yemek yeme, araba kullanma, bir şeyler satın alma, vb.) çevre üzerindeki etkisi ile doğanın insanların kullandıklarını karşılama yeteneğini ölçmek için de kullanılabilir. Ayak İzi, doğa üzerinde yarattığımız baskıyı ölçmek için, gerekli kaynakları sağlamak ve ortaya çıkan atığı yok etmek için ne

kadar kara ve deniz alanı gerektiğini hesaplar. Karbon Ayak İzi ise küresel ısınmaya ve onun sonucu meydana gelen iklim değişikliklerine bireysel etkimizi ortaya koyar. Bu sayede, kullanım/tüketim, üretim, arazi, yerleşim ve atık yönetimi konularında yaptığımız seçimlerin sonuçlarını görebiliriz. Global Footprint Network'ün hazırladığı ve WWF tarafından yayımlanan 2006 Yaşayan Gezegen Raporu'na göre, insanlığın

2003'teki Ekolojik Ayak İzi bile gezegenin biyolojik kapasitesinin %25 üzerindeydi. Rapora göre, eğer alışkanlıklarımıza aynı şekilde devam edersek, 2050'ye gelindiğinde yeryüzünde bıraktığımız kirli izler gezegenin biyolojik kapasitesinin iki katı olacak. Kısacası bıraktığımız izlerle, bindiğimiz dalı kesiyoruz ve gezegeni geri dönülemeyen biçimde yok ediyoruz.

[www.footprintnetwork.org]

Kendi ayak izinizi hesaplamak ister misiniz?

[www.bugday.org/article.php?ID=48];
[www.karbonayakizi.com];
Doğadaki Ayak İzlerimiz.
WWF-Türkiye.
[www.wwf.org.tr]
Karbon Ayak İziniz.
Neşet Kutluğ, Açık Radyo Kitapları.
[www.acikradyo.com];
[http://ecofoot.org]

Acımasız bir başka çelişki ise varlıklı toplumların ortak sorununun gıda sarfiyatı olması. İngiltere’de, yiyeceklerin %30-40’ı hiç yenmiyor; ABD’de ise araştırmalar, hasat için hazır olan gıdaların %40-50’sinin yenmediğini gösteriyor. Bu sarfiyatın etkisi sadece finansal değil.

Bu çevresel olarak da şu sonuçlara yol açıyor:

- Gübre ve tarım ilaçları gibi kimyasalların gereksiz yere kullanımı;
- Nakliye kaynaklı yakıt kullanımında fazlalık;
- Daha çok üretim için daha çok suni gübre ve kimyasal kullanıldığından yetiştirilen ürünlerin insan sağlığına ve çevreye (toprak, hava, su) verdiği zarar;
- Daha fazla çürüyen gıdanın, daha fazla metan üretmesi (metan iklim değişikliklerine neden olan en tehlikeli sera gazlarından biri).

ODTÜ’de sürdürülebilir üniversite çalışmaları yapıyor.
[http://surdurulebilirodtu.wordpress.com]

Bu durumda gıda sarfiyatı ve bunun çevreye olan etkisini düşürürken, yoksulluğa da bir çelme takmak mümkün mü?

Gıda Bankaları bu soruna olası bir çözüm olabilir.

Hayatımızda her gün bu sorun ve çözümlerin kaçıyla karşı karşıya geliyoruz?



Bir sonraki sayfadaki 'Öncelikleri dikkate almak' isimli tablo, Milenyum Gelişim Hedeflerini (MGH) elde edebilmek için gerekli olan tahmini bütçe ve şu anda çeşitli sektörlerde (askeri ekipman ve servis, evcil hayvanlar için gıda ve bakım ürünleri, alkolü içecekler, dondurma ve dondurulmuş tatlılar, kozmetik ve tuvalet malzemeleri, kilo-kayı ürünleri, deniz seyahatleri, vs.) yapılan harcamaları karşılaştırıyor.

17

Küresel Gıda Bankası Ağı (Global Foodbanking Network-GFN) -

Bir yandan dünyada milyonlarca aç insan yeterli gıda kaynaklarından yoksunken, diğer tarafta çok büyük miktarlarda artık gıda boşa gidiyor. Ve bunun nedeni yeteriz gıda değil, gıdanın adil olmayan bir şekilde paylaşılması... GFN, dünya çapındaki gıda bankaları ve gıda bankası ağları aracılığıyla gıdanın daha etkili bir şekilde dağıtılmasını sağlayarak ve

daha fazla gıdayı güvence altına alarak dünyadaki açlığı azaltmak için çeşitli kuruluşlarla işbirliği içinde çalışıyor. Amerika’daki Second Harvest kuruluşu, Kanada Gıda Bankaları Derneği, Meksika Gıda Bankaları Derneği ve Arjantin Gıda Bankaları Derneği tarafından kurulan GFN, dünyada açlıkla savaşan en büyük özel ağ. Yılda yaklaşık 1,2 milyar kilo gıdayı 32 milyonun üzerinde insana ulaştırıyor.

Günümüzde dünyadaki 1000 kadar gıda bankası, yılda 1,5 milyar kilonun üzerinde gıda dağıtıyor. (Bu bankaların %70’i GFN üyesi ve küresel gıda dağıtımının %85’ini sağlıyor.) Bir gıda bankası ortalama 40 bin insana yardım ediyor ve bu insanlardan her birine yılda yaklaşık 34 kilo gıda sağlıyor. Ama sonuçta 852 milyon aç insan arasında ulaşabildikleri insan sayısı 50 milyondan az. Daha fazla gıda bankasına ve var olanların da ulaşım

alanlarını genişletmesine ihtiyaç var.

[www.globalfoodbanking.org]

Türkiye’de ise Lösemili Çocuklar Hastanesi’nde tamamen ücretsiz tedavi gören çocuklar için LÖSEV Gıda Bankası gıda bağışı bekliyor.

[www.losev.org.tr]

Öncelikleri dikkate almak...

Milenyum Gelişim Hedefleri (2015): Elde etmemiz gerekenler...	US\$* (milyar)	... sektöründeki güncel harcamalara karşılık...	US\$ (milyar)	Nerede	Yıl
1. Uç seviyelerdeki yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak HEDEF 1: Günde 1 dolardan azıyla yaşayan insan sayısını yarıya indirmek	54-62	Askeri ekipman ve servisler	1001	Dünya çapında	2005
HEDEF 2: Açlık çeken insan sayısını yarıya indirmek – çocuk açlığını yarıya indirmek	29,6	Evcil hayvan gıda ve bakım ürünleri	37	Kuzey Amerika	2006
2.Tüm dünyada ilkokul eğitimini sağlamak HEDEF 3: Bütün kız ve erkeklerin ilköğretimi tamamlamasını garantilemek	11	Alkollü ürünler	56	İngiltere	2004
3. Cinsiyet eşitliğini desteklemek ve kadın yetkinliğini arttırmak HEDEF 4: İlk ve ortaokulda cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak, tercihan 2005'e kadar, tamamı ise 2015'e kadar	0,4/0,6	Kozmetik operasyonlar	8,5	ABD	2004
4. Çocuk ölümlerini azaltmak HEDEF 5: 5 yaş altı çocuklarda ölüm oranını 1/3'e düşürmek					
▶ Yeni doğan ve anne bakımı	6,1	Dondurma ve dondurulmuş tatlılar	36,6	ABD	2004
▶ Fakir ülkelerde çocuk ve anne dokunulmazlığı	3,5	Bebek giyim ve ayakkabı sanayii	16,8	ABD	2005
5. Anne sağlığı HEDEF 6: Anne ölüm oranını çeyreğe indirmek – cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine evrensel ulaşım	23	Kozmetik ve tuvalet malzemeleri	48,2	Batı Avrupa	2005
6. HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla savaş HEDEF 7: HIV/AIDS yayılımını tersine çevirmek ve durdurmak	22,1	Kilo-kayıb ürünleri	49,2	Avrupa	2004
HEDEF 8: Sıtma ve diğer hastalıklarla karşılaşma oranını düşürmek ve durdurmak	3,2	Kesilmiş çiçekler	40	Dünya çapında	2005
7. Çevresel sürdürülebilirliği sağlamak HEDEF 9: Sürdürülebilir gelişimin prensiplerini ulusal tutum ve programlara eklemek; çevresel kayıpları engellemek					
▶ biyolojik çeşitliliğin korunması için finansman destekli koruma alanları	12/13	Deniz seyahatleri	28,3	ABD ve Avrupa	2005
HEDEF 10: İçilebilir suya ulaşımı olmayan insan sayısını yarıya indirmek	10	Şişe su	100	Dünya çapında	2006
HEDEF 11: 100 milyon gecekondlu sakininin hayatlarını geliştirmek	20	Mücevher ve saatler	59,4	ABD	2005
8. Gelişim için evrensel bir ortaklık kurmak HEDEF 12: Kurallara dayalı, ayırım yapmayan ve öngörülebilir açık ticaret ve finans sistemleri geliştirmek ve iyi bir yönetime, gelişime ve yoksulluğun azaltılmasına bağlılık (ulusal ve evrensel boyutta)	10,2	İnternet üzerinden kumar	12	Dünya çapında	2005
HEDEF 13: Az gelişmiş olan ülkelerin ihtiyaçlarına dikkat çekmek. Buna; ithalatları için gümrük veya kotasız erişim, yüksek borçlu ülkelere gelişmiş borç yardımı, çift-taraflı resmi borçların iptali, yoksulluğu azaltmaya kendini adanmış ülkeler için resmi gelişim asistanlığı da dahil.	-80	Tarım ödenekleri	321	ABD, AB, Japonya	2004
HEDEF 14: Karayla çevrili ülkeler ve adaların gelişim için ihtiyaçlarına dikkat çekmek.	9,9	Bireysel gezi ve turizm	348	Avrupa	2005
HEDEF 15: Borçları uzun-dönemde kontrol edilebilir kılmak için ulusal ve evrensel önlemler almak ve geliştirmek olan ülkelerin borçlarıyla kapsamlı şekilde ilgilenmek.					
▶ HIPC (Heavily Indebted Poor Countries) girişimini uygulamak.	63,2	Reklamcılık	451	Dünya çapında	2007
HEDEF 16: Gelişmekte olan ülkelere ortak olarak, genç nesil için uygun ve üretken iş olanakları yaratmak.	Veri yok	Video oyunları	23	Dünya çapında	2006
HEDEF 17: İlaç şirketlerinin ortaklığıyla, gelişmekte olan ülkelerde temel ilaçlara uygun fiyatlarla erişim sağlamak.	Veri yok	Kaçak ilaçlar	322	Dünya çapında	2005
HEDEF 18: Özel sektör ortaklığıyla, yeni teknolojilerin faydalarına erişim sağlamak – özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri.					
▶ Cep telefonu altyapısını ilerletmek.	56	Dijital ürünler	167	Dünya çapında	2006

* Tahmin edilen yıllık sermaye ihtiyacı

Milenyum Gelişim Hedefleri'nin (MGH) tahmini sermaye hesapları tartışmaya açıktır. Bu tabloda belirtilen veriler resmi istatistiklerden toplanmıştır. Fakat bilimsel bir iddiası yoktur. Tablo, harcama alanları arasında karşılaştırmalar yaparak, en basit şekilde, sözü geçen eşitsizliklerin görselleştirilmesini amaçlar. Tablo, hiçbir değer yargısında bulunmaz veya sermayenin bir alandan diğerine aktarılması önerisinde bulunmaz. Araştırma Ocak ve Mart 2007'de yapılmıştır.



Sağlık olsun!

"Hiçbir sorun, soluduğumuz havadan daha önemli değildir, ister sıcak, ister soğuk olsun."

[Jack Nicholson, Oyuncu]

Eski bir deyiş "sağlık varlıktır" der. İnsanlar gitgide daha sağlık-odaklı yaşam biçimleri seçiyor. Kendi sağlığını gözetmek demek, gezegenin sağlığını da gözetmek anlamına geliyor. Yaşam biçimimizde yapacağımız değişiklikler, bizim için olduğu kadar çevre için de kârlı olmalı.

Gıda, bu iki şeyin arasındaki anahtar bağlantıyı oluşturur. Pek çok insan çevreye ve hayvanlara verdiği zararın minimum düzeyde olduğu daha sağlıklı gıda ürünlerini seçiyor. Dahası insanlar, aldıkları ürünün güvenli olmasını istiyor.

Birkaç yıl önce meydana gelen bir dizi gıda-kaynaklı kriz (deli dana hastalığı (BSE), şap hastalığı, kuş gripi gibi) kullanıcıların sürdürülebilirlik onaylı (organik/ekolojik/GDOsuz/yerel) seçenekleri tercih etmelerine neden oldu.

Sonuçta kararı kullanıcılar verir. Ve kullanıcılar market rafında bulunan ürünler hakkında **daha fazla bilgi** sahibi olmayı istiyor: Bu mısırdaki GDO (Genetiği Değiştirilmiş Organizma) var mı? Almak istediğim ete hormon aşılannmış mı? Her şey **seçimlerde** yatar. Bazı insanlar gıdalarının genleriyle oynanması

Bovine Spongiform Encephalopathy.

Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar: İlgilenen kullanıcılar konuya dair bilinçli fikiirlere sahip olmak için daha fazla bilgi edinmelidir.
[www.gdoyahayir.com];
[www.bugday.org];
[www.ekolojistler.org];
[www.foodbiotech.org]

%100 Ekolojik Pazarlar

Doğa dostu üretim yapan çiftçilerin ürünlerini doğrudan sattığı pazarlar tüm dünyada giderek yaygınlaşıyor. Bu hem çiftçinin emeğinin karşılığını doğrudan almasını sağlıyor, yani yerli üretimi ve adil ticareti destekliyor, hem alışveriş yapanlarla çiftçiyi bir araya getiriyor, hem de insanların sağlıklı ve güvenilir gıda vb ürüne ulaşımını kolaylaştırıyor. Türkiye'de Bugday Derneği'nin

danışmanlığında, yerel yönetimlerin işbirliği ile İstanbul Şişli, Antalya ve Samsun Gazi'de kurulan %100 Ekolojik Pazarlar bu konuda örnek oluşturuyor ve doğa, üretici ve kullanıcı dostu bir alışveriş sisteminin kriterlerini oraya koyuyor. %100 Ekolojik Pazarlar, yaşamsal ihtiyaçlarımıza, kırsaldaki köklerin devamlılığına, kırsal refaha ve kırsaldaki istihdama katkıda bulunan ekolojik tarıma ve ekolojik üretime

destek oluyor. Yaban hayatı ve doğal kaynakların sürekliliğini destekleyen ve aynı şekilde onlardan destek alan ekolojik tarımın temeli olan yerli türler, sağlıklı bir ekosistemin göstergesidir. Tarımsal çeşitlilikle zenginleşen geleneksel üretimlerin de sergilendiği ekolojik pazarlar doğa dostu yerel üretimi de destekliyor. Bugday Derneği'nin denetiminde kurulan ve sadece ekolojik sertifikalı ürünlerin yer aldığı %100

Ekolojik Pazarlar, aynı zamanda sunduğu sağlıklı ve lezzetli ürünlerle sağlıklı beslenme konusunda farkındalığın gelişmesine yardımcı oluyor. Kentli kullanıcının ekolojik ürüne kolay ve güvenilir yoldan ulaşımını sağlayarak ekolojik ürün üretiminin yaygınlaşmasına ve ürün çeşitliliğinin artmasına katkıda bulunuyor.

[www.bugday.org]

Özellikle E100 ve 180 renklendiricilerinden, sülfür dioksit E220, anti-oksidan E320 ve E321 ve monosodyum glutamat E621'den uzak durun.

Fazlası için: [www.hacsg.org.uk]; [www.ggd.org.tr/sss2.php?bolum=249#s777]; [www.saglikvakfi.org.tr/html/gkm.asp]

Sürdürülebilir tarım ve ürünler için: [www.sustainweb.org/chain_fm_index.asp]; [http://slowfoodgenclik.wordpress.com]

[http://fikirsahibidamaklar.blogspot.com]; [http://mutfaktazen.blogspot.com]; [www.alo174.gov.tr]; [www.emanetciler.org]; [www.merkezefendi.org]; [www.bugday.org]

İçinde hayvansal gıda olmayan ürünler Türkiye'de Buğday Derneği'nin temsilciliğini üstlendiği Avrupa Vegetaryen Birliği'nin logosu ile sunuluyor.



Kilometre taşları:

Olabildiğince sağlıklı yiyecek ve içecek. Taze gıda, daha az katkı maddesi anlamına gelir.



Marketinizden satın aldığınız ürünlerin **etiketlerinde** canlı ve çevre sağlığı açısından zararlı maddeler olmadığından emin olun. Bu yönde bilgilendirmeleri satıcınızdan veya üreticiden talep edin.



Yörenizde yetiştirilmiş **mevsimlik** ürünleri tercih edin. Yörenizdeki pazardan alışveriş yapın.



Entansif (yoğun kimyasal girdilerin kullanıldığı) yöntemlerle üretilmiş **ürünlerden** uzak durmaya çalışın.



Satın aldığınız ürünlerin mümkün olduğunca **ekolojik/organik sertifikalı** olmasına özen gösterin.



Genleriyle oynanmış gıdalar ve buna karşı yürütülen çalışmalar, biyogüvenlik ve GDO ile ilgili yasa ve yönetmelikler konusunda **bilgilenin**.

konusunda bilgi sahibi olmayabilir. Bu gıdaların genleriyle oynanmasını umursamamak ise başkalarının yanında sigara içmeyi umursamamaya benzer. Bu gıdaları satın almak teşvik etmektir.

Vejetaryenlik veya **organik** (ekolojik) gıdaları tercih etmek, insanların nasıl yaşamak istedikleriyle ilgilidir ve kültürlerinin bir parçasıdır. Bunun bir nedeni de sağlıklı olmak istemeleri olabilir. Bu seçimler aynı zamanda çevreye de yarar sağlar. En çarpıcı etkilerden biri et üretiminin sebze üretiminden daha fazla alana ihtiyaç duymasındır. **Bir kilo** kırmızı et üretmek için **25-35 kilo** tahıla ihtiyacımız var: Etsiz bir rejim ya da et yemeyi azaltmak pek çok çevresel tahribatı [su, toprak, enerji, vs.] önler. Tavuğun, kırmızı etten daha düşük bir çevresel etkisi vardır ve porsiyon başına çevreye **15 kat** daha az zarar verir.

Evimizi ve vücudumuzu temizlemekte kullandığımız ürünlerin büyük çoğunluğu, zaten yüksek olan hava kirliliğine eklenen kimyasallar içerir, biyolojik olarak parçalanamazlar ve çevre kirliliğine neden olurlar.

Yasak Tarım İlaçları -

Meyve ve sebzelerde zirai ilaç kalıntısına rastlanması ve ihraç edilen bazı ürünlerin bu nedenle imha edilmesi sonucu Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, AB Komisyonu'nun kararlarına paralel olarak, Türkiye'de tarımda ruhsatlı bulunan 415 ilaç aktif maddesinden 123'ünün üretimini ve ithalatını, Ocak 2009 itibarıyla yasakladı. Ancak listede bulunan ve 2008 yılı sonu itibarıyla üretilen veya ithal edilen bu etken

maddeleri içeren ilaçlar, son kullanım tarihine kadar tüketilebilecek. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın aldığı bir başka karar da zirai ilaç satışının 'reçeteye' bağlanması oldu. Bu karara göre bir bitki türü için verilen ilaç diğer türde kullanılamıyor; başkası için ilaç alınamıyor; toprağını analiz ettirmeyene gübre satılmıyor; devlet desteği verilmiyor! [www.tarim.gov.tr]; [www.tarimmarket.com.tr/498]

"12 Zehir" in sonu geliyor! - Stokholm

Konvansiyonu dünyanın bilinen en tehlikeli kimyasallarını yaşamımızdan çıkarmayı hedefliyor. İlk olarak canlı dokularında birikerek nesiller boyu kalıcılığını sürdüren kanserojen 12 kimyasalın üretimini ve kullanımı yasakladı. 120 hükümet, başlangıç olarak, "dirty dozen" (12 zehir) adı verilen, DDT, PCB'ler ve dioksinlerin de içinde bulunduğu kimyasalların

kullanımdan kaldırılmasını kabul etti. Türkiye 2009'da bu taahhütleri onayladı. Bu süreçte de Ulusal Eylem Planı'nı hazırlayarak söz konusu zehirlerden nasıl kurtulacağının uzun vadeli planlamasını yaptı. Ancak bir yandan eski depolardaki tehlikeli atıkları bertaraf etme projeleri hazırlanırken, diğer yandan da PVC üretimi, pestisit kullanımı gibi KOK (Kalıcı Organik Kirlenici) kaynaklarında eksilme olmadı. [www.chem.unep.ch]



Türkiye'de de bulunan Sonett ve Klar, sertifikalı ekolojik temizlik ürünleri üretiyor. Ayrıca Sonett işletmesinde kullanılan elektriğin yarısı Greenpeace Energy'den, diğer yarısı yerel küçük hidroelektrik santrallerden sağlanıyor. Isıtma için ise ağaç atıkları ısıtma sisteminden yararlanıyorlar.

[www.sonett.eu];
[www.klarantalya.com];
[www.bugday.org/article.php?ID=115];
[http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/48430.asp]



Kilometre taşları:

Kimyasal kullanımımızı azaltmak için atabileceğimiz bir çok küçük adım var:

- ☞ **Temizlik ürünleri, tuvalet malzemeleri ve kozmetik ürünlerin** neler içerdiği ve size/çevreye olan etkileri hakkında bilgilenin.
- ☞ Mümkün olduğunca **çevre dostu** ve **hayvanlar üzerinde test edilmeyen** ürünler kullanın ve her zaman olabildiğince az miktarda kullanmaya çalışın (genellikle önerilenden daha az).
- ☞ **Giysilerinizi** ne sıklıkta yıkamanız gerektiğini düşünün. Kullanılan sıvılar daha fazla kirlilik yaratan kimyasallar içerdiği için **kuru-temizlemeden** kaçının.
- ☞ **Tarım ilacı** kullanmanız gereken durumlarda, doğa dostu geleneksel yöntemleri ya da biyolojik olanını tercih edin.
- ☞ Doktorunuzu ziyaret ettiğinizde, size verilenin, etkin sonuç verecek en hafif ilaç olup olmadığını öğrenin. Doktor randevularınızı azaltmak için koruyucu sağlık yöntemlerini uygulayın.
- ☞ İlaç dolabınızı düzenleyin ve tarihi geçmiş olan **ilaçlarınızı** eczacınıza götürün. Hâlâ kullanılabilir olanları ihtiyacı olanlara dağıtan eczanelere verin.

Daha fazla bilgi için:

[www.isguvenligi.net/index.php?option=com_content&task=view&id=1069&Itemid=33];
[http://gdoceveri.blogspot.com];
[www.pmac.net/pestenv];
[www.ianr.unl.edu/pubs/pesticides/index]

Pestisitlere karşı - Böcek İlacı Karşıtları Platformu, herkesi gıdalarımızdaki kirlenici kimyasallar hakkında sorgulamaya çağırıyor. Tarlada, bağda, sivrilinek mücadelesinde vb. alanlarda kullanılan pestisitlerin çoğu doğada parçalanmıyor, yani etkileri yok olmuyor. Bitkide, toprakta, suda ve canlılarda, her şeyde, kısacası besikten mezara etkisi devam ediyor. Örneğin, inceleme yapılan çileklerin yüzde

70'inde en az bir pestisit bulunduğu belirtiliyor. [www.bugday.org/article.php?ID=325]; [www.rsh.m.saglik.gov.tr/uzem/index.htm]; [www.rsh.m.saglik.gov.tr/uzem/anket.doc] Türkiye'de doğal tarım yöntemleri konusunda yol gösteren ve bu konuda geleneksel olarak da varlığını sürdüren örneklerin gelişmesini destekleyen sivil toplum kuruluşları var. [www.bugday.org]; [www.emanetciler.org]; [www.orguder.org.tr]

Pestisit zehirlenmeleri - Zararlı böcekleri öldürme amaçlı üretilen pestisitler genellikle diğer canlılar için de zararlı. Avrupa Birliği'nin kimyasallarla ilgili yeni mevzuatı olan REACH'e (Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması) göre, geçtiğimiz 50 yılda çevreye 75 binin üzerinde yeni kimyasal karıştı. Günümüzde insan vücudunda 300 sentetik kimyasal bulunuyor. Yeni doğan bebekler bile

annelerinden geçen sentetik kimyasalları taşıyorlar. Evimizde, bahçemizde, çimenlik alanlarda yılda, üreme ile ilgili problemlere yol açan yaklaşık 294 bin 835 ton pestisit kullanılıyor. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) günümüzde dünya çapında 200 bin insanın doğrudan pestisit zehirlenmesi sonucu öldüğü tahmininde bulunuyor. [www.pesticide.org]; [www.who.int/topics/pesticides/en]



Kilometre taşları:

Hepimiz, daha sağlıklı alışkanlıklar edinerek, vücudumuza özen göstermeliyiz:

👉 Fırsat buldukça, yol kenarında yürümek yerine, bir parkta **yürümeyi** tercih edin.

👉 Sigara içmeyi **bırakın**.

👉 **Düzenli egzersiz** yapmayı unutmayın; ileriki yaşlarınız için sağlığınıza şimdiden biriktiremezsiniz.



Soluduğumuz havanın içinde de tehlikeli kimyasallar bulunuyor. Tarihte ilk defa, kentte yaşayan insan sayısı (Türkiye’de %70,5) kırsal kesimde yaşayanlardan çok. Ve bu insanlar kırsalda yaşayanlardan çok daha **kirli bir havayı** soluyor, sağlıksız koşullarda yaşıyorlar.

[www.cevreorman.gov.tr/belgeler1/hava_kalitesi.doc]

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, düşük hava kalitesi nüfusun sağlığını korkutucu bir şekilde etkiliyor. Hava kirliliği, kentsel bölgelerde **astım ve alerjilerden** şikayetçi insan sayısının artmasına neden oluyor. Kirlilik oranı yükseldiğinde astım hastaları ve nefes darlığı sorunu yaşayanlar çaresiz kalıyor.

[www.who.int/topics/air_pollution_indoor/en/index.html]

Bununla birlikte, kimyasal ve biyolojik kirlilik hem **kapalı ortamları** etkiliyor hem de sağlık üzerinde olumsuz etkiler yaratıyor. *2002 Dünya Sağlık Raporu*’na göre, dünyada meydana gelen hastalıkların **%2,7’sine**, kapalı ortamlardaki hava kirliliği neden oluyor.

Kaynak: [www.epa.gov/iaq/pubs/hpguide.html] EPA kapalı ortamlardaki hava kirliliği hakkında geniş kapsamlı bilgi veriyor: Kirlетici kaynaklar, sağlığa etkileri, azaltmanın yolları. [www.epa.gov/iaq/index.html]

ABD Çevre Koruma Ajansı’nın, insanların hava kirlетici öğelere maruz kalması üzerine yürüttüğü bir araştırma, kapalı ortamlardaki kirliliğin açık ortamlara göre 2-5 kat, bazı durumlarda ise **100 kat** daha fazla olduğunu gösteriyor.

Hava kirliliğinin kent sakinlerinin yaşamı üzerindeki etkisi şaşırtıcı boyutlarda: Londra’da her 50 kalp krizinden birini tetikliyor. Hindistan’ın başlıca kentleri olan Delhi ve Mumbai’de havayı solumak, günde 10-20 sigara içmeye denk ve yalnızca Delhi’de 7 bin 500 kişi solunum yolu rahatsızlıkları nedeni ile yaşamını yitiriyor. 1980’den beri, Kaliforniya’da astım hastalığı %75 oranında

arttı ve bunun başlıca nedeni hava kirliliği. 2005 yılında, okul çağındaki 667 binin üzerinde çocuk astım hastası idi. Türkiye’de son yıllarda doğal gaz kullanımına bağlı olarak büyük kentlerde hava kirliliği sorununda azalma gözleniyor olsa da özellikle sanayi bölgelerinde sorun devam ediyor. Ancak, kentsel hava kalitesi ile ilgili bilgiler sınırlı. Çünkü kentlerin çoğunda sadece partikül madde (PM) ve

SO₂ ölçümleri düzenli olarak yapılıyor. Türkiye’de sanayileşmede yanlış yer seçimi, yeterli tedbirler alınmadan katı atık, gaz ve tozların atmosfere bırakılması, yanlış teknoloji seçimi gibi nedenlerle Kütahya, Muğla (Yatağan), Kayseri, Erzurum, Denizli, Uşak, Yozgat, Çanakkale (Çan), Edirne, Balıkesir, Diyarbakır ve Sivas’ta hava kirliliği önemli boyutlara ulaştı. 19 Temmuz 2009’da başlatılan "Dumansız Hava

Sahası" uygulaması ile kapalı mekânlarda sigara içilmesi tamamen yasaklandı.

[www.cedgm.gov.tr/dosya/cevreatlasi/cevredurumu.pdf]; [www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=2088]; [www.arb.ca.gov/research/asthma/asthma.htm]

Sigara ile mücadele eden kuruluşlar için: [www.ssv.org.tr]; [www.ssder.org.tr]



Ulaşım

"Bir şehrin sürdürülebilirliğini sağlayacak ya da bozacak olan şey ulaşımıdır."

[Richard Rogers, mimar]

Taipei (Tayvan),
Tomorrow dergisi, s. 2-1991.

Taşımak, taşınmak ve ulaşmak, her zaman insan faaliyetlerinde sürekli değişim ve gelişim sağlayan bir alan ve önemli bir özellik olmuştur. Yüzyıllar boyu, ulaşım yollarının çoğaldığını, güç ve kapasitelerinin büyüdüğünü ve hızlandığını gördük. Ama bu süreç bir bedel karşılığı gerçekleşti.

Dünya Bankası'nın "Gelişim Göstergeleri 2005" adlı tahmin raporuna göre, 2030 yılında, günümüzde 800 milyon olan özel ve toplu taşıma aracı sayısının 1,6 milyara çıkacağı belirtiliyor. Nüfus tahminlerine göre, bu her 5 kişiye bir araba düşmesi anlamına geliyor. Türkiye de 10 milyona yaklaşan motorlu araç sayısı ile 20 yıl sonraki bu tahmine yaklaşmış görünüyor. Yani her 7 kişiye bir araç düşüyor.

Seyahat etmenin ortalama hızı yükseldi ve dolayısı ile seyahatlerin uzunlukları da arttı (kişi başına 4 kat):
[www.wbcsdmobility.org]

Brezilya, Çin, Hindistan, Güney Kore Cumhuriyeti, Meksika, Polonya, Rusya ve Tayland gibi ülkelerdeki insanlar refaha kavuştukça bireysel ulaşılabilirlik olanaklarını arttırmak isteyecekler. Sonuç olarak özel araç talebinin gözle görülür şekilde artacağı sonucuna varılabilir.

[www.trafik.gov.tr];
[www.rec.org.tr/sayfa.asp?id=179];
[www.cevreciyiz.net]

Aynı zamanda, sosyal ve çevresel endişelere rağmen, özel araç sahipliği sanayileşmiş ülkelerde de artıyor. Araba ve karayolları ağı sürekli birbirini

[www.oica.net/htdocs/Main.htm]

Hareketin Ayak İzi -

Küresel ısınma konusunda bir "uyarı çağrısı" niteliğindeki olağan dışı hava koşullarının üçte birinin nedeni ulaşım. Ulaşım sektörü, Avrupa'daki CO₂ salımlarının yüzde 40'ından sorumlu ve bunun çoğunluğu karayolu ulaşımı. 1990'dan beri ulaşım araçlarından kaynaklanan sera gazı salımları yılda yüzde 2 oranında arttı. Karayolunda, kamyonla yük taşımacılığı kilometre başına enerji kullanımında ilk sırayı alıyor. Onu otomobille

seyahat, otobüs yolculuğu ve havayolu izliyor. (Kaynak: TMMOB Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği Raporu. 2008) Türkiye'de karayolu taşımacılığının kaynaklanan CO₂ salımında toplam salıma oranı yüzde 15, toplam taşımacılık kaynaklı emisyonlara oranı ise yüzde 85. (Kaynak: Karbon Ayak İziniz. Açık Radyo Kitapları)

[www.mmo.org.tr];
[www.rec.org.tr/iklim.htm];
[www.ttgov.org.tr]

Daha çok araba! -

Tahminlere göre 2020'ye gelindiğinde Çin'in yollarında 2004 yılındakinin iki katı, yani 140 milyon araba dolaşacak. 2025'e dek, Hindistan'ın yolcu taşıtı yoğunluğu Çin'dekinin üçte biri olmaya devam edecek. 2050'de ise Hindistan'ın 611 milyon araba ile dünyanın en fazla arabaya sahip ülkesi olacağı tahmin ediliyor.

[www.business-standard.com]

Türkiye'de ise Mart 2009 itibarıyla trafiğe kayıtlı 6 milyon 872 bin 598 araba var ve yaklaşık 11 kişiye bir araba düşüyor. Araba başına nüfus sıralamasında Ankara'yı Antalya, Muğla, İstanbul ve Burdur izliyor. Bu iller arabadan kaynaklı karbon salımında ilk sırada. İstanbul'da her gün trafiğe çıkmak üzere 640 yeni araç kaydoluyor.

[www.tuik.gov.tr];
[www.embarq.org/en/city/istanbul-turkey.org.tr]

Güncel Avrupa Birliği ulaşım kurallarını içeren interaktif bir rehber olan Avrupa Yerel Ulaşım Danışma Servisi'ne göz atın [www.eltis.org]; ABD'de nakliyatı sera gazı salımlarını azaltmak, Küresel İklim Değişiklikleri Pew Merkezi, Mayıs 2003 [www.pewclimate.org]; Uluslararası Enerji Ajansı, Danışma Merkezi [www.iea.org].



destekleyen bir artış grafiği izliyor. Bu artışı engellemek ulaşım politikalarının değişmesine bağlıdır. Raylı sistem ile ve bisikletle ulaşım karbon salımlarını çok fazla azaltacağı gibi petrole bağımlılığı da ortadan kaldırır.

Karbon monoksit salımı, şehirlerde hava kirliliğini kritik seviyelere çıkarıyor ve yollar, trafik yoğunluğundan aşırı derecede tıkanıyor. Tahminlere göre Bangkok'daki bir sürücü yılda ortalama 44 gününü arabada trafiğe sıkışmış olarak geçiriyor. 2000 yılında ABD'deki araba ve hafif kamyonetlerin toplam karbon emisyonu 515 milyon ton olarak belirlendi. Bu rakam, birkaç ülke hariç, dünyadaki tüm ülkelerin toplam salımının üzerinde. Buna ek olarak, benzin gibi geleneksel olarak kullanılan yakıtların da sonsuz olmadığı bir gerçek.

Araçların giderek artan erişilebilirliği, bizi motorize ulaşımına daha da bağımlı hale getiriyor. Şehirlerde yapılan 8 kilometrenin altındaki her 3 seyahatten biri araba ile yapılıyor. Oysa toplu taşıma ve bisiklet gibi doğa dostu alternatifler var.

Sorumlu kullanım, şehirlere daha temiz, sağlıklı ve güvenli yaşam şartları getirebilir. Kısa yolculuklar da kirliliğe yol açar: 5 kilometrelik bir yolculuğu araba ile yapmak, otobüs ile yapmanın 10 katı ve trenle yapmanın 25 katı kadar karbon dioksit salımına neden olur. Tek başınıza özel arabanızla yolculuk yapıyorsanız

Daha fazla bilgi için:
[www.wbcsd.org/web/publications/mobility/overview.pdf];
[www.transport2000.org.uk/Factsandfigures/Facts.asp];
[www.unep.org/GEO/geo3/english/376.htm];
[www.embarq.org/en/city/istanbul-turkey]

Havadar ve eğlenceli -
The Walking Bus (Yürüyen Otobüs), Britanya'da Yaya Derneği'nden uzmanlar tarafından geliştirilen bir girişim; bir grup ya da bir otobüs dolusu çocuğun, eğitilmiş gözetmenlerin rehberliği ile her sabah evden okula çabuk ve güvenli bir şekilde yürümesini sağlıyorlar. Yürüyen otobüsler genellikle 15-30 çocuktan ve 6-10 arası yetişkin gözetmeden oluşuyor. Trafiği durdurmak için yasal yetkileri yok

ama çocukları yönlendirip, tehlikelere karşı koruyorlar. [www.walkingschoolbus.org]

Türkiye'de Yaya Derneği, yürümenin temel ulaşım aracı olarak değerlendirildiği bir toplum hedefliyor ve güvenli bir şekilde yürünebilecek sokaklar talep ediyor. Dernek bu amaçla çeşitli etkinlikler düzenliyor. [www.yayadernegi.org.tr]

Arabayı paylaş!

Aynı semtte oturan ve çalışan kişileri bir araya getiren alternatif ulaşım ağları, trafik sorunu ve ulaşım kaynaklı sera gazı salımlarının azaltılmasına rol oynayabilir. Arka sokağınızda oturan ve sizinle aynı semtte çalışan bir komşunuzla bir araya gelip, araç masraflarını paylaşarak işe birlikte gidip gelebilirsiniz. Bu sistem özel araçları ile işe gidip gelen ve benzin+otopark masraflarından kurtulmak

isteyenler, aracı olmayan fakat işinden çıkıp yazlığına gitme rahatlığını arayanlar, aracı olan fakat benzin masraflarından dolayı her gün şehir dışındaki yazlığına gidemeyenler, şehirlerarası ve uluslararası seyahatlerini daha ekonomik ve pratik hale getirmek isteyenler için alternatif sunuyor.

[www.arabapaylas.com];
[www.ortakaraba.com];
[www.devadim.com/pagelist/yolarkadasim.php]



Kilometre taşları

İzdiham, kirli hava, gürültü... Şehirlerimiz gün geçtikçe daha da yaşanmaz hale geliyor. Bu durumda ne yapmalıyız?

- 👉 **Yürüyüş, bisiklet veya paten.** Bisiklet en çok enerji tasarrufu sağlayan ulaşım aracıdır – Sürücünün enerjisinin %80'i harekete dönüşür. Hem hızlıdır, hem de formda kalmanızı sağlar!
- 👉 Her fırsatta **araba paylaşımı** yapın. Araba paylaşımı birkaç insanın bir arabayı kullanmasını sağlar. Bu, trafiği rahatlatır, yakıt kullanımını ve yolcu başına enerji harcamasını azaltır.
- 👉 Araba ihtiyacınız sadece dönemsel ise, **kiralayın**.
- 👉 **Toplu taşıma.** Otobüsler ve tren, metro gibi raylı sistem araçları daha çok insan taşıdığı, daha az kirliliğe sebep olduğu ve daha az enerji kullandıkları için daha çevreci seçeneklerdir.
- 👉 **Çevre dostu** araçlar satın alın ve onlara iyi bakın. Araba, motorsiklet ya da mobiletinizi almadan önce onun enerji tasarrufunu, kirlilik performansını ve tahmini ömrünü kontrol edin.
- 👉 **Dikkatli sürün.** Ani gaz ve frenlerden kaçın. Agresif sürüş oldukça fazla yakıt kullanımına ve hava kirliliğine neden olur. 30 saniyeden uzun bekleyecekseniz motoru kapatın. Vites değiştirmeden önce çok beklemeyin.



Türkiye Makine Mühendisleri Odası, Enerji Verimliliği Raporu Nisan 2008.

harcadığınız enerji ve dolayısıyla karbon dioksit salımı, otobüsle yolculuk ederken harcadığınızın 3,5 katı olacak.

Her ulaşım çeşidinin belirli avantajları vardır. Belirli trafik olayları ve bireysel ulaşım ihtiyaçlarını göz önüne alırsak, ulaşım araçlarını uygun durumlarda kullanmak, ulaşımın en verimli ve uygun yoludur. Yaşamaya değer bir geleceğin var edilmesinde rol almak istiyorsanız, kişisel ulaşım tercihlerinizi gözden geçirip sürdürülebilirliğe yönelin. Kişisel olarak yaptığınız değişiklikler büyük bir etki bırakan küçük bir efor olacak. Durmayın, deneyin!

Yaya, bisikletle veya toplu ulaşım - Günümüzde otomobille yapılan yolculukların dörtte biri

3 kilometrenin altındaki mesafelere yapılıyor ve bu uzaklık bisiklet veya yaya gitmek için son derece uygun.

Hükümet her yıl mevcut karayollarını genişletmek ve yeni yollar inşa etmek için sadece Karayolları Genel Müdürlüğü kanalı ile 2 milyar doların üzerinde para harcıyor. Oysa aynı yolcuyla taşıyacak otoyol maliyeti;

çift hatlı, elektrikli ve sinyalli bir demiryolu maliyetinden 6 kat daha fazla (Kaynak: TMMOB Enerji Verimliliği Raporu. 2008).

Karayollarında kullanılan otomobillerde ise küresel ısınma dostu olarak nitelendirilebilecek 4x4 araçlar giderek artıyor. Bu araçlar normal bir binek araca göre yaklaşık 3 katı daha fazla karbon salıyor. Türkiye'de birkaç kentte ve kasabada bisiklet yolu var. Ancak bisiklet kullanımına olan talep, giderek artıyor.

İstanbul genelinde 630 km bisiklet yolu yapılması planlanırken, İzmir, Antalya, Konya, Samsun, Ordu, Kayseri, Adana-Seyhan, Mersin, Bursa- Nilüfer, Aydın, Nevşehir, Karadeniz Ereğlisi ve Yalova kısıtlı da olsa bisiklet yollarına sahip. Yeryüzünde bıraktığınız ayak izinizi azaltmak için uzak mesafelerde toplu ulaşım alternatiflerini ve en çok da demiryolunu tercih edin. Bir yıl boyunca 15 km'lik bir güzergâhta işe araba yerine otobüsle gitmek, CO₂ salım

miktarında 2 tonluk azalma sağlarken, hava kirleticisi maddelerde de düşüş sağlıyor.

[www.bisikletliler.org];
[www.bisikletciler.org];
[www.mtbtr.com];
Dünyanın en büyük Türkçe bisiklet forumu
[www.bisikletforum.com];
[www.pedalesi.com];
Karbon Ayak iziniz. Açık Radyo Kitapları;
Dünyayı Kurtarmak İçin. National Geographic Türkiye Şubat 2008 eki.

Tatil

"Dünya gemisinde yolcu yoktur.
Hepimiz mürettebatın bir
parçasıyız."

[Marshall McLuhan,
sosyolog]



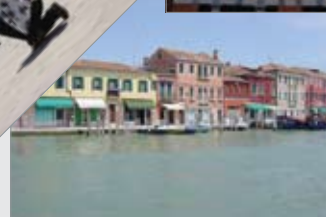
Daha fazla bilgi için:
[www.bugday.org/tatuta];
[www.genctur.com];
[www.eceat.org];
[www.wwoof.org]; [www.
ecotourism.org]; [www.
sustainabletravelinternational.
org]; [www.greenglobe.org];
[www.green-travel.org];
[www.responsibletravel.com]

Dünya ekonomik faaliyetlerinin
%10'dan fazlasını katarak ve 200
milyon üzeri insana direk ya da
dolaylı olarak iş sağlayarak.
Detaylı bilgi için:
[www.unep.fr/tourism];
[www.world-tourism.org];
[www.wttc.org]

Ulaşmak, hareket kabiliyetinden fazlasını ifade eder. Aynı zamanda uzaklaşmak;
eğitim, iş ya da zevk için olsun seyahati de içerir. Yine de bazı seçimler
diğerlerinden daha sürdürülebilir olabilir! İşte düşünmek için birkaç şey...

Turizmin gezegenimiz üzerinde devasa bir etkisi var ve dünyanın en büyük
sanayisini oluşturuyor. Dünya Turizm Organizasyonu'na göre, 2020 yılında
uluslararası seyahatler yaklaşık **1,6 milyar** bulacak. (2004 yılında 763 milyon).

Düzgün yönetilmediği sürece, turizm ciddi bir çevresel tahribata neden olur. Bilim
adamları, 2015 yılında **ozon tabakasına** bir yılda vereceğimiz zararın yarısının,
hava ulaşımından kaynaklanacağını öngörüyor. Tabii ki bütün hava ulaşımı turistler
tarafından yapılmıyor; ama onların soruna katkısının boyutları da göz ardı edilemez.



Hava kirliliği, su ve toprak bozulması aşırı sömürülen kıyı bölgelerinde önemli sorunlar yaratıyor. Peki ya yeryüzü cennetlerini çöpe çeviren sorumsuz turistlere ne demeli? Bunun bir alternatifi var mı? Evet, var. Günümüzde çeşitli sürdürülebilir tatil ve seyahat seçenekleri mevcut (koruma ve restorasyon projeleri, gönüllü yardım projeleri, doğa dostu tatil, ekolojik turizm, ekolojik çiftlik ziyaretleri vs.).

İnternete göz atın... Yüzlerce fikir ve seçenek bulacaksınız, ama paketleri belirttikleri kadar sürdürülebilir olmayan tekliflere dikkat edin! Seçenekleri detaylı araştırmadan karar vermeyin.

Daha rahatlatıcı bir şeyler mi arıyorsunuz? Sorun değil. Sürdürülebilirlik geleneksel tatil seçeneklerinde de sağlanabilir. Düzgün yönetilen ve yerel olarak işletilen oteller, moteller, ev pansiyonlar ve kampingler, bazı büyük uluslararası otel zincirleriyle karşılaştırıldığında yerel ekonomiye, çevreye ve kültüre daha duyarlı ve saygılıdır.

Sürdürülebilir ya da etik turizmin popülerlik kazanması pozitif bir işaret. Aşağıda tatil için bazı öneriler bulabilirsiniz. Liste biraz uzun görünebilir, ama seyahat etmek, oldukça fazla efor ve dikkat gerektirir. Size tanıdık olmayan bir kültürün içine girmenin yanı sıra, başka birinin evine gidiyorsanız; unutmayın herkes düşünceli ve uyumlu misafirlerden hoşlanır.

Tehlike Altındaki Türler
listesinde yer alan iri başlı deniz kaplumbağası ve yeşil deniz kaplumbağası gibi türlerin yumurtlama alanlarını da içeren Türkiye'deki kıyı kumulları, yapılaşma, kum çıkarımı, ağaçlandırma ve aşırı otlatma gibi nedenlerle en çok tehdit altında bulunan doğal yaşam alanlarıdır. Kaynak: WWF Türkiye [http://ekutup.dpt.gov.tr/cevre/eyemlepla/arazikul.pdf]

Neden Sürdürülebilir Seyahat?

UNEP sürdürülebilir seyahat ve tatil seçeneğinizin etkileri hakkında bilgi sağlıyor
[www.unep.fr/tourism]

- ▶ Uluslararası hava trafiğinin %60'ı turizm amaçlı.
- ▶ Karayipler'deki gemi seyahatleri yılda 70.000 ton atık bırakıyor.
- ▶ Tayland'da turizmden kazanılan paranın %70'i, çeşitli yollarla yine ülke dışına çıkıyor (yabancı sermayeli tur operatörleri, hava yolları, oteller, ithal içkiler ve yiyecekler vs. yoluyla). Diğer gelişmekte olan ülkelere Karayipler'de %80 ve Hindistan'da %40 gibi değişen oranlar söz konusu.
- ▶ Tahminlere göre dünyada 13-19 milyon çocuk ve 18 yaş altı genç (tüm çalışanların %10-15'i) turizm sektöründe çalışıyor. Sıklıkla zorlu çalışma ve iş şartlarıyla karşılaşılıyor.



Kaynaklar: Turizm ve Çöller [www.unep.fr/tourism]; Turizm Meraklıları [www.tourismconcern.org.uk]; Hayatta Kalmak için Uluslararası Rehber [www.survival-international.org]; Himalaya Turist Rehberi [www.farfrontiers.com/about-us/166/the-himalayan-tourist-code]; [www.eed.de/fix/ten-tourism]; ABD'nin en eski çevre kuruluşu [www.sierraclub.org]

[www.ekoturizmderneği.org];
[www.ekoturizmgrubu.org];
[www.bugday.org/article.php?ID=34];
[www.dogaderneği.org]

Interail, tek biletle Avrupa trenlerinde seyahat olanağı sunar. Yaş sınırı yoktur. Bilet için: [www.tcdd.gov.tr]; [www.genctur.com]



Kilometre taşları

Turist olarak etkimizi azaltmak için yapabileceğimiz çok şey var:



Ev sahibi nüfus için yerel ekonomi ve ekoloji açısından en fazla yararı sağlayacak seyahat olanaklarını seçin. Bilet ve hatıra eşyası satın alırken, daha düşük fiyat için pazarlık yaparken yerel ekonomiyi de düşünün.



Ziyaret ettiğiniz ülke hakkında birşeyler okuyun -**yerel kültüre** saygı göstermenizi sağlayacak ve size yeni kapılar açacak. Birçok ülkede bol ve hafif kıyafetler, daha açık kıyafetlere tercih edilir. Toplum içinde öpüşmek de kültürel olarak uygun karşılanmayabilir.



Atıklarınızı azaltın ve gereksiz gıda ve ekipmanlarınızı seyahate çıkmadan evinizde bırakın.



Su şişenizi yanınızda taşıyın.



Doğal kaynakları koruyun. Gereksiz yere su ve enerji harcamayın. Fosfatlı deterjan gibi kirlenici ürünleri kullanmaktan kaçın.



Pil, merhem tüpleri, sprey ve fotoğraf filmleri gibi **toksik atıklarınızdan** uygun şekillerde kurtulun ya da kendi ülkenize geri götürün.



Yerel ulaşım çeşitlerini kullanın (deve, at vs.). Bu hem eğlenceli, hem de yerel topluluklara gelir kaynağı sağlar.



Bitkiler kendi doğal ortamlarında yeşermeye bırakılmalıdır. Çiçekleri koparmak, tohum ya da kökleri söküp almak dünyanın bir çok yerinde yasaktır.



Arazi haklarına saygı duyun. Kabilelere ait alanlarda, turistler, özel mülklerde davrandığı gibi davranmalıdır.



Aldığınız **hatıra eşyalarının** yerel olarak üretildiğinden ve çevreye duyarlı olduğundan emin olun.



Ülkenin kültürel ve doğal mirasına saygı gösterin.

Sadece fotoğraf çekin; sadece ayak izi bırakın!

Ekolojik Çiftlik

Ziyaretleri - Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi'nin (ECEAT) Türkiye temsilcisi Buğday Derneği'nin oluşturduğu ve koordine ettiği TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Turizm ve Bilgi, Tecrübe ve İşgücü Takası) iletişim ağı, ekolojik yaşama uyumlu yöresel bilgiyi yaşıtan, geleneklerini sürdüren ve yaşamsal değerlerin sonraki nesillere aktarılabilmesi için örnekleri içeriyor. TaTuTa sistemi,

bir yandan kendilerini ekolojik üretimde yetkinleştirmek ve geçimini bu yolla sağlamak, diğer yandan da bu uygulamaları yaygınlaştırmak için çalışan çiftçileri destekliyor. 2004'ten beri uygulanan TaTuTa sistemi ekolojik yaşam hareketinin içerisindeki iletişimi güçlendirmeyi, şehirde yaşayan insanların ekolojik çiftliklerdeki yaşamı deneyimleyerek, doğa dostu uygulamaları günlük

yaşamda daha fazla uygulamaya sokması hedefliyor. Kullanıcı ve üretici faaliyetlerinde ekolojik yöntem, deneyim ve bilgi paylaşımının yapıldığı TaTuTa, toprak, hava, su kalitesinin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine de katkı sağlıyor. Ziyaretçilerin çiftliklere katkı payı vererek "konuk" ya da iş gücü ve bilgilerini paylaşarak "gönüllü" olarak kaldığı TaTuTa'nın

rezervasyon sistemi GENÇTUR tarafından yapılıyor. Buğday'ın temsilcisi olduğu WWOOF (Willing Workers of Organic Farms-Ekolojik Çiftliklerde Gönüllüler Örgütü) kanalıyla yabancı ziyaretçileri de konuk eden TaTuTa çiftliklerini 5 yılda 500'den fazla kişi ziyaret etti.

[www.tatuta.org];
[www.genctur.com];
[www.eceat.org];
[www.woof.org]



Atıkları azaltın

"Kullandığımız her ürünün birer gizli tarihi; kaynak, malzeme ve etkilerinin yazıya geçirilmediği bir envanteri vardır. Bununla birlikte bir de kullanımı ve atımıyla ona eşlik eden bir çöpü vardır."

[Paul Hawken,
Çevre uzmanı]

Son yıllarda **atık üretiminde** ciddi bir artış oldu. Ortalama olarak, gelişmiş bir ülkede yaşayan her bir birey günde **1 kilo** çöp atıyor. Türkiye’de günde üretilen katı atık miktarı 65 bin ton. Sadece İstanbul’da günde 8 bin 500 ton atık üretiliyor.

Kaynak: Vatan Gazetesi - 2007

Avrupa’nın yıllık çöp miktarını kişi başına 300 kiloya düşürme hedefi 2000 yılına gelindiğinde hâlâ gerçekleştirilememiştir. EEA’nın (Avrupa Çevre Ajansı) bir çalışmasına göre 2005 yılında, gelişmiş Avrupa ülkelerinin birçoğunda **adam başı üretilen yıllık çöp miktarı 500 kiloya** ulaştı.

[http://themes.eea.eu.int/Environmental_issues/waste/reports]

Atıklar içinde boğulmak istemiyorsak, bu trendi değiştirip geri çevirmemiz gerektiği ortada. Atıkları önlemenin uzun süreli yollarını bulmamız gerekiyor. Bunun iki temel nedeni var:

- ▶ Daha fazla **atık**, daha fazla **kirlilik** demek.
- ▶ Çöp, **yeniden kullanılabilir** ya da **dönüştürülebilir** malzemelerle dolu. Çöp çıkarmadan atıkları yeniden kullanmak ya da dönüştürmek mümkün.

ABD’de her yıl, yarısı **plastikten** yapılan yaklaşık 113 milyar bardak, 39 milyar yemek aleti ve 29 milyar tabak kullanılıp, çöpe atılıyor. Tek kullanımlık plastik maddelerin kullanımı ve çöp olarak bırakılması alışkanlığı çevre üzerinde yıkıcı

29

Çöp üretmeyin! - Bazı kentlerde plastik, cam, kağıt, metal, elektronik vb atıkların geri dönüşümü için atıklar belli merkezlerde birikiyor ya da kaynağında ayrıştırılan atıklar evlerden/ ofislerden toplanıyor. Türkiye’de piyasadaki geri kazanılabilir metal, plastik, cam, kağıt ve kompozitten sadece yüzde 27’si geri kazanılabilir (2005). Ancak geri kazanım sırasında da enerji ve su gibi kaynaklar kullanılıyor. Bu nedenle geri kazanıma

göndermek bir nihayi çözüm değil. Kirliliği önlemenin en iyi yolu çöp üretmemek. Bunun için ambalajlı ürünlerden kaçınmak gerek. Lavaboya dökülerek binlerce litre suyu kirleten kızartma yağları ise biyodizel üretimi için toplanıyor.

[www.ezici.com.tr];
[www.atikyonetimi.gov.tr];
[www.cevko.org.tr];
[www.lokmanhekimsv.org];
[www.geridonusum.org]

Plastik çöpler, kuşların ve yunus, kaplumbağa gibi deniz canlılarının ölümüne neden oluyor. TÜDAV tarafından Batı Karadeniz’de yapılan bir araştırmada dip ağlarından çıkan çöpün yüzde 94’ünü plastik ve naylon torbalar oluşturuyordu. Kumsallarda dört mevsim boyunca toplanan 18 bin 111 parça çöpün yüzde 79’u plastik ve naylon torbalardı. [www.turmepa.org.tr]; [www.wwf.org.tr]; [www.tudav.org]

Kiunga Deniz Koruma Alanı - Kuzey Kenya’da yer alan bu alanın resif koruması yok. Kumsaldaki çöpler hem kirliliğe neden oluyor hem de yuvalanan kaplumbağalar için tehdit oluşturuyor. "Kiunga Ekoloji Dostu El İşleri" buradaki çöpleri toplayıp oyuncığa dönüştürüyor. 2001’in ilk altı ayında 3000 doların üzerinde değeri olan "Ekoloji-Dostu" ürün sattılar.

[www.kws.org/marine.html#Kiunga]

Kaynak: Buğday Ekolojik Yaşam dergisi 10. Sayı "Çöpi Azaltın" [www.bugday.org]
[www.cevreorman.gov.tr/atik01.htm]; [www.geridonusum.org]; [www.cevko.org.tr]

etkiler yaratıyor. Bu etki, özellikle doğanın bozulmamış bölgelerinde daha çok göze batıyor. Unutmamak gerekir ki, her ne kadar geridönüşüm bir çözüm gibi görünse de bir sanayidir ve enerji harcar. Önemli olan yeniden kullanılabilir, doğada parçalanabilir malzemeler kullanmak ve mümkün olduğunca atık yaratmamak.

Türkiye’de kişi başına plastik tüketimi 44 kiloya ulaşmış durumda ve bu rakam dünya ortalamasının üzerinde. Bu plastiklerin ayrışması ise 1000 yıl kadar sürebiliyor. Tek kullanımlık plastik maddelerin kullanımı ve çöp olarak bırakılması alışkanlığı çevre üzerinde yıkıcı etkiler yaratıyor. Bu etki, özellikle doğanın bozulmamış bölgelerinde daha çok göze batıyor.

Örneğin, Pasifik Okyanusu’nun dokunulmamış olmasını bekleyeceğiniz kuytu bölgelerinde bile büyük alanlar yüzen plastiklerle kaplı. Bu bölgelerin en büyüğünün Teksas (696,241 km²) büyüklüğünde olduğu tahmin ediliyor ve "batılı çöp lekesi" olarak adlandırılıyor. Plastikler deniz planktonlarının, kuşların, balıkların ve su bitkilerinin hayatını tehlikeye atan "yüzen deniz enkazının" %90’ını oluşturuyor.

[www.mindfully.org/Plastic/Ocean/Moore-Trashed-PacificNov03.htm]; [www.plasticdebris.org]; [www.algalita.org]

Kaynak: Karadeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi Daimi Sekreteryası

Türkiye’nin Batı Karadeniz sahillerinden toplanan çöplerin yüzde 74’ünü plastikler oluşturuyor ve bunların yarısına yakını Türkiye kaynaklı değil.

Bilgisayarlar insanlara sürdürülebilir bir iletişim olanağı sağlayarak SK’ye katkıda bulunuyor. Aynı zamanda sürdürülebilir gelişim konusunda iletişimi kolaylaştırıyorlar. Fakat bu elektronik ürünler aynı zamanda zararlı atıklar da yaratıyor. Elektronik atık ikincil hammadde kaynağı olarak kullanılabilmenin yanı sıra, uygun şekilde işlemiden geçirilmediği ve atıldığı zaman toksik sayılır. Yaygın e-çöpler arasında bilgisayarlar, televizyonlar, telefonlar, cep telefonları, klimalar, elektronik oyuncaklar var. E-atık oranı ülkeden ülkeye değişiklik gösteriyor. Örneğin, Amerika’da e-atıkların yarısını televizyonlar oluşturken, Almanya ve İngiltere’de küçük bir kısmını temsil ediyor.

Ani teknoloji değişimi, dünya çapında hızla büyüyen bir soruna neden oldu. 2003 yılında Hindistan’da üretilen e-atık değeri 1,5 milyar ABD Doları olarak hesaplandı. ABD’de e-atıklar toplam belediye atıklarının %1’ini oluşturmaya başladı bile. Çin’de ise her yıl 4 milyon bilgisayar elden çıkarılıyor.

Kaynak: [www.svtc.org]; [www.worldwatch.org/pubs/goodstuff/computers]

Hayatı Poşetleme! - Araştırmalara göre dünyada naylon torbaların %5,2’si geri dönüştürülüyor geri kalan %94,8 ise çöplükleri dolduruyor. Naylon torbaların doğada çözünmesi, bulunduğu duruma göre 100-1000 yıl alıyor. Ancak pet şişeleri, cam şişe ya da kendi mataranızı kullanarak hayatınızdan çıkarabileceğiniz gibi, plastik torbalardan da kurtulabilirsiniz. Bu konuda çalışan İstanbul Teknik

Üniversitesi’nden bir grup öğrenci "Hayatı Poşetleme" kampanyası başlattı. Grup, bez torba ve file kullanımını yaygınlaştırmak için çalışıyor.

Ayrıca Van ve Kayseri gibi şehirlerde de plastik torba kullanımını azaltmak için kampanyalar yapılıyor. Türkiye’de bazı market ve mağazalar iki yılda doğada geri dönüşebilir plastik torba ve bez torbaların kullanımına başladı. Bazı marketler ise plastik torba

kullanımını azaltmak için ücretlendirme yoluna gidiyor. Ancak doğada bozunur malzemeden ya da nişastadan yapıldığı belirtilen poşetler de petrolden ve tarımsal ürünlerden üretiliyor. Petrol kökenli olanlar parçalanıyor, görsel olarak yok olsalar da doğada kalıyorlar. (Kaynak: Plastik Sanayicileri Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı PAGEV) Gıdanın yeterli ulaşmadığı ve tarım topraklarının kirlenerek daraltıldığı

yeryüzünde, gıda yerine plastik torba üretimi için bitki yetiştirmek ise ne kadar doğru olabilir?

[www.bugday.org/article.php?ID=2981]; [www.bugday.org/search.php?what=ALL&q=plastik&ACT=SEARCH]; [www.geridonusum.org]

E-atıklardaki patlamanın nedenlerinden biri, kısa eskime süreleriyle, elektronik eşyaların artan kullanımı. 1970-1997 yılları arasında, Asya'daki televizyon seti sayısı 42'den 672 milyona yükseldi. Bu da, 90'larda kullanılan televizyon setlerinin 1 milyardan fazlasının bugün atıklar arasında olabileceğini gösteriyor.

Bu atıklar hakkında ne yapabilirsiniz? İlk olarak, **daha az kullanın!** İkincisi, ürünün tasarımını göz önünde bulundurun. Ürünleri yeniden tasarlamak, atık üretiminin minimuma indirilmesi, hatta yok edilmesi için, çözümün bir parçası olabilir. **Ekotasarım** konusunda daha fazla bilgi edinmek için yandaki internet sayfalarını inceleyebilirsiniz.

[www.o2.org/index.php];
[www.cfd.rmit.edu.au];
[www.wastewatch.org.uk]



[www.lokmanhekimsv.org];
[www.tap.org.tr];
[www.yesilbilgi.org]

Yeşil elektronik rehberini pdf dosya olarak bilgisayarınıza indirmek için:
[www.greenpeace.org/turkey/campaigns/di-er-kampanyalar/electronics]

Dünyanın karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biri de **kaynak kullanımının azaltılmasıdır**. Başka bir deyişle, dünyanın doğal kaynaklarına –yakıt, su, doğalgaz veya ağaçlar– sonsuz birer erzak olarak bakmayı bırakmalıyız. Bunda geridönüşüm önemli bir rol oynar.

Eğer doğal kaynak depolarımızı tüketmek istemiyorsak, onararak ya da değiştirerek kullanmayı veya dönüştürmeyi günlük hayatımıza sokmalıyız. Bu bize aşağıdaki konularda yardım eder:

Avrupa Birliği, üreticilere, ürünlerini geri alma sorumluluğunu yükleyerek, elektronik cihazlardan kaynaklanan e-atıkları azaltma konusunda öncü oldu. Elektrikli ve Elektronik Ekipman Atıkları Direktifi (WEEE) ve Bazı Zararlı Maddelerin Kullanılmasının Sınırlanması Direktifi (RoHS) elektronik cihazlarda bazı zararlı maddelerin azaltılmasını ve üreticinin ürünleri geri almasını ve bunların geri dönüşümünü sağlamasını

zorunlu kılıyor: Şirketler, piyasaya sürdükleri ürünün türüne bağlı olarak, kendi atıklarının %60 ila %80'inin arıtımı, geridönüşümü ve yok edilmesini karşılamak ve organize etmek zorunda.

Türkiye'de, atık pillerle ilgili olarak çıkarılan bir yönetmelik pilli ürünler satan mağazaların atık pil geridönüşüm kutusu bulundurmasını zorunlu kılıyor. Aynı şekilde ambalajlı ürün satan mağaza ve marketler de bu ambalajlar için geri dönüşüm kutusu bulundurmak zorunda. Türkiye'de atık yönetimi esaslarını Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlı Atık Yönetimi Daire Başkanlığı belirliyor. Pil/Akü geri dönüşümünde Pb-asit tip araç

akülerinin geri dönüşümü %90 oranında yapılıyor.

Kaynaklar: National Geographic Türkiye, Ocak 2008;
[www.tap.org.tr];
[www.cevko.org.tr];
[www.geridonusum.org]
[www.geridonusum.org/makaleler/elektronik-atik-e-atik-geri-donusumu-kazanimi.html]



Eko-tasarım nedir?

Eko-tasarım, ürünleri "döngüsel bir yaklaşım" ile tasarlamaktır. Buna aynı zamanda "beşikten mezara" da denir; çünkü ürünün yaradılışı, kullanım alanları ve elden çıkarılmasına kadar bütün yaşam döngüsü düşünülerek tasarlanır. Böylelikle;

- Materyal, enerji ve diğer kaynakları daha verimli kullanır.
- Nesli tehlikede olan ekosistemlerin malzemelerini kullanmaktan kaçınır.
- Kirlilik ve atığı önleyecek tasarımlar yapılır.
- Geri kazanılmış veya geri kazanılabilir malzemeleri ve enerji tasarrufu yapan teknolojileri seçer.
- Ürünün hayatını optimize eder; kullanımı, bakımı, güncellemesi ve geridönüşümü kolay olur.
- Basit düşünün! Daha az malzeme kullanın, kolay parçalanma ve geridönüşüme izin verir.
- Potansiyel sağlık risklerinden uzak durun-güvenli, toksik olmayan malzemeler kullanır.
- İnsan haklarına saygı gösterir (ucuz işçi ve çocuk işçi çalıştırma).

Eko-tasarım genelde ürünleri yeniden yaratmakla ilgili değildir. Pek çok insan, bir çözüme ihtiyacı olan ürünü istemediğini kabul eder. İyi tasarlandığı sürece, bir çamaşırhane özel bir çamaşır makinesinin yerini alabilir. Eko-tasarım daha az ekolojik etki ve eşit verimle iş yapmanın alternatiflerini arar. Eko-tasarımcılar, etik ve estetiğin karşıt olmanın aksine, birbirini tamamladığını savunur.



Elektronik atıklar ve yeşil elektronik - Kullanılmış elektronik aletler atık olduğunda içerdikleri toksik maddeler nedeniyle kirliliğe neden oluyor. Bu nedenle geri dönüşüm teknolojisine uygun ürünler tasarlamaya başlayan bazı firmalar artık ürünlerinde PVC kullanmıyor. Bu nedenle tercih ettiğiniz markanın geridönüşüm adına ne yaptığını, cep telefonlarınızın PVC, antimon ya da berilyum gibi zehirli maddeler içerip içermediğini araştırın. Yeni bir cep telefonu ya da bilgisayar

almadan önce "hangi marka zehirli kimyasallar kullanıyor", "hangi marka daha temiz üretim yapıyor", "diğerlerinden ne kadar daha tasarruflu", "hangi marka ömrünü tamamlayan ürünü geri alıyor" sorularının yanıtını arayın. Bu konuda Greenpeace'in "Daha Yeşil Elektronik Aletler Rehberi"nden yararlanabilirsiniz.

[www.greenpeace.org/kimcevreci]

Yeşil Bilgi Platformu, Apple'ın Türkiye'deki distribütörü Bilkom İşbirliği ile elektronik atıkların çevre ve insan sağlığına karşı olumsuz etkilerini önlemek ve bu atıkları ekonomiye kazandırmak amacıyla Türkiye'deki Apple mağazalarında ve yetkili servislerinde elektronik atık toplama kampanyası başlattı. Toplanan e-atıkların geridönüşümünden elde edilecek gelir, Yeşil Bilgi Platformu destekçisi Buğday Derneği, ÇEVKO, DenizTemiz

Derneği, Doğa Derneği, TEMA, TÜRÇEK ve WWF-Türkiye'ye aktarılacak.

[www.yesilbilgi.org]

Ayrıca elektronik atıkların geri kazanımı için bu atıkları toplayan merkezlere gönderebilirsiniz.

[www.dogaentegre.com]; [www.evcilerkimya.com]; [www.exitcom.com]; [www.snh.com.tr]; [www.lokmanhekimsv.org]; [www.turcek.org.tr]

- ▶ Çevreye daha fazla zarar vermeyi **minimuma indirmek** ve **önlemek**;
- ▶ Doğal kaynakların gereksiz kullanımından **uzak durmak**;
- ▶ **Enerji tasarrufu** yaparak kirlilik seviyelerini **aşağıya çekmek**

Gerikazanım, atıkların yeni ürünlerin üretiminde kullanılmasını sağlayarak katı atıkları azaltmakta önemli bir rol oynar. Geri dönüştürülen her **bir ton kağıt, 17 ağacı ve 21 bin litre suyu** korumuş olur. Bunlara ek olarak, hava kirliliği 30 kilo kadar azalır ve 2,3 metreküplük çöpten kurtulmak mümkün olur.

Ambalaj atıklarından kurtulmanın yolu yeniden kullanmak ve kullanımı azaltmaktır. Örneğin ABD’de her yıl 64 milyon ton paketleme malzemesi çöpe atılıyor. Fakat bazı şirketler bu konuya yaklaşımını değiştiriyor.

Daha fazla bilgi için göz atın:
[www.wastewatch.org.uk];
[www.recycle.net] ve
geridönüşüm materyallerinin bir listesi için:
[www.grn.com/grn/library/gloss]

Eko-akıllı tüketici için, geri dönüştürülmüş ürünleri aramak günlük alışveriş alışkanlıklarından biri olmuş durumda. Örneğin, kıyafetten, mobilya ve oyuncağa kadar her türlü eşyanın **geri dönüştürülmüş** olanını bulabilirsiniz.

Aldığınız eşyanın üzerindeki logolara özen gösterin. Bir kullanıcı olarak harcama

Örneğin Philips Design, 80 binin üzerinde ürün portfolyosu oluşturan bir küresel tasarım programı başlattı. 2005 yılında Philips 50 adet yeni "yeşil bayraklı" ürün piyasaya sürdü ve bunlarla toplam yeşil ürün sayısı 160'a çıkmış oldu. Yeşil bayraklı ürünler eskilerine ya da rakiplerine göre daha iyi çevresel performans sergilemeli ve enerji tasarrufu, atık, yaşam süresi, paketleme, zararlı etken maddeler ve ağırlık konusunda daha iyi olmalıdır.
[www.philips.com/about/sustainability]



33

E-Hurda toplayıcıları -
Elektronik Mühendisi
Hakan İzgiey, 2007 yılı
başından beri Türkiye’de
e-atık topluyor. Ankara’da
kurduğu SNH adlı şirketiyle,
elektronik atık toplamak
için firmalarla bağlantıya
geçiyor.
İşe cep telefonu
firmalarının depolarında
birikmiş 30 bin adet cep
telefonu ile başlamış ve
bunları İngiltere’de bir
geri dönüşüm firmasına
göndermiş. İhraç edilecek
firma ve ürünlerin

miktarını Çevre ve Orman
Bakanlığı’na bildiriyor.
Daha sonra firma için karşı
ülkenin Çevre ve Orman
Bakanlığı ile bağlantıya
geçiliyor ve ilgili firmanın
bu ürünlerin geridönüşümü
yapıp yapamayacağı kontrol
ediliyor.
Türkiye’den de onay
alınınca işlem başlıyor.
Firmaların gönderilen
ürünlerinin ne kadarının geri
dönüştürüldüğünü bildirmesi
de yasal bir zorunluluk.
Hakan İzgiey bu işi lisanslı
olarak yapmak istiyor ancak

Türkiye’de henüz e-hurda
toplayıcıları için bir lisans
bulunmuyor.

Kaynak: National
Geographic Türkiye, Ocak
2008

Torban pamuklu olsun!

Dünya Doğa Vakfı’na
göre her yıl 100 bin canlı
naylon torba kullanımı
yüzünden ölüyor. Naylon
torba kullanımını azaltmak
amacıyla Kotex ve Doğa
Derneği "Torban Naylon
Değil, Pamuklu Olsun!"
kampanyası başlattı. Ayrıca
Bahar Korçan, bez torba
kullanımını yaygınlaştırmaya
çalışan Doğa Derneği için
Doğa Dostu Bez Çanta
tasarladı.
[www.pamuklukullan.com];
[www.dogaderneği.org]

Plastik gerikazanım damgaları

Geri kazan: Bu işaret kullandığınız ambalajın geri kazanılabilir nitelikte olduğunu gösterir. İşaretin ortasında ambalajın cinsine ait kod numarası, altında ise kısaltması bulunur.

Polietilentetraftalat (PET): PET; çoğunlukla su, meşrubat ve yağ şişelerinin ambalajlanmasında kullanılır. Geridönüştürülmüş haliyle genellikle sentetik elyaf ve dolgu malzemesi olarak değerlendirilebilir.

Polietilen (PE): Çamaşır suyu, deterjan, şampuan, motor yağı şişeleri, çöp torbaları ve bunun gibi birçok ambalaj bu tür malzemeden yapılır. Geridönüştürülmüş PE ise yine benzer amaçlarla kullanılabilir.

Polivinilklorür (PVC): Su ve sıvı deterjanların, bazı kimyasal maddelerin, sağlık ve kozmetik ürünlerinin ambalajlarında kullanılır. Bu ambalajların geridönüşümü ile pis su boruları, marley ve çeşitli dolgu malzemeleri üretilir.

Polipropilen (PP): Bu malzeme türüyle deterjan kutu kapakları, margarin kapları gibi malzemeler üretilir. Geridönüşümü ile sentetik halı tabanı ve çeşitli plastik ürünler imal edilebilir.



Polistiren (PS): Çoğunlukla yoğurt ve margarin kapları bu malzemeden üretilir. Geridönüştürülmüş PS'den de yalıtım malzemesi ile muhtelif levhalar üretilir.

Metal ambalajlar: Bu tür malzemeler çoğunlukla yağ ve meşrubat ambalajı üretiminde tercih edilir. Geridönüştürülmeleri ile her türlü metal malzeme tekrardan üretilebilir.

Cam ambalajlar: Birçok sektörde yaygın olarak kullanılır. Geridönüştürülerek cam üretimine tekrar dahil olurlar.

Kağıt-karton: Çoğunlukla birçok ürünü bir arada tutan koli ve benzeri ambalajlarda kullanılırlar. Geridönüşümden elde edilen ürünler tekrar kağıt/karton ambalaj sanayiinde değerlendirilir.

Kompozit: Süt, meyve suyu gibi içeceklerden tanıdığımız bu tür ambalajlar birçok alanda kullanılabilir. Farklı ambalaj malzemelerinin bir arada kullanılmasından oluşurlar. Geridönüşümü sunta benzeri malzemelerden kağıda kadar pek çok alanda kullanılabilirler.



[www.cevko.org.tr/cevko/Ic-Sayfa/TuketiciIer/Ambalaj-Uzerindeki-Isaretler.aspx]

gücünüzü, bir fark yaratmak için kullanabilirsiniz. Dikkat: Bazı ürünlerin etiketlerinde ürünün sadece belli bir yüzdesinin dönüştürülebilir olduğu ya da ürünün bileşenlerinin tamamen geri dönüştürülebilir oldukları yazar. İki durum için de, bu tür etiketler, ürünlerin tamamen ya da kısmen geri dönüştürülebileceği anlamına gelmez.

Freecycle, elinde kullanmadığı eşyalar olanlar ile o eşyalara sahip olmak isteyenleri, ücretsiz olarak e-posta yolu ile birleştirmeye ve geri dönüşümü arttırmaya çalışan, uluslararası bir proje. 7 milyon üyesi var. [<http://groups.yahoo.com/group/freecycleistanbul>]

**Geri dönüşümden sağlık hizmetlerine**

Lokman Hekim Sağlık Vakfı İstanbul'da evlerden topladığı 50 kg'ın üzerindeki plastik, metal, kağıt, elektronik ve hatta lastik atıkları geridönüşüm tesislerine gönderiyor ve buradan elde edilen gelirle Gebze'deki Lokman Hekim Sağlık Merkezi'nde yoksul insanların sembolik (çok düşük) ücretle sağlık hizmetinden yararlanmalarını sağlıyor.

[www.lokmanhekimsv.org]

Atık sanat olunca...

Yeşil Adımlar Çevre Eğitim Derneği'nin düzenlediği, atıkların geri dönüşüm sistemi aracılığıyla yeniden işlenmesi ve böylece hem çevre bilincine hem de ekonomiye ciddi bir katkının sağlanacağı düşüncesinden yola çıkan etkinlikler çerçevesinde beş yıldır düzenlenen 'Atık Sanat Olunca' adlı etkinlikte, çeşitli sanatçıların atıklardan yaptıkları sanatsal ürünler sergileniyor. Atık Sanat Projesi; Şişli Belediyesi ve Seta adındaki özel şirketle

gerçekleştirilen bir proje. Sergilerin düzenlendiği mekânlar arasında Profilo, Bilgi Üniversitesi, Feshane, Ankara AB Merkezi ile TESK bulunuyor. Ortak özellikleri, kullanılan materyallerin atık olması. Derneğin kurucu üyelerinden ve projenin düzenleyicilerinden Serap Başol ve Leyla Çelikel, sergilerin yalnızca bir sanat aktivitesi değil çevre konusunda bir bilinçlendirme çabası olduğunu söylüyor. Atıkların doğada hangi sürede çözüldüğü, geri kalanının

ne kadar önemli olduğu ve ekonomiye ne kadar girdi sağladığıyla ilgili bilgiler de veriyorlar. Çocuk atölyeleri de bu bilinçlendirme çabasının bir parçası.

[www.yesiladimlar.org/atiksanatsc.htm]



Kilometre taşları

Günlük hayatımızda ürettiğimiz atık miktarını azaltmanın basit yolları; aklınızda bulunsun:

- ☞ Daha az baskı kartuşu kullanarak atıkları **azaltın**. İhtiyacınız olmadığı sürece yüksek kalitede baskı yapmayın. Dokümanlarınızı basarken sayfaların iki yüzünü de kullanın ve zorunlu olmadığı sürece baskı yapmayın.
- ☞ Gereklili olmayan ambalajları **reddedin** ve üreticilerin ürünlerini fazla ambalajlamayı bırakması için destek olun.
- ☞ Şişeleri ve doldurulabilir kapları **iade edin** ve mümkünse depozitolu şişeleri tercih edin.
- ☞ Elinizden geldiği kadar **yeniden kullanın** ve yeniden doldurun. Şişe, zarf ve plastik torbalar gibi ürünlerin hepsi yeniden kullanılabilir. İstenmeyen kıyafetleri bir yardım derneğine götürün. Böylece, sadece gerikazanım yapmış olmaz, aynı zamanda birilerinin mutlu olmasını ve fayda görmesini sağlarsınız.
- ☞ Eşyalarınızı atmak yerine **tamir etmeye çalışın**.
- ☞ İkinci el kıyafet ya da eşya kullanın, arkadaşlarınızla ara sıra **eşya ve kıyafet takası yapın**.
- ☞ Kağıt, teneke ve şişe gibi şeyleri gerikazanım kutularına atın ya da **geri dönüşüm** yapan kurumlarla bağlantıya geçerek aldırın. Evdeki organik atıklarınızı kompost gübreye dönüştürün.
- ☞ Bardağınızı ya da su mataranızı **yanınızda taşıyın**. Bu sayede plastik bardak ve pet şişe kullanımını azaltmış olursunuz.

Eko-akıllı kullanıcı için, geri dönüştürülmüş ürünleri aramak, günlük alışveriş alışkanlıklarından biri olmuş durumda. Örneğin, giysiden, mobilya ve oyuncığa kadar her türlü eşyanın geri kazanılmış olanını bulabilirsiniz.



35

İkinci El - Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı tarafından işletilen Beyoğlu'ndaki Nahil dükkânında, aile bütçesine katkıda bulunmak için kadınlar tarafından yapılan el işi ürünler satılıyor. İkinci el giysi, aksesuar ve eşyaların da satıldığı dükkânın geliri vakfın kadınların eğitimi, ekonomik ve sosyal yaşama katılımı için yürüttüğü projelerde kullanılıyor. Kullanmadığınız ve artık sıkıldığınız, kullanılabilir durumda olan giysi ve

eşyalarınızı bu dükkâna vererek veya göndererek, kadın ve çocuk merkezlerini destekleyebilirsiniz. Elde edilen gelir, dar gelirli bölgelerdeki 22 Kadın ve Çocuk Merkezi'ni desteklemek, bireysel kadın üreticilerin ve kadın kooperatiflerinin üretim kapasitelerini geliştirmek için kullanılıyor. Ayrıca LÖSEV (Lösemili Çocuklar Vakfı) gibi bazı vakıf ve yardım kuruluşları da kullanılmış eşya bağışı kabul ediyor.

[www.nahil.com.tr];
[www.ikincielim.com];
[www.spotesya.com];
[www.losev.org.tr/duyurular/yardim.htm]

Yiyecek atıklarından gübre - Organik maddelerin bol oksijenli bir ortamda mikroorganizmalar tarafından parçalandıkları bir katı atık değerlendirme yöntemi olan kompostlama, evsel katı atıkların azaltılmasında en iyi yöntem. Her evde küçük bir maliyetle uygulanabilir kompost sistemiyle doğal gübre olarak yararlanılabilecek kompost veya humus elde edilebilir.

[www.gerikazanım.org/html/kompost.html]

Enerjiyi verimli kullanın!

"Ne kadar küçük olursa olsun, elimizden geleni yapıp yapmamak, bize kalmıştır. Odadan ayrılırken ışığı kapatmak önemsiz görünebilir, ama bu onu ihmal etmemizi gerektirmez."

[14. Dalai Lama,
Dini Lider]



Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı
[www.iea.org];
Enerji Danışma İdaresi
[www.eia.doe.gov]

İnsan yüzyıllarca dünyanın kaynaklarını, sanki yarınlar yokmuş gibi kullandı. Sanayi devriminden bu yana, ekonomik gelişim enerji kullanımındaki artışa endekslendi. Geçtiğimiz 30 yıl içinde enerji kullanımı %85 artış gösterdi. Önümüzdeki 30 yıla bakıldığında da, %60'lık bir artış daha olması bekleniyor. Bu artış, yıllık %1,7'lik bir büyüme hızına denk geliyor, ki bu da gayrisafi yurtiçi hasılanın hızından biraz daha az.

Ana enerji kaynaklarımız olan kömür ve petrol birer fosil yakıttır. Günümüzdeki enerji kullanım modellerinde bir değişiklik yapılmazsa, önümüzdeki 30 yıl fosil yakıtların, enerji kaynakları arasındaki ağırlıklı rolünü sürdüreceği düşünülüyor.

Oysa fosil yakıtların kullanılması atmosfere karbon dioksit salımına–bir sonraki bölümü inceleyiniz– ve asit yağmurlarına neden oluyor. Nasıl mı? Atmosferde çok fazla ısı birikir; gezegen ısınır ve bu, doğal iklim sisteminin bozulmasına yol açar.

Kaynak: Greenpeace Akdeniz
[www.greenpeace.org.tr]

Kömür 1/3'lük bir oranla dünyadaki karbondioksitin en büyük sorumlusu ve en kirli fosil yakıt. Türkiye'de yapılması planlanan 47 yeni kömürlü termik santral var. Bu, 115 milyon ton fazladan karbon dioksit ve daha fazla iklim değişikliği (kuraklık, seller, çevre göçleri gibi bir dizi zincirleme etki) anlamına geliyor.

Enerji Tasarrufu;

Gelişmiş ülkelerde elektriğin yaklaşık yüzde 35'i evlerde kullanılıyor. Elektronik cihazlar yalnızca açık olduklarında değil, "görünürde kapalı" olduklarında da (stand by) elektrik tüketiyor. Bu durum, ABD'de, evlerde bir yılda tüketilen elektriğin tahmini 45 milyar kWh'sinden sorumlu. [www.wri.org]; [www.fuelcellpark.com].

Türkiye'de binalarda kullanılan yaklaşık 35

milyar kWh'sinin yüzde 10'unun tasarrufu mümkün. Enerji tasarrufunda en önemli uygulamalardan biri ısı yalıtımı. Ankara şartlarında 900 liralık doğal gaz ısınma maliyeti, yönetmeliğe uygun yalıtım yapıldığında yarıya düşebiliyor. Konutlarda en çok elektrik tüketen eşya ise yüzde 32 ile buzdolabı. (Kaynak: TMMOB Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği Raporu. Nisan 2008.) [www.mmo.org.tr]

Güneş Kafe - Güneş Kuşağı, Greenpeace Akdeniz ve Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) tarafından yürütülen Güneş Kafe projesi, güneş enerjisi kullanımının yaygınlaşması için çalışıyor. Bu çabanın bir aracı olan Güneş Kafe, altı güneş paneliyle çalışıyor ve mutfak aletleri, bir televizyon ve bir DVD çaları çalıştırmaya yetecek kadar elektrik üretiyor. Güneş panelleri güneş ışığını toplayıp elektriğe

dönüştürüyor. Bütün gün üretilen elektriği depolayan piller sayesinde, kafedeki aletler güneş battıktan sonra bile elektrikle çalışmaya devam ediyor.

[www.greenpeace.org/turkey/guneskusagi]; [www.greenpeace.org/turkey/news/guene-kafe-a-ildi]



Daha fazla bilgi için:

[www.greenpeace.org.tr];
[<http://ozgurgurbuz.blogspot.com>];
[www.temizenerji.org];
[www.acikradyo.com];
[www.eie.gov.tr];

Her ne kadar bazı çevrelerce, karbon salımına yol açmadığı için iklim değişikliğine karşı bir çare gibi gösterilse de nükleer santraller ise çözümün bir parçası değil, hatta önündeki engel. Çünkü nükleer enerji pahalı, kirli, verimsiz, gelişmeye uygun olmayan eski, hantal ve tehlikeli bir teknoloji.

Bir nükleer santralin tamamlanması ortalama 10 yıl sürüyor. Üretime başladıktan sonra ortalama 23 yılda ömrü doluyor ama bu kez oldukça masraflı olan kapanma ve söküm süreci başlıyor. Üretim maliyetleri çok yüksek olmasına rağmen. Şu anda dünyada elde edilen nükleer enerji, toplam enerji ihtiyacının ancak %6,5'ini karşılayabiliyor.

Kaynak: Greenpeace Akdeniz
[www.greenpeace.org.tr]

Dünyanın sınırlı doğal kaynaklarına olan bağımlılığımızı azaltmalı ve kirli teknolojilerden kaçınmalıyız. Alternatif, **yenilenebilir enerji** kaynaklarına ihtiyacımız var. Ne yazık ki, rüzgâr, güneş, jeotermal ve hidroelektrik gibi enerji kaynaklarının kullanım oranı hâlâ yeterli değil. Neden mi?

[www.solardome.co.uk];
[www.solarnow.org/glossary];
[www.eere.energy.gov];
[www.renewables.ca/main/main.php]; [www.energystar.gov]

Enerjinin fiyatını kontrol eden mekanizma karmaşık bir yapıya sahip ve hatalı yönetiliyor. Fosil yakıtların çıkarımı, dağıtımı ve kullanımıyla ilgili olan **çevresel** ve **sosyal masraflar** fiyatlara yansıtılmalı.

Karbonsuz enerji kaynaklarının fiyatları da yüksek, çünkü kullanımları henüz masraflarını düşürecek kadar yaygın değil. Bu çelişkiyi nasıl çözebiliriz?

Pazarı genişletmek ve masrafları düşürmek için özel sektörün bu alana yatırım

37

Güneşle Sulama

Türkiye'deki ilk "Güneş enerjisi ile damla sulama" projesi Diyarbakır'da Dicle Ziraat Fakültesi'nde uygulandı. 10 dekarlık bir alanın damla sulama sistemi için polikristal güneş panelleri, güneş enerjisi ile çalışan bir pompa sistemi, şarj regülatörü ve otomatik bir damla sulama sistemi boru ağları kullanıldı. Bu sistem günde 45 metreküp su pompalıyor ve sadece panel gücü artırıldığında

günlük debi 60 metreküpe kadar çıkabiliyor. Tarlaya ilk olarak ekilen mısırdaki çok verimli ürün alındı. Ve tarlanın güneş enerjisiyle sulanarak yetişen mısırları düzenlenen bir törenle güneş ocağında haşlanarak davetlilere sunuldu. Ayrıca Mersin'in Emirler köyünde 25 dönüm zeytinliği sulamak için, kuyuya yerleştirilen güneş pompası ve güneş panelleri kullanılıyor. Çıkarılan su 85 ton kapasitesindeki depoda toplanıyor. Tarlanın

sahibi jeneratör, tarlanın bulunduğu yere şebekeden elektrik getirilmesi gibi alternatifleri de inceledikten sonra maliyet açısından en uygun sistemin güneş enerjisi olduğuna karar verdi.

[www.ekosolarenerji.com/index-8.html];
[www.alternaturk.org/gunesocagi.php]
Temiz Dünya Rehberi.
Güneş Enerjisi. 2009

Güneş Enerjisi kitabı

Temiz Dünya Ekoloji Derneği'nin GEF, Küçük Destek Programı (SGP), desteğiyle yayımlanan Güneş Enerjisi Rehberi, güneş enerjisi sistemlerinin nasıl çalıştığı ve uygulandığı gibi bilgilerin yanı sıra evsel kullanımlar için pratik formülleri de içeriyor.

[www.gunder.org.tr];
[www.gunesenerjisi.gen.tr];
[www.ntvmsnbc.com/id/24987237/];
[www.guessistemleri.com]



Enerji tasarrufunu da kapsayan çevre dostu binalar hakkında bilgi için:
Çevre Dostu Binalar Derneği
[www.cedbik.org]

yapmasını sağlayacak kurallara ihtiyaç var.

Yemeğimizi pişirmek, evimizi ısıtmak ve sanayinin çalışması dahil insan faaliyetlerinin çoğu için enerji **temel bir önem** taşıyor. Fakat, dünyanın enerji kullanım, üretim ve harcamasının da belirli sonuçları var: **kirlilik**.

Yeşil binalarda yaşamayı seçenler hem kendileri, hem de çevre için sağlıklı olan yapı malzemelerine de teşvik sağlar.
[www.cedbik.org];
[http://www.bugday.org/article.php?ID=189];
[www.arkitera.com];
[www.mmo.org.tr];
[www.designinggreen.com/english/htm]

Enerji tasarrufu, küresel ve bireysel çözümler gerektiren büyük ve önemli bir konu. Kullandığımız enerji miktarını düşürmek için her gün yapabileceğimiz pek çok şey var. Unutmayın ki enerji tasarrufu hem doğal kaynaklar hem de bütçeniz açısından önemlidir.

Alan ve su ısıtması, bir evin **yakıt faturasının** tam %75'ini oluşturuyor. Enerji faturalarındaki artış bile, enerji kullanımını ciddiye almanın zamanının geldiğini anlamak için yeterli.

Yeşil Işık (GreenLight), özel ve kamu kuruluşlarının Avrupa Komisyonu'na aydınlatmada kullandıkları enerjiyi azaltma ve böylece emisyonlarını düşürme konusunda bir taahhütte bulundukları gönüllü bir program. 2000 yılından beri GreenLight her yıl, yıl boyunca gösterilen çabalar için seçilen bir kuruluşa bu alanda bir ödül vermeye devam ediyor.

Daha fazla bilgi için:
[www.eu-greenlight.org]

Türkiye'nin 45 bin MW rüzgâr enerjisi potansiyeline rağmen halen 16 adet rüzgâr santralinde 334 MW kurulu gücü bulunuyor. Ancak gelişmeler umut verici. 2008 itibarıyla rüzgâr enerjisi üretmek üzere 91 adet santral için lisans verildi ve bu santraller kurulduğunda 3331 MW elektrik üretebilecekler. Bu, kurulması planlanan nükleer santralin kurulu gücünden fazla. Türkiye'de çöp gazı ve biyogaz üretimi de şimdilik birkaç örnekle

sınırlı kalsa da gelecek vaad ediyor. Kastamonu'da Aşık köyünde bir evde yapılan biyogaz tesisi sayesinde, beş inçinin atıkları ile üretilen biyogaz ile, iki evin mutfak gazı ihtiyacı karşılanıyor. Ankara Mamak Çöplüğü'nde gerçekleştirilen rehabilitasyonun ardından depolama alanındaki deponi gazının bertarafı için kurulan sistemden de elektrik elde ediliyor. Kurulan santralden elde edilen elektrik enerjisinin, ulusal elektrik şebekesine verilmesiyle

Başkent'te 50 bin konutun aydınlatılması sağlanıyor.

[www.gefsgp.net/v1/?cat=current&subset=detail&cid=117];
[www.arkitera.com/h35590];
[www.biyogaz.com]



Kilometre taşları

Evde enerji tasarrufu için bazı öneriler:

- 👉 Kapatın! Bekleme modundaki bir televizyon hâlâ açık durumdaki enerji harcamasının dörtte birini yapabilir. Bazı ülkelerdeki televizyonlarda bu kapatma düğmesi yok. Bu durumda, televizyonunuzu fişten çekin!
- 👉 Enerji tasarruflu, kompakt floresan **ampuller** satın alın ve boş odalardaki ışıkları kapalı tutun.
- 👉 **Termostatı** birkaç derece düşürün. Üşüyorsanız dereceyi arttırmak yerine üstünüze bir şey daha giyin.
- 👉 Banyo yerine **duşu** tercih edin; ihtiyacınızdan fazla sıcak su kullanmayın. Üstelik soğuk duş genç kalmanızı sağlar...
- 👉 **Cihazlarınızı** şarj edin. Mümkün olduğu kadar güneş enerjisiyle çalışan ya da hareketle şarj olabilen aletler kullanın ve pil kullanmayın; piller yüksek derecede kirliliğe sebep olur. Pil kullanmanız gerekiyorsa yeniden doldurulabilir pilleri tercih edin.
- 👉 Çekme presli **kapı** ve **pencereler** kullanın.
- 👉 Eskiyen aletlerinizi **enerji tasarruflu** yeni cihazlarla değiştirin.
- 👉 Asansörü değil, **merdiveni** kullanın; forma girmek için harika bir yol!

Enerji verimli aletler (Energy Star) - ABD

Çevre Koruma Dairesi tarafından 1992'de başlatılan, karbon salımlarını azaltmak için enerji verimli ürünleri belirlemeyi ve teşvik etmeyi amaçlayan gönüllü bir değerlendirme sistemi. Avrupa Komisyonu da 2000'de Energy Star'ı kabul ederek, onu enerji verimliliği konusunda küresel bir marka haline getirdi. ABD'de, Ocak 2006

verilerine göre, 2500'ün üzerinde ofis binası, okullar, hastaneler ve kamu binaları, yani 482 milyon kilometrekarelik alan, 2005 yılında Energy Star etiketi kazandı. Bu binalar yılda tahmini 349 milyon dolar tasarruf ediyor ve ayrıca 540 bin aracın yapacağı sera gazı salımının önüne geçiyor.

[www.energystar.gov]
[http://re.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency]

Elektrikli ev aletlerinde de enerji verimliliğine ilişkin sınıflandırmalar bulunuyor ve A, B, C, D, E ve G harfleriyle sembolize ediliyor. A sınıfı elektrikli ev aletleri yüksek verimlilik oranına sahipken G sınıfına doğru verim düşüyor. Örneğin en verimli A++ sınıfı buzdolabına karşılık, A sınıfı buzdolabı 2 kat, C sınıfı ise yaklaşık 3 kat daha fazla enerji harcıyor. Buzdolabınız E sınıfı ise ödeyeceğiniz elektrik faturası 4,2 katına

çıkabiliyor. A ile C sınıfı buzdolabı arasında ise sadece 100 lira fark var.

Kaynak ve daha fazla bilgi için: National Geographic Türkiye Mayıs 2009. "Ayak İzimizdeki Karbon"

%100 Sürdürülebilir

Belediye - Varese Ligure, İtalya'nın Liguria bölgesinde, kırsalda yer alan küçük bir belediye. Yaklaşık 10 yıl önce, Varese bir takım zorluklarla karşı karşıya kaldı. Ekonomisi zayıflamıştı, insanlar bölgeyi terk ediyordu. Varese Ligure, kendi gelişim stratejisini geliştirdi. Ekolojik tarım ve sürdürülebilir turizmi destekledi, çiftçileri ekolojik tarım yapmaya ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanmaya teşvik etti. Belediye şu anda iki rüzgâr jeneratörüne sahip ve çok yakında iki tane daha yerleştirilecek. Atık su artırma tesisinde de üçüncü bir güneş fotovoltaik

sisteminin kurulması planlanıyor. Ayrıca biyoyakıt sektöründe, yetkililer pellet makinelerinin kullanılmasını önererek, yerli pellet üretimini teşvik ediyor. Bu da hem bir gelir kaynağı oluşturuyor hem de ormanın sürdürülebilirliğine katkıda bulunuyor.

[www.bestpractices.org]

Yaşamları aydınlatmak - Barefoot Koleji (Racastan, Hindistan) 1990'dan beri, Himalayalar'daki 136 ulaşımı güç köyün güneş enerjisi ile aydınlanmasını sağlıyor. Barefoot Koleji'nin amacı, yoksul toplulukların dışarıdan bir yardım almadan kendi güneş enerjilerini sağlayabileceklerini kanıtlamaktı ve bu çabanın bir parçası olarak, çoğu okuma yazma bilmeyen 90 erkek ve 19 kadın, güneş enerjisi yerleştirme konusunda Barefoot mühendislerinden eğitim aldı. Şu anda güneş enerjisinden faydalanmakta olan 15 binin üzerinde insanın hayatında büyük değişiklikler oldu. Artık bir ay

yetinmek zorunda oldukları bir kutu gazyağını almak için iki gün boyunca yürümeleri gerekmiyor. Barefoot Koleji'nin bu çalışması ayrıca önemli iş olanakları da yarattı, okullarda kışın hava karardıktan sonra da ders yapılabilmesini sağladı, güneş enerjisi ile çalışan su pompalarının kullanımı ile çorak alanlar canlandı ve Himalayalar'da kendi güneş enerjisini sağlayan topluluklarda kendilerine güven geliştirdi.

[www.barefootcollege.org]



Güneşle ısıtın, Güneşle

ısıtın... Türkiye güneş enerjisi ile su ısıtmada oldukça ileride. Güneşten sıcak su üretmede yerli girişimciler, uygun fiyatlar sunarak büyük aşama kaydetti. Anadolu'nun her tarafına yayılmış, güneş paneli üreten 100'den fazla firma, yaklaşık 20 bin kişiye istihdam sağladı. Bu sektörün 2009 yılı itibarıyla, çatıları 18 milyon metrekare panelle kapladığı belirtiliyor.

Sektör isterse her yıl 2,5 milyon metrekare üretim yapabilecek durumda. Kurulu paneller bugün halen 1 milyon ton petrole eşdeğer enerji üretiyor ancak istenirse bu rakam 2018 yılına kadar 6 katına çıkartılabilir. Bu, ülke ekonomisine 3 milyar ABD doları katkı sağlar.

Kaynak: National Geographic Türkiye Eylül 2009 "Türkiye'de Güneş Enerjisi"

Reçelinizi Güneşte

yapın - Yozgat, Şahmuratlı Köyü ve Kerkenes'i Tanıtma Derneği ile ODTÜ Kerkenes Proje Ekibi'nin ortak gerçekleştirdiği bir proje ile köye güneş fırınları ve ocakları kuruldu. Güneş ocakları güneş ısısının tencere üzerine odaklanmasını, kurutma fırınları ise güneşle ısınan havanın ünite içindeki raflar arasında dönmelerini sağlıyor. Güneş ocaklarının

malzemesi, alüminyum kaplanmak üzere hurdacıdan temin edilebilecek bir çanak anten ve tencereyi taşıyacak bir şasi. Güneş ocağında hazırlanan reçeller ve fırında kurutulan sebzeler köyde çeşitli etkinliklerde pazarlanıyor.

[www.kerkenes.metu.edu.tr/keco/06projects/06sgpsolar/data.htm]; [www.gefsgp.net/v1/?cat=current&subset=detail&cid=90]

Güneşle aydınlanan

üniversite - Muğla Üniversitesi güneş enerjisinden elektrik üretiminde Türkiye'de öncü kurumlar arasında yer alıyor. Üniversitenin Merkez Yerleşkesi'ndeki PVPS sistemlerinin 2008'de ürettiği elektrik enerjisi, yerleşkede kullanılan elektrik enerjisinin yaklaşık yüzde 4'ünü karşılıyor. Muğla Üniversitesi Temiz Enerji Kaynakları Araştırma ve Geliştirme Merkezi (MÜTEK Ar&Ge) tarafından

üniversitede kurulan sistemlerden ilki, üniversite yerleşkesi içerisinde bulunan öğrenci kafeteryasının güneş panelleri ile kaplanmasıydı. Çatının 215 metrekare büyüklüğündeki güney cephesindeki şebeke bağlantılı BIPV sistemi yıllık ortalama 35 bin kilovatsaat civarında elektrik enerjisi üretiyor. Üniversitenin girişinde bulunan havuzlarda kullanılan 9kW büyüklüğünde su pompalarının beslenmesi

de, 15 kWp güce sahip PVPS ile desteklenen hibrit bir güç sistemiyle sağlanıyor. Türkiye'deki binaya entegre şebeke bağlantılı en büyük PV sistem uygulaması ise Muğla Üniversitesi Rektörlük Binası'nda cephe kaplaması olarak gerçekleştirildi. Söz konusu PV sistemi 40 kWp kurulu güce sahip ve yılda 48 bin kilovatsaat elektrik enerjisi üretmesi bekleniyor. Üniversitede ayrıca Sıtkı Koçman Köprüsü ile otopark aydınlatması da güneş panellerinden üretilen

elektrik sayesinde yapılıyor.

[<http://mutek.mu.edu.tr/uygulama.html>]; National Geographic Türkiye Eylül 2009, "Türkiye'de Güneş Enerjisi".



Hava ve iklimler

"Küresel ısınmanın, insan faaliyetleri sonucu oluşan sera etkisinden kaynaklanmadığını iddia edenler, hâlâ dünyanın düz bir tepsi olduğuna inanan insanlara benzer."

[Gerhard Berz,
Bilim insanı]

Dünyanın atmosfer ve klimasına verilen zarar o kadar dev bir sorun ki, sormadan edemiyoruz: Tek bir insan neyi değiştirebilir? Fakat değişime acil olarak ihtiyacımız var. **Ozon deliği** ve **küresel ısınma** iki farklı sorun. Ama ikisi de birbiriyle bağlantılı. Çünkü ikisi de atmosferin kalitesini; bizim ve gezegenimizin sağlığını etkiliyor. Hiçbir şey yapılmazsa, sonuçlar dünya için yıkıcı olacak.

Ozon, toprak seviyesinde zehirli bir gazdır. Fakat toprağın 25 kilometre üzerinde, dünyayı bir ozon tabakası kaplar ve bizi güneş ışınlarının etkilerinden korur. Bu tabaka, dünya üzerindeki canlılar için yaşamsal önem taşır. Ozon tabakası; güneşin, **cilt kanseri** ve **göz hastalıklarına** neden olmakla beraber bitki ve hayvanlara da zarar veren morötesi ışığının neredeyse tamamını emer. Ozon delici gazlar yaklaşık 111 yıldır stratosferde aktif ve zararlı halde bulunuyor.

1985 yılında, bilim insanları **ozon tabakasında bir delik** buldu. Bu delik **Antarktika'nın** hemen üzerine denk geliyordu ve şimdi Türkiye'nin kapladığı alanın yaklaşık 33 katı büyüklüğüne ulaştı. Bugüne kadar, ozon tabakasının yaklaşık %10'u yok edildi. Ozon tabakasındaki kaybın sorumlusu, büyük oranda, kloro flouro karbonlar (**CFC'ler**).

İklim değişikliği konusu üzerinde çalışanlar ve bu konuyla ilgilenenlerin iletişimini sağlamak, Türkçe'de konuya özgü bilgi ve haber kaynağı oluşturmak amacıyla kurulan [kureselisinmailletisim-subscribe@yahoooogroups.com] adresine başvurabilirsiniz.

Bu maddeler ilk defa, likit olarak buzlukların çalışma mekanizmasında ve ilerleyen zamanlarda klima ünitelerinde kullanıldı. CFC'lerin diğer bir kullanım alanı da aerosollerin püskürmesini sağlamak içindir. Daha fazla bilgi için: UNEP DTIE Enerji ve Ozon Hareket Birimi [ozonaction@unep.fr]; [www.unep.fr/ozonaction]

İklim dostu kentler - Sürdürülebilir Kentler Birliği'nin (ICLEI) 1993 yılında başlattığı ve Türkiye'de Bölgesel Çevre Merkezi (REC) Türkiye Ofisi'nin yürüttüğü "İklim Dostu Kentler Kampanyası" iklim değişikliği ile mücadele etmeye kararlı belediye başkanlarına, sürdürülebilir çevre politikaları oluşturma konusunda destek veriyor. Kampanyaya başlangıcından bu yana 33 ülkeden bini aşkın

belediye ve yerel yönetim, Türkiye'den ise Alanya, Beyoğlu, Bodrum, Çankaya, Halkapınar, Kadıköy, Karadeniz Ereğlisi, Keçiören, Muğla, Nevşehir, Nilüfer, Şişli, Sivas ve Yalova olmak üzere 14 belediye katıldı. Kampanya, kent ölçeğinde sera gazı salımlarının azaltılması için sürdürülebilir enerji, ulaşım, konut, arazi planlaması ve atık yönetimi alanlarında alınacak önlemler; kentin hava kalitesinin iyileştirilmesi

enerji verimliliğinin artırılması; yakıt ve hammadde tasarrufu, işletme giderlerinin azaltılmasıyla ekonomik tasarruf; yerel kaynakların değerlendirilerek ekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve yerel istihdamın artırılması gibi konuları içeriyor.

[www.rec.org.tr/sayfa.asp?id=190]

UNEP, UNESCO ve WHO, ozon tabakasını korumak ve güneşin tadını çıkarmak için açık ve basit çözümler sunan bir eğitim programı geliştirdi:
[www.unep.fr/ozonaction/topics/children.htm]

Sera gazlarının bu adı almasının nedeni, gezegenimizin üstünde, seralarda güneş ışınlarının ısısını hapseden camın oluşturduğu gibi bir katman yaratmasıdır.
Daha fazla bilgi için:
[www.acikradyo.com];
[www.rec.org.tr];
[www.greenpeace.org.tr]

[www.ipcc.ch];
[http://unfccc.int/2860.php];
Dünya Meteoroloji Organizasyonu
[www.wmo.ch/index-en.html];
UNEP/GRID [www.grida.no].

Kyoto Protokolü ile ilgili detaylı bilgi için:
[http://unfccc.int/essential_background/kyoto_protocol/items/2830.php]

Gelişmiş ülkeler, ozon parçalayıcı kimyasalların -gerek yasaklayarak, gerekse üretimini durdurarak- kullanımını azaltmaya karar verdiler. Buna rağmen, gelişmekte olan ülkelerde bu kimyasalların kullanımına 2010 yılına kadar izin veriliyor.

Hiçbir zaman harekete geçmek için çok geç değil. Eğer hepimiz ozona daha az zarar veren ürünler kullanırsak, ozon tabakası iyileşecek. Fakat, bütün bu ürünlerin kullanımı yarın yasaklansa bile, ozon tabakasının kendini iyileştirmesi tam 40 yıl sürecek.

Küresel ısınma... Geçtiğimiz yüzyıl içinde ortalama küresel sıcaklık yaklaşık 0,5 derece artış gösterdi. Buna bağlı olan en gözle görülür olay, buzulların erimesi. Tüm dünyadaki buzullar eriyor ve küçülüyor: Antarktika, Şili, Peru, Alpler ve Himalayalar...

Hükümetler Arası İklim Değişiklikleri Paneli (IPCC), insanların, arabalarını, ısıtma ve soğutma sistemlerini, fabrikalarını çalıştırmak için çok fazla fosil yakıt kullanarak, atmosferimize her zamankiden de fazla **sera gazı** (karbon dioksit, metan, azot toksit, vs) yaydıklarını aktarıyor.

IPCC'nin tahminleri, harekete geçilmezse, ortalama yüzey sıcaklığının bu yüzyıl sonunda 6,4 derece artacağını gösteriyor. Bu sıcaklık değişimi, buzulların erimesini de içeren kötü sonuçlar doğurabilir. Örneğin, 18-59 cm arasındaki olası su seviyesi değişikliği, kıyı bölgelerin ve adaların sulara gömülmesine neden olacak. Fırtına, sel ve kuraklık gibi uç felaketler daha sık ve şiddetli olarak karşımıza çıkacak. Bundan, özellikle Afrika büyük derecede etkilenecek. 2085 yılına gelindiğinde, %20 ila %40 arası türün yaşam alanı tamamen yok olmuş olabilir.

Kyoto Protokolü, 2008-2013 yılları arasında karbon dioksit emisyonunu %5'e düşürmeyi taahhüt edenleri temsil eden küresel bir antlaşmadır. Ancak 2005 Şubat'ında yürürlüğe giren protokol, karbon salımlarını durdurmada yeterli olamadı. Eğer Aralık 2009'da yapılacak Kopenhag İklim Zirvesi'nde hükümetler karbon salımlarını indirmek yönünde politikaları benimsemezse durum daha da vahim olacak.

İklimler Değişiyor Ya Siz? - LIFE Programı kapsamında yürütülen "Türkiye'de İklim Değişikliği Politikalarının Tanıtılması" Projesi'nin web sayfası, herkesi iklim değişikliği konusunda düşünmeye ve harekete geçmeye çağırıyor. İklim değişikliği alanında geliştirilecek politikalarla, sera gazı salımlarının azaltılmasına katkıda bulunması hedeflenen web sayfası, çözümün parçası olmak için yapabileceklerinizden,

teknoloji çözümlerine ve temel politika ve önlemlere kadar pek çok konuda bilgilendirici bir içeriğe sahip. REC Türkiye'nin eşgüdümünde ve Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü ile Exergia firmasının ortaklığı ile yürütülen proje kapsamında oluşturulan web sitesi, iklim değişikliği ile mücadele ve etkilere uyum konularında önerilerde bulunuyor.

[www.iklimlerdegisiyor.info]

Çölleşme, İklim ve Biyoçeşitlilik Dünyada yaklaşık 135 milyon kişi çölleşme nedeniyle göç etme tehlikesi altında. Çölleşme, küresel iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı ile doğrudan bağlantılı. "İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi", "Biyoçeşitlilik Sözleşmesi" ve "Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi", doğal kaynak yönetimine ilişkin faaliyetlerin koordine edilmesi gerekliliğine dikkat çekiyor. Sürdürülebilir

tarım uygulamaları, çölleşmeyi önlemenin esasını oluşturuyor. Kuraklığa dayanıklı türler, bitki yetiştiricileri için hayati bir kaynak oluştururken; ilaç, reçene, mum, yağ ve diğer ticari ürünleri sağlıyor. TEMA Vakfı, gençlik birimlerinin de katkısıyla Türkiye'de kuraklık ve çölleşme ile mücadele konusunda projeler yürütüyor.

[www.tema.org.tr]

Güncel kullanım ve üretim yöntemlerimizi dönüştürdüğümüz sürece, iklim değişikliklerinden kaynaklanan zararı sınırlayabiliriz. Önümüzdeki ilk ve en önemli hedef **tasarruftur**. Uzmanların verdiği bilgiye göre, 2050 yılında (1990 yılını referans alarak) dünyada karbon dioksit salımının **%60-80** oranında azaltılmış olması gerekecek. 2030 yılında, atmosferdeki sera gazı seviyesini, iklimi etkilemeyecek seviyeye getirmenin maliyeti, dünya GSYİH'nin %3'üne denk gelecek. Hiçbir şey yapmamak çok daha pahalıya patlayabilir. Hiçbir çaba gösterilmediği takdirde, sıcaklıkta öngörülen **2,5 derecelik** artış, GSYİH'de **%0,5** ile **%2** arasında bir düşüşe neden olacak -bu kaybın büyük kısmı gelişmekte olan ülkelerde yaşanacak.

Bazı değişikliklerin geri dönüşü olmaması nedeniyle, özel ve kamu sektörlerindeki uzmanlar uyum üzerine çalışmaya başladı. Ve toplumun halihazırda yaşamakta olduğu iklim değişikliklerinden kaynaklanan etkileri yönetecek ve düzenleyecek stratejiler geliştirmeye yöneldiler.



NTV yayınlarından çıkan Mark Lynas'ın 6 Derece adlı kitabı iklim değişikliklerinin çarpıcı olası sonuçlarını aktarıyor.
[www.ntv.com.tr];
[www.ntvmsnbc.com/id/24928020]

[www.iklimlerdegisiyor.info/turkce/index.php];
[www.iklim.cevreorman.gov.tr];
[www.wwf.org.tr/iklim-degisikligi];
[www.dogadernegi.org/index.php?sayfa=kuresel-isinma];
[www.yesiller.org]

[www.hm-treasury.gov.uk/media/8AC/F7/Executive_Summary.pdf];
[http://unfccc.int/files/press/backgrounders/application/pdf/factsheet_adaptation.pdf];
[http://ipcc-wg1.ucar.edu/wg1/wg1-report/.html]

Sivil girişimler -

İnsanlar harekete geçmek istiyor. Bireysel kullanıcıları (insanlar, kuruluşlar) iklimimizi koruma konusunda harekete geçirmek için ortaya çıkan pek çok girişim, herkesin "kendi payına düşeni" yapması için gerçekçi ve uygulanabilir yöntemler sunuyor.

İklim değişimi, nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi veriyor, enerji kullanımını en aza indirme konusunda verdikleri pratik önerilerle

karbon dioksit salımının azaltılmasına katkıda bulunuyorlar; bireylerin karbon salımlarını ölçmelerine olanak sağlayarak, bunu nasıl telafi edebileceklerine (enerji verimliliği projelerini desteklemek, yenilenebilir enerji kullanmak vs.) ilişkin önerilerde bulunuyorlar.

[www.dunyayikurtaranadim.com/karbon-ayakizi-testi/];
[www.karbonayakizi.com/calculator/calculator.aspx];
[www.carbonfootprint.com];

[http://cm1.ntvmsnbc.com/yesil/carbonmeter/test.aspx];
[kureselisinmailletisim-subscribe@yahoogroups.com]

Karbon Ayak İziniz. Mark Lynas. Açık Radyo Kitapları.

Bu sorunlar hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorsanız, aşağıdaki adreslere göz atabilirsiniz.
[www.safeclimate.net/business/index.php];
[www.iisd.org/youth/internetcafe]



Kaynak: "Enerji Teknoloji Perspektifleri – senaryo ve stratejiler 2005", Uluslararası Enerji Ajansı, Paris 2006.
[www.iea.org/Textbase/npsu/m/enertech 2006SUM.pdf]

Nike, Sony Polaroid ve diğer firmalar, sera gazı etkilerini engellemeye yönelik bir gönüllü faaliyet olan, WWF İklim Koruyucuları Programı'na katıldılar. Bakınız:
[www.worldwildlife.org/climatesavers]



Kilometre taşları

İklim değişikliğini ve ozon deliğinin büyümesini durdurmak konusunda yapabileceklerimiz:

- ☞ **Sprey** kullanımını **durdurun**. Artık CFC içermeseler de, farklı kirlenici kimyasallar içeriyorlar ve geridönüşümleri yapılamıyor.
- ☞ Yeni bir **buzdolabı** alırken, düşük seviyede CFC içerdiğinden ya da hiç içermediğinden emin olun. Eski buzdolabınızdan vazgeçmeden önce üreticisini arayıp, içindeki CFC'leri boşaltmasını rica edin. Ancak bu şekilde geridönüşüm için uygun olacaktır.
- ☞ **Araba** ve **motosiklet kullanımınızı** azaltın. En büyük karbon dioksit kaynağı, ulaşım aracıdır. Bunun yanı sıra, başka sera gazları da üretirler.
- ☞ **Yerel** ve **mevsimine göre** alışveriş yapın. Mevsim dışı ürünlerin satışı, bunların serada yetiştirildiğini veya yurt dışından (bazen binlerce kilometre uzaktan ya da hava yoluyla) getirildiğini gösterir.
- ☞ Evin bu kadar sıcak olmasına gerek var mı? **Isıticıyı** sadece 1 derece düşürmek enerji kullanımını ve ödediğiniz faturayı %6 düşürür. Bu, evinizde kullandığınız enerjiden kaynaklı salımda kayda değer bir düşüş anlamına gelir.
- ☞ **İşıkları** kapatın! Boş bir ofisi bütün gece aydınlık tutmak, 1000 bardak kahve için su ısıtmaya eşdeğer enerji harcar.
- ☞ Tamamen şarj olduktan sonra cihazlarınızın **fişini çekin**. Cep telefonu, traş makinesi ve otomatik diş fırçası gibi aletler, pilleri dolduğu zaman da enerji kullanmaya devam eder. *Enerjiyi verimli kullanmakla ilgili bölümün kilometre taşlarını da inceleyin.*

Uzun bir süre, fosil yakıtların kolay erişiminden dolayı, daha sağlıklı alternatifleri hiç düşünmedik. Halen geleneksel enerji kaynaklarına aşırı derecede bağımlıyız ve bunun kendimizin ve gezegenimizin sağlığı üzerindeki etkilerini deneyimliyoruz.

Yenilenebilir enerji kaynaklarını, fosil yakıtlara uygun bir alternatif haline getirmek için daha çok zaman ve çaba harcamalıyız. Bugün yatırımlar ve bilinçli kullanıcılar sayesinde, enerji üretiminin %18'ini yenilenebilir enerji türleri (su dahil) oluşturuyor. Bu değerlerin 2050 yılında %23'e ve daha iyimser bir yaklaşımla %34'e yükselmesi bekleniyor.

Ozon tabakası ya da iklim değişikliklerinde, sorumlu kullanıcılar anahtar rol oynar. Sorumlu kullanıcılar aracılığı ile "sürdürülebilir kullanım dostları" artacak ve güçlü, çok uluslu şirketler endişelerinizi dikkate almazsa başarılarını sürdürmekte zorlanacaklar. Onlara karbon dioksit politikaları ve kurallarıyla ilgili sorular sorun! Ve kendi yaşam tarzınızı da gözlemlemeyi unutmayın!

Doğanın Takvimi -

Anadolu'da halen, ekim dikim, hasat ve üretimde belli önlemlerin alınması, mevsimsel olayları ve önemli ısı değişimlerini ifade eden doğanın takviminin izlenmesi ile olur. Örneğin yazın başlangıcı olan Hidrellez'den sonra toprağın hazır olacağına inanılır. Cemre ise ilkbahara doğru, havada, suda ve toprakta yedişer gün arayla meydana gelen bir sıcaklık yükselişini gösterir. Birinci Cemre havaya (19-20 Şubat), İkinci

Cemre suya (26-27 Şubat) ve Üçüncü Cemre (5-6 Mart) toprağa düşer. Her cemrenin düşüşüyle hava sıcaklığı artar, cemrelerin arasında ise sıcaklıkta bir düşüş görülür. Doğanın takvimine, önemli günler, ay takvimi ve ekolojik yaşamla ilgili bilgilendirici bir içerik sunan Bugday Ekoloji Ajandası'ndan ulaşabilirsiniz.

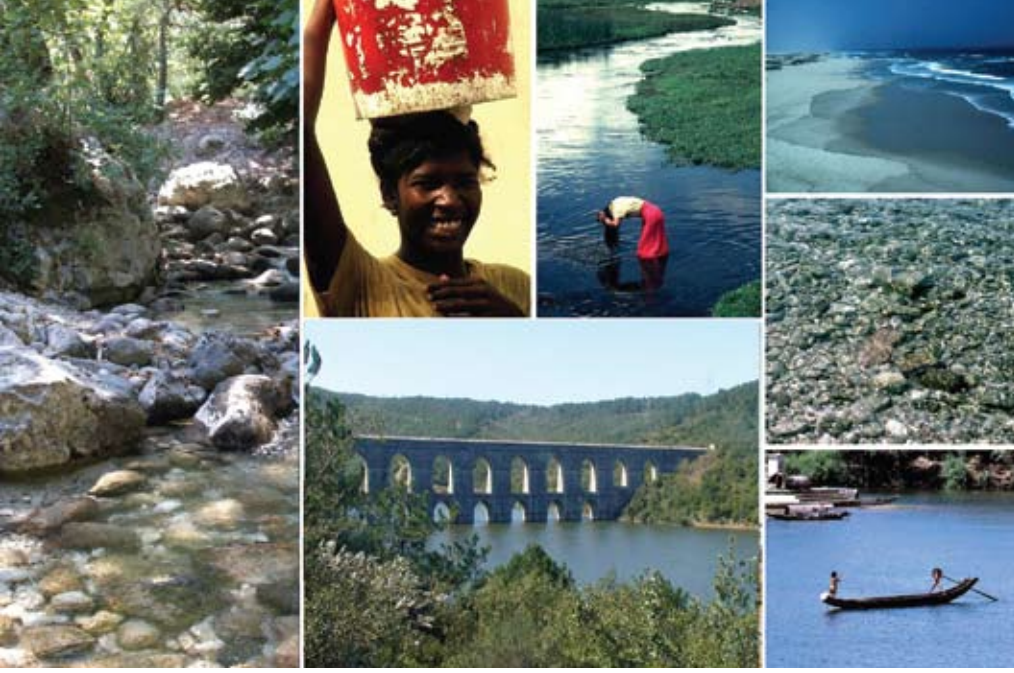
[www.bugday.org]

Açık Radyo Kitapları -

Aralık 2004'ten bu yana İstanbul ve çevresine yayın yapan 94.9 Açık Radyo son iki yıldır iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratmak ve bilgilendirmek üzere kitaplar da yayımlıyor. İlk olarak Kate Evans'ın iklim değişikliği hakkında hemen herşeyi çizimlerle mizahi bir dille aktardığı 'Acayip Havalar'ı yayımlayan Açık Radyo ardından da Mark Lynas'ın Karbon Ayak İziniz adlı kitabını yayımladı. Kitap, çözümün parçası

olmanız için hazırlanmış bir kılavuz niteliğinde...

[www.acikradyo.com.tr]



Suda tasarruf, suda sağlık

"Bu yüzyılda yaşanan savaşların çoğunluğu petrol ile ilgiliydi, ama gelecek yüzyıllıklar su için olacak."

[Ismail Seragelgin, Dünya Bankası, 1995]

Türkiye'de faaliyette bulunan organize sanayi bölgelerinden sadece %14'ünde, turistik tesislerin ise %81'inde arıtma tesisi var. Kanalizasyon sularının %98,67'si hiç arıtılmadan ırmaklara, göllere ve denizlere bırakılıyor [www.wwf.org.tr].

Endüstrinin ürettiği zehirli ve ağır metaller içeren atık suların sadece %22'si arıtılıyor, %78'i ise arıtmaksızın doğrudan göl, ırmak ve denizlere veriliyor. [www.cevreorman.gov.tr]

[www.dogadernegi.org];
[www.turmepa.org.tr];
[www.dogader.org];
[www.cevreciyiz.com]

Akdeniz'de Su kitabı ve günlük yaşamda bilinçli su kullanımı konusunda bilgi için:
[www.yesiladimlar.org]

Onu içeriz ve onunla kendimizi, bulaşıklarımızı, giysilerimizi, evimizi ve arabamızı yıkarız. İnsan vücudunun büyük bölümü sudan oluşur. Meyve-sebzeler onsuz gelişemez. Sonuç olarak, su tüm canlı organizmalar için **yaşamsal** önem taşır. Yemek yemeden yaklaşık **1 ay** kadar yaşayabilirsiniz, ama su içmeden yaşayabileceğiniz süre sadece **5-7 gündür**.

Dünyadaki suyun **%97'si** okyanus suyudur ve insanlar tarafından kullanılamaz. İçmek ve diğer (tarım gibi) ihtiyaçlar için olan su, dünyadaki suyun sadece **%1'lik** kısmıdır. Bu kaynak nehirlerden, barajlardan ve yeraltı sularından gelir.

Dünya çapında su kullanımında artış gözleniyor. Su gibi, temel ve önemli bir kaynağın ulaşılabilirliği, önümüzdeki yıllarda, dünyanın en **acı** ve **sarsıcı** kaynak problemi olacağı benziyor.

Yağmur suyu hasadı -

Ankara Beypazarı'ndaki Kuyumcu Tekke köyünün yeraltı suları bir yıl önce tamamen tükenmişti. Bir çok aile köyü terk etmek zorunda kaldı. Ama muhtar Refik Ayan ve ailesi yağmur suyu hasadı için köyde kaldı. Ayan ve ailesinin, destek verdiği Çatı Su Hasadı projesi sayesinde 15 hane, önceden var olmayan güvenilir su kaynağına kavuştu. BM Kalkınma Programı (UNDP) ve The Coca-Cola Company'nin ortak girişimi

olan Her Damla Değer Katar Projesi, Türkiye'de modern teknikler ile uygulanmayan, yağmur suyu hasadı yönteminin öncülüğünü yaptı. Köyde uygulanan yağmur suyu hasadı sistemiyle, evlerin çatılarından toplanan yağmur suları, içme suyu olarak ve evsel ihtiyaçları karşılamak için kullanılıyor.

[www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=1259];
[www.everydropmatters.com/tr]

Bunları biliyor muydunuz?

- Çamaşır ve bulaşık deterjanlarındaki fosfat ile kozmetik ve temizlik malzemelerindeki kimyasallar kanalizasyon yoluyla su kaynaklarına karışarak sudaki canlı hayatı öldürüyor. Bu nedenle fosfatsız ve ekolojik deterjanlar ile formaldehit gibi insan sağlığına zararlı maddeler içeren kişisel bakım malzemeleri yerine doğa dostu bakım ürünleri kullanmak önemli. Doğa dostu temizlik maddelerini evde üretmek de mümkün.

[www.bugday.org/article.php?ID=115]
[www.turmepa.org.tr];
[www.sonett.eu]; [www.klarantalya.com]

Tarlada kullanılan kimyasal ilaç ve gübrelerin yanı sıra büyüme hormonu ve antibiyotik kullanan hayvan çiftlikleri de su kaynaklarına büyük miktarlarda kimyasal gönderiyor. WWF Türkiye, Eğirdir Gölü Havzası'nda ekolojik tarım ve iyi tarım uygulamalarına geçilmesi yolunda çalışmalar yapıyor. [www.wwf.org.tr]

Tayland gibi tropik bir ülkedeki ortalama bir golf sahasında yılda 1500 kg kimyasal gübre, tarım ilacı ve bitki öldürücü kullanılıyor. Buna ek olarak kırsalda yaşayan 60 bin kişinin ihtiyacı kadar da su tüketiliyor.

[www.dogadernegi.org];
[www.wwf.org.tr];
[www.waterweb.org]

1960'lı yıllarda denize su akışı ciddi derecede düşüş gösterdi. Pirinç ve pamuk üretimi için yapılan yukarı havza sulama projeleri, Orta Asya Tian Shan dağlarından gelen doğal su akışının %90'ını kullandı. Bunun sonucunda, denizin yüzey alanı küçüldü. Daha fazla bilgi için: [http://enrin.grida.no/ara/main_e.htm]

Talepteki artışa bakılırsa, ekonomik olarak sömürülebilir olan suyun, yakın gelecekte, kimi kritik noktalarda tükeneceğini söylemek mümkün. 2025 yılına gelindiğinde, dünya nüfusunun üçte ikisi ciddi bir su sıkıntısı çekiyor olabilir.

Dünya nüfusunun büyük bir kesimi -2,4 milyar insan- güvenli içme suyuna erişemiyor. Dünya çapında 4 milyardan fazla insanın evinde su akıyor. Afrika'nın bazı bölgelerinde, kadınlar ve çocuklar, en yakın su kaynağından köylerine 20 litre su taşıyor ve bu yaklaşık 5 saatten fazla sürüyor. Bu sırada, sanayileşmiş ülkelerdeki 4,6 kişilik bir ev, günde 640 litre su kullanıyor...

Bu istatistikler yeterince şok edici olmasına rağmen, su tasarrufu ve yönetimini ciddiye almadığımız sürece, görülmemiş boyutlarda bir felaketle karşı karşıya gelme olasılığı çok yüksek.

Araştırmalar; sulak araziler, göller ve nehirler gibi taze su ekosistemlerinin ekonomik değerine dikkat çekiyor. Yaşamsal önemine rağmen, dünyanın taze SU ekosistemleri tehdit altında. Sadece 30 yıl içinde, dünyanın en büyük gölü olan Aral Denizi, orjinal büyüklüğünün yarısından azına indi ve okyanuslar kadar tuzlu hale geldi.

"Gelişmiş dünya", kesintisiz olarak su kaynaklarını, nehir ve denizleri kirleterek ekolojik dengeyi tehlikeye atıyor. İnsanlar, hergün farklı aşamalarda, su döngüsüne kirlilik pompalıyor; kanalizasyonu denize akıtmaktan, nehirlerle zehirli kimyasalları boşaltmaya kadar...



Şişe suyu: gerçek maliyet - Tüm dünyada şişelenmiş su kullanımı 2007 yılında 206 milyar litreye ulaştı. 2004 yılında ise bu rakam 154 milyar litreydi. Musluk suyu içmenin güvenli olduğu yerlerde bile, şişelenmiş suya olan talep artarak gereksiz çöp oluşmasına ve büyük miktarlarda enerji tüketimine neden oluyor. Sürekli pet şişede su almak yerine kendi şişenizi, mataranızı yanınızda taşıyın. Böylece sadece

bir kişi bile yılda 200-300 kadar pet şişenin doğaya karışmasını önleyebilir. Endüstrileşmiş bir dünyada şişelenmiş su, genellikle musluk suyundan daha sağlıklı olmasa da, ondan 10 bin kat daha pahalı olabiliyor. ABD'de litresi 2,5 dolara kadar ulaşan şişe suyu petrolden bile pahalı. ABD şişe suyu tüketimi konusunda dünyada bir numara. 2004'te Amerikalılar 26 milyar litre, yani günde kişi başına bir bardak şişe suyu içtiler.

Meksika 18 milyar litre ile ikinci sırada. Çin ve Brezilya da, yaklaşık 12 milyar litre ile onları takip ediyor. Listede beş ve altıncı sırayı herbiri 10 milyar litrenin üzerinden şişe suyu tüketimi ile İtalya ve Almanya alıyor. İtalyanlar, yılda yaklaşık 184 litre (günde iki bardaktan fazla) ile 2004'te kişi başına en fazla şişe suyu tüketen ülkeydi. Enerji verimli altyapı sistemleri ile dağıtılan musluk suyunun aksine, şişe suyunun uzun

mesafelerde taşınması büyük miktarda fosil yakıt kullanımı anlamına geliyor. Tüm şişe sularının yaklaşık dörtte biri tüketiciye ulaşmak için gemi, tren ya da kamyonlarla taşınarak uluslararası sınırları aşıyor. Fosil yakıtlar suyun şişelenmesinde de kullanılıyor. Şişe suyu en çok kullanılan plastik olan polyethylene terephthalate (PET), ham petrolden elde ediliyor. Amerika'nın şişe suyu ihtiyacını karşılayacak kadar



Kilometre taşları

Eğer su kullanımımızda değişiklikler yapmak için çaba gösterirsek, bir fark yaratabiliriz. Bir nehirde ne kadar az su varsa, o kadar fazla kir taşıyor demektir. Suyu korumak için biz ne yapabiliriz?

- ☞ Banyo yapmayın, **duş** alın. Ortalama olarak bir banyo, duşta harcanan suyun iki katını harcar.
- ☞ Tuvalet ve çamaşır makinelerini **yenilerken**, daha az su kullanan modelleri satın alın.
- ☞ **Giysilerinizi** daha seyrek yıkayın. Bazen giysilerin sadece havalandırılmaya ihtiyaçları vardır. Böylelikle giysilerinizin ömrü uzar.
- ☞ **Tampon, ped, bebek bezi, kondom** gibi şeyleri tuvalete değil çöpe atın (özellikle de kanalizasyonun denize akitildiği bir bölgede yaşıyorsanız). Ve bir daha yüzmeye gideceğiniz zamanı düşünün!
- ☞ **Evlerde kullanılan kimyasalları** (yakıt, tiner, terebentin gibi) ve yanmış kızartma yağlarını asla lavaboya veya kanalizasyona bağlanan kanallara boşaltmayın.

Hâlâ bilgiye susamış durumda mısınız? UNESCO'nun **SU** portalını ya da Doğa Derneği'nin sitesini ziyaret edin:

[www.unesco.org/water];
[www.dogadernegi.org/index.php?sayfa=h2sos-konferansi]

Türkiye'de suyun %72'si tarım, %18'i evsel kullanımlarda ve %10'u endüstride kullanılıyor. 2030'a kadar ekili arazilerde %75, evsel kullanımlarda %260 artış olacağı öngörülüyor.
[www.wwf.org.tr]

Tatlı su kaynaklarının azalması sadece içme suyunun değil, tarımda kullanılan suyun da azalması anlamına geliyor. Gelecekte gıdamızı yetiştirecek suyu bulabilmek için şu anda sürdürdüğümüz yaşam biçimini dönüştürmemiz ve hükümetleri, doğa dostu politikaları hayata geçirmeleri için zorlamamız gerek. Suyun miktarı kadar kalitesi de önemlidir. Suyu kirleten maddelerin listesi oldukça uzun. Özellikle de yeraltı ve yer üstü sularına karışan tarım ilaçları... Ot ve böcek öldürücüler, kimyasal gübreler, fosfat, kurşun, yakıt ve çeşitli sanayi kimyasalları. Dünya Sağlık Örgütü'nün bir araştırması, İngiltere'de "günlük kabul edilebilir tarım ilacı" miktarının aşıldığına dikkat çekiyor.

Dünya Sağlık Örgütü, İçme-suyu Kalite Talimatları, 3. Baskı 2004, ISBN 92 4 154638 7 veya
[www.who.int/water_sanitation_health/dwq/guidelines/en]
Ek olarak: Pesticides Action Network UK [www.pan-uk.org]



şişe yapmak için yılda 1,5 milyon varilin üzerinde, yılda 100.000 araca yetecek kadar petrol kullanılıyor. Pet şişede, özellikle de sıcakta uzun süre bekleyen su, sağlık için riskler taşıyabiliyor. Dünya çapında ise, her yıl su şişelemek için 2,7 milyon ton kadar plastik kullanılıyor. Türkiye'de yıllık 165 bin ton pet şişe üretiliyor. Bunun sadece 40 bin tonu geri dönüştürülüyor. Ancak her yıl 125 bin ton pet şişe doğaya bırakılıyor ve

yüzlerce yıl yok olmuyor. Birleşmiş Milletler'in çevresel sürdürülebilirlik için Milenyum Gelişim Hedefleri, 2015 yılına dek güvenli içme suyuna ulaşamayan insanların oranını yarı yarıya azaltmayı amaçlıyor. Bu hedefe ulaşması için, dünyanın şu anda su kaynaklarına ve sağlığına harcadığı 15 milyar doların iki katına çıkması gerekiyor. Bu büyük bir miktar gibi görünse de, her yıl şişe suyuna harcanan tahmini 100 milyar dolarla

karşılaştırılınca önemsiz kalıyor.

Kaynak: [www.earth-policy.org/Updates/2006/Update51.htm]; [www.researchandmarkets.com/reports/659632]
Daha fazla bilgi için: [www.panda.org/about_wwf/what_we_do/freshwater/news/index.cfm?uNewsID=2250]

Şişeni doldur! - New York'ta TapIt adı verilen bir kampanya ile yanınızda taşıdığınız su şişesini ya da mataranızı internette duyurulan restoran, kafe vb. noktalardan suyla doldurabiliyorsunuz. Pet şişe kullanımını azaltmayı hedefleyen bu kampanya, Türkiye'deki çeşme ve sebil kültürümüze sahip çıkmamız gerektiğini hatırlatıyor.

[www.tapitwater.com]



Etik alışveriş

"Herhangi bir yerdeki adaletsizlik, her yerdeki adaleti tehdit eder."

[Martin Luther King, Sivil haklar lideri]

Hiçbir şey satın almamak gerçekçi olmayabilir, ama aşırı alışverişi kesmek temel bir zorunluluktur. Sürdürülebilir Kullanım (SK), üretim ve kullanım alışkanlıklarımızın sadece çevre üzerindeki etkileriyle değil, insani ve sosyal maliyetleriyle de ilgilidir.

Çok uluslu şirketler, **yapım maliyeti** daha düşük olduğu için, ürünlerini geliştirmekte olan ülkelerde üretmeyi tercih ediyor. Mağazalarda ve evimizde bulunan sayısız ürün bu ülkelerden geliyor. Ancak bu işler için yapılan sözleşmelerin ilgili herkese karşı adil olması şart. SK'nın sosyal adaleti desteklemesi ve -herkes için var olan ve kimseye özel olmayan- temel insan haklarına, sosyal ve ekonomik haklara **saygı** göstermesi gerekiyor.

Üretim ve imalatla çalışanların temel insan haklarına ve çalışma koşullarına özel ilgi gösterilmesi zorunluluğu, **çocuk çalıştırma** gibi örneklerden kaynaklanıyor. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) tahminlerine göre, 2000 yılında tüm dünyada yürütülen ekonomik faaliyetler içinde, 5-14 yaş arası, **211 milyon çocuk** vardı.

[www.ilo.org/ipcc/lang--en/index.htm]

ILO istatistikleri, **Afrika'da** her 5 çocuktan 2'si, **Latin Amerika'da** her 6 çocuktan 1'i ve **Okyanusya'da** her 3 çocuktan 1'inin ekonomik faaliyet içinde olduğunu gösteriyor. Sadece Afrika'da bu sayı yılda **1 milyon** kadar artış gösteriyor ve 2015 yılında **100 milyona** ulaşması bekleniyor.

Çocuk işçiliğine karşı

FIFA, dünya çapında insan haklarının ve çocukların eğitiminin önemini vurgulayan girişimlere destek veriyor. Bu alanda üstesinden gelinmesi gereken en önemli konulardan biri, çocuk işçiliğini engellemek. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 1997'de Atlanta'da "Futbol Endüstrisinde Çocuk İşçiliğinin Durdurulması" programını başlattı. Bu proje, Sialkot'ta (Pakistan) çocuk

işçiliğiyle savaşın önünü açtı. Programın ilk günlerinden beri, FIFA'nın projedeki varlığı başarının anahtarlarından biri oldu. İlk aşamada proje dahilinde 10 bin 572 çocuk eğitim gördü, 5 bin 838 fiziksel ya da zihinsel özürü genç eğitime dahil edildi, 5 bin 408 öğrencinin de sağlık hizmetleri karşılandı. Daha sonra geri kalan üreticiler de projeye dahil edildi ve bu yolla işi bırakan çocukların eğitimlerinin devamının sağlanması konusunda eğitim

merkezleri denetlenmeye başladı.

Türkiye'de 2006 yılı verilerine göre çocuk işçi sayısı 958 bin. ILO'nun çocuk işçiliğine yönelik programı kapsamında Türkiye'de IPEC Ulusal Programı, yürüttüğü projeler ile çoğunlukla mevsimlik tarım işçisi, sokakta veya tekstil, oto tamiri gibi alanlarda çalışan 15 yaş üstü çocuklar meslek eğitimine yönlendiriyor. Bu program sayesinde, 15 yaşın altında

ilköğretimden ayrı kalmış çocukların da ilköğretim eğitimi tamamlamalarını temin edecek önlemler alınıyor. Daha sonra orta öğrenime veya mesleki eğitim yoluyla profesyonel hayatlarına devam etmeleri sağlanıyor.

[www.fifa.com/aboutfifa/worldwideprograms/news/newsid=102476.html] ; [www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/programme/ipcc.htm]



Hindistan'da binlerce çocuk kibrit ve havai fişek üretiminde çalışıyor. Günlük yaklaşık olarak 48-57 Amerikan sentine denk gelen bir ücret alıyorlar ve haftanın 7 günü, günde 10-12 saat çalışıyorlar. **Pakistan'da** halı dokumacılarının %75'ini 15 yaş altındaki kız çocukları oluşturuyor.

Zimbabve'de çocuklar madencilik sektöründe çalıştırılıyor. Birçok taşeron krom ve altın arayıcısı, çocuk işçileri kullanıyor. **Güvenlik standartları** diye bir durum söz konusu değil ve çalışanlar için korumalı giysiler de yok.

Fakat, bu sadece gelişen dünyanın bir problemi değil. Yakın zamanda, UNICEF tarafından yapılan bir araştırmaya göre yaklaşık 2,5 milyon ve 2,4 milyon çocuk sanayi ve değişim ekonomilerinde çalışıyor. 2000 yılında, dünyada **tehlikeli işlerde çalışan 170 milyon çocuk** vardı.

Çocuklar genellikle fazla kabiliyet gerektirmeyen, ama küçük ellerin bir avantaj olduğu (halı dokuma, dikiş, kibrit yapımı) emek-yoğun işlerde çalıştırılıyor. Genellikle tehlikeli çalışma koşullarıyla karşı karşıya kalıyor ve **fiziksel hassasiyetlerinden** dolayı hastalanıyorlar. Uzun saatler boyu çalışıyor, hiçbir eğitim almıyor ve çok düşük ücretle çalıştırılıyorlar.

"Halı Dokuma Endüstrisinde Çalışan Kız Çocukları Araştırması", Rugmark Society, Pakistan, 1999: [www.rugmark.org]

[www.unicef.org/protection/files/Child_Labour.pdf]; [www.solidar.org]

Çocuk sömürsünün söz konusu olmadığı geleneksel usta-çırak ilişkisinin devamı ve bu konuda yapılan eğitim çalışmaları için: [www.cekulvakfi.org.tr]

Çıraklık Eğitim Merkezleri ile ilgili: [http://cygm.meb.gov.tr]

49

Çıraklık eğitim merkezleri - Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Çıraklık Eğitim Merkezleri ile birlikte IPEC çerçevesinde metal sanayi sitelerinde, küçük ölçekli işyeri sahiplerinin duyarlılığını arttırmayı amaçlayan seminerler düzenledi. Yine aynı program çerçevesinde TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK konfederasyonlarıyla ortaklaşa yürütülen "Sokaktan Eğitime" projesi kapsamında 6 ilde toplam

1710 sokakta çalışan çocuk yatılı ilköğretim bölge okullarına yönlendirildi. Sadece sokaktan kurtarılan gençlerin eğitim gördüğü Vakıfbank Umut Çocukları İlköğretim Okulu'nda çocuklar 3 kişilik sınıflarda eğitim alıyor.

[http://cygm.meb.gov.tr]; [www.itkb.gov.tr/article.php?article_id=65]; [www.umut.org.tr]; [www.vakifbankumutcocuklari.meb.k12.tr]

Halı temizleme - Rugmark, Nepal, Hindistan ve Pakistan'da çocuk işçiliğini sona erdirmek ve çocuklara eğitim olanakları yaratmak için çalışan bir kuruluş. Bir halı ya da kilimin üzerinde bulunan Rugmark etiketi, bu ürünün üretiminde yasadışı çocuk işçi çalıştırılmadığı anlamına geliyor. Bu etiket ayrıca söz konusu halı ya da kilimin ücretinin bir bölümünün, daha önce halı dokuyan çocukların rehabilitasyonu ya da

eğitimine ayrılacağını garantiliyor. 2004 yılında, Kuzey Amerika'da Rugmark etiketi taşıyan 10 bin halı satıldı. Halı ve kilim endüstrisinde genel olarak satışlar durgun ya da düşüşte olsa da, Rugmark lisanslı en çok satış yapan 7 üreticinin satışları 2006'dan 2007'ye %15 arttı. [www.rugmark.org]



Asıl üzücü durum ise, dünyada çocuklarının kazancına dayalı yaşayan bir sürü **yoksul ailenin** olması.

Bazı politikacılar, işin, çocukların yaşamında ve aile ilişkilerinde önemli ve pozitif bir rolü olduğunu savunuyor. Bir reform gerektiğini kabul ediyor, fakat çocuk işçiliğinin durdurulmaması gerektiğini belirtiyorlar.

Problem oldukça karmaşık, fakat herhangi bir uygulanabilir çözümün, çocukların ailelerini de aktif olarak içeriyor olması gerek. Elbette her zaman, çocuğun önceliklerinin en başta olması koşuluyla...

Sadece çalışmak, bir çocuğun fiziksel sağlık ve güvenliğini etkilemenin yanı sıra, haklarını gözdardı etmek ve onları **eğitim** alma şansından mahrum bırakmak anlamına geliyor. 2001 yılında, çoğunluğu kız olan, 4. sınıfı tamamlamış **115 milyon** çocuk okulu terk etmiş. BM Gelişim Hedefleri 2015 yılından önce bütün çocukların ilköğretim eğitimi almış olmasını hedefliyor.



Küresel İlkeler

Sözleşmesi - Kurumların, özellikle de iş dünyasının insan hak ve özgürlükleri, fırsat eşitliği, çevre sorunları gibi konularda sorumluluk aldığına ilişkin taahhütleri içeren Global Compact (Küresel İlkeler Sözleşmesi), çocuk işçi çalışmasına son verilmesini de öngörüyor. Türkiye'de bu sözleşmeyi 150'yi aşkın kurum ve şirket imzaladı. [www.unglobalcompact.org]; [www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=376]

Renkli Ufuklar - Türkiye

Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) ve **Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)**, Visa ve 23 Türk bankası ile işbirliği içinde "Renkli Ufuklar" projesini başlattı. Proje, ilköğretim çağındaki çocukların hayatın sunduğu farklı ve yeni olanakları görüp değerlendirmeye becerileri kazanması, kendileri ve ülkelerine ilişkin vizyonlarını geliştirmesini hedefliyor. Ancak bu, mevcut eğitim olanaklarına katkı sağlama

hedefiyle sınırlı bir girişim değil. Projedeki temel amaç, yaşam ve düşünme becerilerine katkı sağlarken, çocukların potansiyelini ortaya çıkarmak ve en iyi biçimde değerlendirebilmesine destek olmak. Renkli Ufuklar projesi üç programı kapsıyor: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı tarafından tasarlanan "Düşünebilen Çocuklar" ve "Kariyer Yolculuğuma Başlıyorum" ile Toplum Gönüllüleri Vakfı tarafından

tasarlanan "Nesilden Nesile". Proje kapsamında sadece 2007 yılında üç farklı programda, binden fazla gönüllünün katılımıyla 11 bin çocuğa ulaşıldı. Öte yandan TEGV, "Bir Çocuk Değişir Dünya Değişir" sloganıyla başlattığı kampanya ile herkesin bireysel olarak çocukların eğitimine destek olmasını amaçlıyor.

[www.tegv.org.tr];
[www.tog.org.tr]

Eğitim olmadığı sürece, genç insanların düşük ücretli işlerden ve yoksulluktan kurtulma ihtimalleri de azalacak. Eğitim eksikliği, ülkelerin ekonomik ve toplumsal gelişimini sağlayacak olan **beşeri sermayesini** de düşürecek.

Dünyada **773 milyon** insan, (bu gelişmekte olan ülkelerdeki her 4 insandan 1'i anlamına geliyor) okuma-yazma bilmiyor. Dünyadaki her çocuğa ilköğretim eğitimi sağlamanın maliyeti, sadece 4 günlük küresel askeri harcamalara denk geliyor (6 milyar ABD Doları).

[www.uis.unesco.org/ev_fr.php?ID=5275_201&ID2=DO_TOPIC]

Kullanıcı bilinci; hükümet ve şirketlerin politikalarına meydan okumak ve **etik anlayışla** yapıldığından emin olmadığımız ürünleri almamak gibi tavırların hepsi bir fark yaratabilir. Kullanıcılar, aynı zamanda, adil ticaret olarak adlandırılan ve ürünlerinin üretiminin tamamen doğa dostu ve sömürü karşıtı olduğu garantisini veren **"adil ticaret"** ürünleri satın alabilir.

Çocuk çalıştırma sorunu; **çalışma koşulları, insan hakları, cinsiyet ayrımı** ve gelişmekte olan ülkelerin varlık ve onurlarını koruma haklarına saygı göstermenin gerekliliği gibi daha geniş çaplı sorunların sadece bir parçasıdır.



51

Haydi Kızlar Okula - Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2003 yılından bu yana sürdürdüğü Haydi Kızlar Okula kampanyası ile çeşitli nedenlerle okula gidemeyen kız çocuklarına eğitim olanağı sağlıyor. Kampanya çalışmaları süresince Türkiye genelinde 273 bin 447 kız çocuğunun okullulaşmadığı tespit edildi, yapılan çalışmalar sonucunda bunların yüzde 81'inin okula gitmesi sağlandı. Ancak tespit edilen 50 bin 647 kız

çocuğunun eğitim sistemine kazandırılma çabaları sürüyor. Turkcell ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin yürüttüğü "Kardelenler" projesi ise ailelerinin maddi yetersizliği nedeniyle öğrenimlerine devam edemeyen kız çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlanması ve onların meslek sahibi, ufku açık "birey"ler haline gelmelerini amaçlıyor. 2000 yılında kamuoyuna duyurulan proje o yıllarda,

Türkiye genelinde, okuma azmî gösteren 5 bin kız öğrenciyi kapsıyordu. 2007'de her yıl 10 bin kıza Kardelen bursu verileceği açıklandı. Projenin 3. aşamasında Turkcell'in TED İstanbul Koleji ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile ortaklaşa yürüttüğü bir çalışmayla 26 Kardelen, TED İstanbul Koleji'nde Turkcell bursuyla okuma hakkı elde etti. Siirt, Şanlıurfa, Van, Batman ve Bolu'da yapılan sınavlar

sonucu belirlenen bu 26 öğrencinin konaklaması da, TED İstanbul Koleji Öğrenci Yurdu'nda sağlandı. 2000 yılından itibaren proje dahilinde yaklaşık 20 bin öğrenciye Turkcell bursu verildi; 8 bin 666 Kardelen liseden mezun oldu, bin 902'si üniversite giriş sınavlarını kazandı, 755'i üniversiteden mezun oldu.

[<http://haydikizlarokula.meb.gov.tr>];
[<http://kardelenler.turkcell.com.tr/tarihce.htm>]



İnternette çocuk çalıştırmaya karşı mücadele eden birkaç girişim bulabilirsiniz:
[www.icftu.org]

İnsan hakları, neleri içerdiği ve bu konuda nerede neler olduğuyla ilgili daha fazla bilgi almak için:
[www.tihv.org.tr/index.php?turkce]; [www.hyd.org.tr]; [www.amnesty.org.tr/yeni]; [www.hrw.org]

Başarılı boykotlara göz atmak için:
[www.ethicalconsumer.org/Boycotts/successfulboycotts.aspx]

SK ile temel insan haklarını güvenceye alma ve gelişimi destekleme ihtiyacının güçlü bir bağlantısı vardır. Fakirlik ve çevresel zararlar birbirinden beslenir. Bunların, günümüz nesli ve gelecek nesiller için, insan hakları ve gelişim üzerinde bir domino etkisi vardır.

Vatandaşlarının haklarını korumak hükümetlerin görevidir. Ancak ne yazık ki, insan hakları sıkça suistimal edilir ve bu örneklerin çoğu görmezden gelinir. Farkındalığın artması ile insanlar, sömüren çalışma ortamlarını sorgulamaya başlar.

Bir kampanya aracı olarak **boykot**, internet üzerinde kayda değer bir popülerlik kazanıyor. Boykot yapmadan önce, olası sonuçlar ve en çok kimlerin etkileneceği konusunda bilgilenecek önemli: Şirketi mi, çalışanlarını mı korumaya çalışıyorsunuz? Şeffaflık ve **açık bilgilendirme** politikası talep etmek, şirketlerin, adaletsiz çalışma koşullarına aldırmaı, işlerine başka bir bölgede devam etmelerini önlemek de önemli bir harekettir.

Bu şeffaflık çağırısı, kullanıcı hareketini, sorumluluk paylaşmaya ve daha geniş bir kitle içinde ortak amaçlar oluşturmaya yöneltebilir.

Kadınlar için eğitim -
Türkiye'de kadınların batılı ülkelerden daha olumsuz istihdam şartlarına sahip olmasının temel nedeni eğitim düzeylerindeki farklılık. TÜİK istatistiklerine göre, istihdam edilen kadınların yüzde 17,7'si okur yazar değil. Bu oran erkeklerde yüzde 3. Eğitim düzeyi, sahip olunan meslek grubunu da büyük ölçüde etkiliyor. Okur yazar olmayan veya okula gitmemiş olanlar daha çok çiftçilikle geçiniyor, ilkökul ve ortaokul mezunları işçi olarak

çalışıyor ve çoğu sosyal güvenceden yoksun. Sabancı Vakfı, BM, "Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı'nın uygulandığı altı ilde (İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van) hazırlanan yerel projelere 2007 yılından bu yana destek veriyor. Yerel Eşitlik Eylem Planları'nın hayata geçirilmesini sağlamaya yönelik olarak uygulamaya konulan Sabancı Vakfı Hibe Programı'nda 2009 yılında, eğitimden anneliğe,

sanattan cinsel ayrımcılıkla mücadeleye kadar farklı projeler bulunuyor.

[www.bmkadinhaklari.org/unjp/web/gozlem.aspx?sayfaNo=1]; [www.sabancivakfi.org.tr]

Kadınların siyasete katılımını desteklemek için çalışan Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği KA-DER son bir kaç yılda, "Kadınlar için Siyaset Okulları" açıyor. Siyaset Okulu'nda verilen dersler arasında, Türkiye

Kadın Hareketi Tarihi, Toplumsal Cinsiyet, Siyaset Bilimi, Yerel Siyaset ve Yerel Yönetimler, Kadın haklarının yasal çerçevesi, İletişim, Seçim Kampanyası Hazırlamak gibi dersler var.

[www.ka-der.org.tr]; [www.kagider.org]



Kilometre taşları

Aşağıdaki öneriler etiğe uygun alışveriş etmenizi sağlamak içindir:

- ☞ Şeffaf etik politikaları ve ilgili **işletim kuralları** olan üretici ve dağıtımçıların ürünlerini seçin. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 4 standardının gözetildiğinden emin olun: sendikalaşma hürriyeti, angaryanın kısıtlanması, eşitlik, çocuk işçiliğinin olmaması.
- ☞ Favori markalarınızı devamlı **inceleme altında** tutun; ürünleri hakkında daha fazla bilgi almak için yerel kullanıcı/tüketici grubunuzla iletişime geçin. Etik üretim ve istihdam uygulamalarını geliştirmeye yönelik internet kampanyalarına katılın.
- ☞ Şirketlerin insan kaynakları, sosyal güvence ve iş güvenliği politikalarını göz önüne alın. Düşük ücretli veya köle işçi çalıştıran ve tedarikçisi **köleliği** destekleyen şirketler hakkında bilgilendirin.
- ☞ Mümkün olan her fırsatta **"NO child labour/ Çocuk işçi çalıştırılmaz"** damgası olan ürünleri tercih edin.
- ☞ Mümkünse üzerinde **"NO animal testing/Hayvanlar üzerinde test edilmemiştir"** damgası olan ürün ve hizmetleri tercih edin.
- ☞ **Yanılıcı iddialarda** bulunan ürün ve hizmetlerle ilgili araştırmacı yanınızı geliştirin.
- ☞ Diğer kullanıcılarla, etik ve ürünler hakkında **bilgi** ve **tecrübe** alışverişi yapın.

Kölelik-karşıtı örgütlerin yayınlarına ve internet sayfalarına göz atın: [www.antislavery.org]

Bakınız sonraki bölüm.

İnsan ve hayvan onuruna karşı (ör: şiddet öneren, cinsel sömürü, kölelik, vs.)

"Kadınlar Bir Adım Öteye", Sri Lanka

Şirketlerin sosyal sorumluluğu ile ilgili projelerin çoğu bir şirket stratejisi haline gelmiş değildir. Ancak Colombo'da (Sri Lanka) bir tekstil üreticisi olan MAS şirketi, kendini sektördeki rakiplerinden ayırmaya çalışıyor. MAS, "Women Go Beyond" (Kadınlar Sınırların Ötesine Geçiyor) adlı program ile, çalışanlarının yüzde 92'sini oluşturan kadınlara eğitim veriyor.

1986'da kurulan MAS'ın 9 ülkede fabrikası var. MAS zaman içinde yıllık gelirini önemli ölçüde artırırken çalışanlarına uygun koşullar sunmayı ve harcamalarının yüzde 3-4'ünü çalışanlarına ve yardım programlarına ayırmayı ihmal etmedi. Şirket, çalışanlarının işe gidiş gelişlerini, yemeklerini ve sağlık masraflarını karşılıyor. Ayrıca fabrikalarının bulunduğu bölgelerde, kırsaldaki köylerde hastane, okullar ve burs için fon sağlıyor.

MAS, çoğu kadın olan çalışanları köylerini bırakıp kente taşınmak zorunda kalmaması diye fabrikaları köylere yakın yerlere kuruyor. Tüm fabrikaların çalışanlarına İngilizce, bilgisayar ve finans dersleri vermesi gerekiyor. Programın içinde ayrıca Unilever'in sponsorluğunda güzellik, sağlık ve hijyen sertifikası ve ayrıca doğum, aile içi şiddet, geleneksel el işleri dersleri veriliyor. "Go Beyond" başladıktan sonra, MAS'ın dört büyük

müşterisi (Victoria's Secret, Gap, Marks & Spencer ve Nike) MAS'la yaptığı işleri artırdı. GAP, üç yıl içinde 20 okulda sürdürülebilir gelişim dersleri, yereldeki gençler için üniversite bursu ve iş sahibi kadınlar için girişimcilik atölyeleri gibi projeler için 150 bin dolar ayırdı. Nike ve Marks & Spencer da benzer projeler üzerinde çalışıyor.

[www.managementtoday.co.uk/article/600660]

Yaşa ve Yaşat

"Acımasız vahşi yaratık kafesin parmaklıkları arkasında değildir. O, kafesin önünde durur."

[Axel Munthe, psikiyatrist ve yazar]



Onurlu bir varoluş hakkı sadece insanlara özgü değildir. Doğa ve insan faaliyetlerinin onun üzerindeki etkileriyle olan **ilişkimizin** farkına varmak, sürdürülebilir gelişimi anlamakta önemli bir unsurdur.

Luc Besson'un yapımcılığındaki yeryüzünün ve üzerinde yaşayan canlıların 21.yüzyıldaki durumunu anlatan çarpıcı görüntüler içeren belgeseli hakkında bilgi ve fragman için:
[www.ntvmsnbc.com/id/24970290/page/3/]



Hayvanlara yapılan muamele, **biyolojik çeşitlilik** sorusu ve doğanın dengesini korumak farklı ama bağlantılı sorunlardır. Bu bölüm, bu konularda insanları bilgilendirmeyi amaçlar. Yaşam biçimi seçimleri ve önceliklerine, sürdürülebilirlik çatısı altında karar verip vermemek, bireylerin kendilerine kalmıştır.

HAYVAN ÇİFTLİKLERİ

Ürünlerin üretim aşamasında hayvanlara yapılan muamele (fabrika üretimi, kozmetik testler, vs.), insanları giderek daha da çok endişelendiriyor.

Zulüm, ancak, bazı ana kuralları izleyerek önlenabilir. Hayvanlara saygı duyun! Yeterli yiyecek ve barınak ile temel sağlık bakımı sağlayın, sağlıklı yaşam koşulları

Batarya kafes - Batarya çiftliklerinde, genellikle dört tavuk sadece 40,64 cm genişliğinde bir kafesin içine konuyor. Neredeyse tüm yumurta tavukları "gagasızlaştırılıyor" çünkü klostrifik ortamda agresifleşip birbirlerini yaralama olasılıkları var. Bir yıl boyunca yumurta veren bir tavuk, ya yeni bir yumurta bırakma döngüsüne giriyor ya da kesiliyor. Türkiye'de metrekarede yetiştirilen hayvan sayısı,

kafes tavukçuluğunda 20 tavuk, kasaplık piliç üretiminde 15 piliç.
[www.volkanderinbay.net/tarimnet/tarimnet.asp]

Ancak Türkiye'de serbest dolaşan ve herhangi bir hormon kullanılmadan yetiştirilen tavuklardan yumurta ve et üretimi yapan firmalar da var. Ekolojik ve doğal ürün adresleri için:
[www.bugday.org/dogal-urun-dukkanlari.php]

Matrix'ten Meatrix'e - Meatrix, Amerika'daki et endüstrisi ve tüm dünyadaki fabrika çiftçiliği yöntemleri üzerine 3 dakikalık bir animasyon. Filmin sonunda izleyenler, sürdürülebilir et tüketmeleri ve yerli aile çiftliklerini desteklemeleri konusunda teşvik edildikleri bir 'eylem sayfası'na yönlendiriliyor. Meatrix, sadece 6 saat içerisinde dünya çapında 2,5 milyonun üzerinde insan tarafından izlendi. Bu başarı sonucunda, GRACE, Meatrix

tişörtleri üretmesi talepleri aldı ve bir dizi eğlenceli Meatrix ürünü üretmeye karar verdi. Satışlardan elde edilen tüm gelir FARM AID adlı, kuruluşa aktarılıyor.

[www.themeatrix.com/shop]
Meatrix'i Türkçe altyazı ile izlemek için:
[www.themeatrix.com/intl/turkish/]

yaratın ve asla dövmeyin ya da zorla beslemeyin.

Gıda üretimi hepimizi etkiler. Etik anlayışla üretilmemiş olan ürünleri reddetmeyi seçebiliriz. Serbest hayvancılıkla üretilmiş yumurta ve etleri seçmek, hayvanlar için olduğu kadar kullanıcı için de iyidir. Sanayileşmiş çiftliklerden gelen ürünlerin **hijyen ve kalitesi** bazen standardın altında kalabilir. Deli dana gibi gıda krizleri, gıda ürünlerinde temizlik ve yetiştirilme koşullarının önemini gözler önüne serdi ve kullanıcıları daha bilinçli olmaya itti.

1997 yılında, Kuzey Amerika ve Avrupa Birliği'nden hayvan koruma grupları uluslararası bir koalisyon oluşturarak, yeni bir "*Hayvan Üzerinde Test Edilmemiştir Standartları*" tanımladı. "**Leaping Bunny (zıplayan tavşan)**" logosu Amerika, Kanada, İngiltere ve diğer birçok batı Avrupa ülkesinde tanınıyor.

1979 yılında, ROCKEFELLER ÜNİVERSİTESİ'ne 750 bin dolarlık bir bağış yaparak, hayvan testlerine bir alternatif bulunmasını destekleyen ilk büyük şirket REVLON COSMETICS oldu. Onu, JOHNS HOPKINS CAAT gibi diğer organizasyonlar da kendi alternatif araştırma programlarını başlatarak izledi. Hayvan deneyleri, günümüzde, hâlâ büyük firmalarda yaygın olarak uygulanıyor, ama "**işkencesiz**" ürünlerin sayısı da artık yüzlerle ifade ediliyor.

Hayvan deneyleri **tartışmalı** bir konudur. İnsanların hayvan deneyleri konusundaki düşünceleri her zaman net değildir ve genellikle bireysel algı ve tecrübelerine dayanır.



[www.leapingbunny.org]

[www.haytap.org];
[www.peta.org];
[www.istanbul.edu.tr/HADYEK/index.php]; [www.hayhaveder.org.tr/news.php];
[www.hayvanhaklariaktivistleri.org]; [www.hykd.tk]

Bu şirketlerin bir listesi için:
[www.allforanimals.com/cruelfree.html] ya da
[www.naturewatch.org]

Hayvanlar üzerinde deney yapan firmaların listesini aşağıdaki siteden bulabilirsiniz:
[www.deneyehayir.org/index.asp?PageID=25]



Hayvan deneyleri

İngiltere'deki laboratuvarlarda her yıl yaklaşık 3 milyon hayvan test ediliyor. Her 12 saniyede, bir hayvan ölüyor. Kediler, köpekler, fareler, yeni ürünleri test etmek için kullanılıyor. Britanya'nın en büyük hayvan hakları grubu olan Animal Aid'in kampanyaları sayesinde, birkaç yıldır milyonlarca pound'a mal olacak bir primat araştırma merkezi üzerinde çalışmakta olan Cambridge Üniversitesi,

bu planları askıya aldığını açıkladı. Türkiye'de ise HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu Deney-Kürk Grubu ile BGD'nin bilgilendirme amaçlı ortak referans sitesi [www.deneyehayir.org] deneylerin sonuçları ve deneysiz alışveriş rehberi gibi bilgiler sunuyor.

[www.haytap.org];
[http://hadyek.ankara.edu.tr/index.php?mod=3];
[www.animalaid.org]

Dış Görünüşten Öte -

Yaklaşık 160 çeşit zararlı kimyasalın kullanıldığı kozmetik ve kişisel bakım ürünlerinin doğa dostu sayılması için en azından içeriğinde sentetik koruyucular (tüm praben çeşitleri, formaldehit, izotiyazolinon), deterjan aktif maddesi sodyum lauril sülfat, sodyum lauril eter sülfat ve amonyum lauril eter sülfat, ayrıca aromatik aminler, triclosan, fitalatlar, silikonlar, EDTA, kimyasal UV filtreleri,

parafinler, PEG ve diğer petrol kaynaklı ürünlerin bulunmaması gerekiyor. Ekolojik, doğal ve adil ticareti destekleyen temizlik ve kozmetik ürünlerini %100 ekolojik pazarlar, doğal ürün dükkânları ve sanal alışveriş sitelerinden edinmek mümkün. [www.bugday.org/dogal-urun-dukkanlari.php]; [www.turmeapa.org.tr]; [www.sonett.eu]; [www.klarantalya.com]

ÇEŞİTLİLİKTEKİ GÜÇ

Bakınız: [www.iucn.org]

İnsan türü olarak bu gezegeni yaklaşık **15 milyon** farklı **türle** paylaşıyoruz. Bu türlerin her biri, bütün hayat formlarını barındıran kompleks ekosistemin oluşumu ve sürdürülmesinde anahtar rol oynuyor. Ama günümüzde alarına neden olacak bir hızla yok oluyorlar. Nesillerin tükenmesinin güncel hızı net değil ama bilim adamları, kontrolsüz sanayi gelişiminin olmadığı dönemlerde varolan tükenişin bin ila **10 bin** katı kadar olduğunu düşünüyor.

Soykırım tehdidi, birbirine bağlı birkaç nedenden ortaya çıkar. Bitki, hayvan ve yaşam alanlarının normalin üzerinde biraraya gelmesi ve ekosisteme yeni türlerin eklenmesinin yanı sıra iklim değişiklikleri, kirlilik ve hastalık gibi nedenler de, türler arası **ekolojik dengeyi** tehdit eder.

Çeşitlilik çok değerli bir kaynaktır ve türler arası karşılıklı etkileşimin dikkatli yönetilmesi gerekir. Eczanelerde bulunan **ilaçların** yaklaşık **yüzde 30'u** yabancı bitki ve hayvanlardan üretilir. Bunların çoğu benzersiz ve ne yazık ki, tehlike altında olan ekosistemlerde yaşar. Çelişkili bir şekilde, dünyanın biyolojik çeşitlilik açısından en zengin bölgeleri, aynı zamanda en fakir halkların yaşadığı bölgelerdir. Bu yüzyılın karşı karşıya kaldığı en önemli mücadele, **fakirlikten** kurtulmaya



Sıfır Yok Oluş!

Önemli Doğa Alanları (ÖDA), Conservation International, Birdlife International (BI) ve Plant Life tarafından geliştirilen bilimsel kriterlere göre uluslararası öneme sahip olduğu kanıtlanmış alanlardır. Alanların Türkiye'de belirlenmesi ile ilgili çalışmalar İngiliz Kraliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB) desteğiyle BI ve Doğa Derneği tarafından sürdürülüyor. Türkiye'de tanımlanmış 266

ÖDA var ve bu alanların altını çizebilmek için dünyanın önde gelen doğa koruma kuruluşları "Sıfır Yok Oluş İttifakı" (Alliance for Zero Extinction) altında bir araya geldi. Bu alanların yüzde 80'inin henüz hiçbir koruma statüsü yok ve korunan alanlar da etkili bir şekilde yönetilmiyor.

[www.sifiryokolus.org];
[www.dogadernegi.org]

Yunuslar hiç eğlenmiyor

Siz onların havuzlardaki gülen yüzlerine bakmayın. Raporlar eğlence merkezlerinde kullanılan yunus ve fokların hiç de eğlenmediklerini ortaya koyuyor. Boş ve cansız havuzlarda, doğal ortamlarından uzakta yaşayan yunuslar stresli ve saldırgan oluyor. Bu durum onların ömrünü kısaltıyor ve üreme zorunlarına yol açıyor. Ayrıca kimyasal işlem görmüş suda UV ışınlarına maruz kalmaları

sıklıkla ülsere ve derilerinde yaralanmalara neden oluyor. Dünya Tutsak Yunus Günü nedeniyle hayvan hakları ve koruma gruplarından oluşan bir ittifak, tutsaklık nedeniyle yunusların yaşadığı eziyete son vermek amacıyla bir kampanya başlattı. YTSAİ bu imza kampanya ile hükümetlerin yeni yunus tesislerinin kurulmasını ve yunus, balina ticareti yapılmasını yasaklamaya çağırıyor. [www.sad.org.tr]

çalışırken, biyolojik çeşitliliği korumaktır.

Dünyanın ileri gelen bilim adamları, yaşamın bütününe dayalı bir yaklaşımı olan ve 180 ülke tarafından onaylanan BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ'ni (CBD) geliştirdiler. Bu **sözleşme**, biyolojik çeşitliliği korumak için uluslararası bir işbirliği yapmayı; biyolojik kaynakların sürdürülebilir bir yöntemle kullanılmasını ve kullanımlarından sağlanan yararın eşit olarak dağılımını garanti altına almayı taahhüt ediyor.

Etkili kaynak yönetimi demek; tarım, balıkçılık, turizm, eğitim ve sağlık gibi çeşitli sektörleri yeniden **gözden geçirmek** demektir. Biyolojik çeşitliliği korumak, özellikle ekosistemin farkında olan **yatırımcıların** da, sürdürülebilir toplum anlayışını benimsemesi yolunda teşvik edici olur.

Türleri korumanın bir yolu, **vahşi yaşam ticaretini** sınırlandırmaktır. "NESLİ TEHLİKE ALTINDAKİ YABANI BİTKİ VE HAYVAN TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TİCARETİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME (CITES)", vahşi hayvan ve bitkilerin ticaretinin, onların yaşamlarını sürdürmelerine karşı bir tehdit oluşturmadığını taahhüt etmeyi amaçlar. Trafiği yasal olmayan vahşi hayvan ticaretini aşan tek grup, ilaç ve silah ticareti yapanlardır. Egzotik hayvanlara, yiyeceklere, ilaçlara (aslan kemiği

Sürdürülebilir ve sorumlu balıkçılık konusunda bilgi için:
[www.tudav.org.balilke.htm]

Önemli Bitki Alanları ve bitki çeşitliliğinin korunması için:
[www.dhkd.org]

Daha fazla bilgi için:
[www.traffic.org]



Orkinoslar ve Deniz Rezervleri - Mavi yüzgeçli orkinoslar, 700 kiloluk ağırlık ve 3 metre uzunluğa varabilen cüsseleri ile yaşamları boyunca inanılmaz mesafeleri katediyorlar. Kontrolsüz avcılık, Akdeniz ekosistemi içinde oldukça önemli bir yeri olan bu balıkların popülasyonlarını ciddi ölçüde tehdit ediyor. Bu durum özellikle kıyı balıkçılığı açısından son derece ciddi bir tehdit. Ancak her yıl yaklaşık

yüzbinlerce ton mavi yüzgeçli orkinos Japon mutfağında, suşi ve saşimi (çiğ balık) yapmak için tüketiliyor. Her yıl çok sayıda orkinos, yumurtlama dönemlerinde ve alanlarında avlanarak bu endüstrinin kurbanı haline geliyor. Uluslararası Atlantik Orkinosunu Koruma Komisyonu (ICCAT) bilim komitesinin uyarılarına rağmen, komisyona üye 45 ülke avlanma kotalarını azaltmıyor. Türkiye'nin

Akdeniz kıyısındaki yerel balıkçılar, düzenledikleri imza kampanyası ile Bakanlığa, en azından yumurtlama zamanları ve alanlarında avlanılmaması için talepte bulundu. Greenpeace, orkinos ve benzeri türlerin aşırı avlanmasına ve denizlerimizin iyileştirilebilmesine uzun vadeli çözüm olarak, acil olarak deniz rezervleri ağının oluşturulmasını talep ediyor ve tüm dünyada kampanya yürütüyor.

[www.greenpeace.org/turkey/campaigns/defending-our-mediterranean]

Türkiye'de başarılı uygulamalar da var. Örneğin Birecik çevresinde yaşayan ve sayıları 1989'da bir bireye düşen kelaynaklar üzerinde başlatılan popülasyon oluşturma çabaları sonuç verdi ve sayıları 2009'da 125'e ulaştı. National Geographic Türkiye, Temmuz 2009.

ve gergedan boynuzu gibi) ve antikalara olan talep bu ticareti körükler ve nesli tehlikede olan nüfusu tüketir.

Time Avrupa, Nisan 17, 2000
Vol.155 No.15.

Bu ve diğer türlerle ilgili olarak:
[www.eia-international.org];
[www.eia-international.org/campaigns/species/elephants];
[www.ecocrimes.org]



Türlerin soykırımının ya da azalmasının engellendiği bazı **başarı hikayeleri** var: bu örneklerden en çok bilinenleri kara gergedanları ve Afrika filleridir. 1979-89 yılları arasında, kaçak avcılar Afrika filleri nüfusunu 1,3 milyondan 625 bine düşürmüştü. Ama işbirliği içinde davranan hükümet ve yaban hayatı koruma gruplarının çalışmaları sayesinde, fil sayısı yeniden artıyor. Ancak, birçok tür hâlâ **tehlike altında**.



Kilometre taşları

Aşağıdaki öneriler biyolojik çeşitliliği etkilemeden alışveriş yapabilmeniz içindir:

- 👉 Bazı doğal ürünler, satın almak için değildir! Bunların arasında yabanıl doğadan alınan **hayvan** ve **bitkiler** ile tehlikede olan türlerden üretilen ürünler de vardır.
- 👉 Bir bitki ya da hayvan ürününü almadan önce kontrol edin. Mercan, kaplumbağa kabuğu ve diğer **yok olmak üzere olan türlerden** yapılmış incik boncuk türü eşyaları almayın.
- 👉 Yurt dışında tatil yaparken, yemek yemeden önce bir kez daha düşünün. **Egzotik yiyecekler**, seyahatlerin güzel bir parçasıdır, fakat siz etin nereden geldiğini öğrenin ve nesli tehlikede olan hayvanların etini yemeyin.
- 👉 **Deniz ürünlerini** çok mu seviyorsunuz? Sürdürülebilir stokları olan balıkları tercih edin. Dünya balık stoklarının yaklaşık %70'i tükenmek üzere veya tükenmiş durumda.
- 👉 **Adil ticaret** ürünlerini tercih edin. (Örneğin; ormanları koruyan, kimyasal veya çocuk işçi kullanmayan ve çiftçiye adil ücretler ödeyen çikolata ve kahveler bulabilirsiniz.)
- 👉 Mevsim ürünlerini alın. Daha da iyisi, **organik/ekolojik ve yerli mevsim** ürünlerini tercih edin. Bu, hem sizin sağlığınıza, hem de ekosistemin sağlığını tehdit eden tarım ilaçlarından sakınmanızı sağlar.
- 👉 İçerikleri, kendiliğinden ayrışan ve **denize** karışmayan fosfatsız temizlik ürünlerini seçin. **Su kaynaklarını** kirletmeyin; insanların ve yaban hayatının sağlığını koruyun.
- 👉 Ev **kimyasalları**, yanmış yağ atıkları ve boyalarından uygun şekilde kurtulun. Asla onları lavaboya dökmeyin.
- 👉 Çöplerinizi kompostlayın. **Kompost kümeleri** ile yaban hayatı için uygun **yaşam alanları** sağlamak mümkün.
- 👉 **Forest Stewardship Council (FSC)** damgası taşıyan **orman/ahşap ürünlerini** seçin. Bu, onların sürdürülebilir ormancılık ilkeleriyle düzgün işletilen ormanlardan geldiğini belirtir.

Seylerin Hikayesi- Annie Leonard'ın hazırladığı "Seylerin Hikayesi" (Story of Stuff) adlı film, tüm dünyada 2 milyondan fazla kişi tarafından izlendi. Film, tüketim çılgınlığının olduğu boyutları ve yaşanan ekolojik ve sosyal krizler arasındaki bağlantıları gözler önüne sererken, bizleri daha adil ve sürdürülebilir bir dünya yaratmaya davet ediyor.

[www.storyofstuff.com/international]

Etik alışveriş eğitimi
Dünyanın herhangi bir yerinde dolaşırken, tehlike altındaki türler kullanılarak yapılmış ürünlere rastlayabilirsiniz. Bazen satın aldığınız bir şeyin, şüpheli bir şey içerdiğinin farkında bile olmazsınız. Etiketleri okumak, soru sormak, belge talep etmek sizin elinizde. Yaban hayatını korumak için tüketicinin/kullanıcının gücünü kullanın. Türkiye'de veya yurt dışında, satın alırken vereceğiniz

kararlara yardımcı olmak için WWF, internette bir turist dükkanı ve eczanesi oluşturdu. Bir göz atın ve satıştaki pek çok ürünün üzerine tıklayın. Onları gerçek dünyada gördüğünüz zaman şüpheleri tanıyabilirsiniz. Dikkat edin bu listede olmasa bile kullandığınız sabun ya da kozmetik ürünü satın alarak Amazon ormanlarındaki çeşitliliğin yok olmasına neden olan palm oil endüstrisine ya da balina katliamına (balina

yağı kullanılan sabunlarla) destek veriyor olabilirsiniz.

[www.worldwildlife.org/what/globalmarkets/wildlifetrade/buyersbeware.html];
[www.greenpeace.org]

Hem havalı hem doğa dostu

"Moda o kadar katlanılmaz bir çirkinlik modeli ki, her 6 ayda bir değiştirmek zorundayız."

[Oscar Wilde,
yazar ve şair]



Kaynak: [http://en.wikipedia.org/wiki/Fashion]; [http://en.wikipedia.org/wiki/Dress_code]; [www.fashion-era.com/sociology_semiotics.htm]; [http://online.sfsu.edu/~kendrav/fashion/]; Joanne Finkelstein, Chic Theory, in Australian Humanities Review, 1997 ; [www.marquise.de/en/misc/fashion.shtml].

Moda nedir? Yüzyıllar boyunca bireyler ve toplumlar giysileri; iş, sınıf, cinsiyet, cinsel erişim, coğrafi köken, varlık ve grupları belirten bir sözsüz iletişim aracı olarak kullandılar.

Ne giydiğimiz ve onu nasıl ve ne zaman giydiğimiz, diğer insanların sosyal bir durumu kısaca okumalarını sağlar. Moda bir **işaret** ve **sembol** dilidir. Moda uluslararası bir dildir; üzerinden toplumun güzellik ve iyilik kavramlarının yaratıldığı bir çeşit ortak sanat.

Moda sadece giyimi ilgilendirmez. Moda **her yerededir**, sürekli fikir ve davranışlarımızla uğraşır.

Ekolojik ve etik moda

2004 yılından beri her sonbahar, Paris, Etik Moda Gösterisi'ne ev sahipliği yapıyor. "French Universal Love" tarafından organize edilen gösteri, tararımcıları ve moda endüstrisini daha sürdürülebilir hale getirme konusunda tartışmaya ve bu konuda yeteneklerini ve tecrübelerini göstermeye davet ediyor. Bangladeş, Brezilya, Fransa, Fildişi Kıyısı, Madagaskar, Filipinler, Senegal, Güney Afrika ve İngiltere dahil

olmak üzere dünyanın dört bir yanından modacı bu etkinliğe katılıyor.

Türkiye ise hem organik pamuk üretiminde dünyanın önde gelen üreticilerinden olduğu için, hem de geleneksel doğal dokumaları nedeniyle etik tekstil ve moda firmalarının listesinde yer alıyor.

[www.ethicalfashionshow.com]

Yerli malı kullanın -

Yerli malı kullanmanın, ulaşımdan kaynaklanan sera gazı salımlarının azaltılarak iklim değişikliğini önlemeden, yereldeki üreticinin ve yerel ekonomilerin desteklenmesine kadar çok sayıda yararı var. Yerel ekonominin desteklenmesi kırsal kalkınmayı, bu da kente göçün ve kentsel tüketimin yol açtığı çok sayıda sorunun önlenmesi anlamına geliyor.

Ankara Ticaret Odası (ATO), tüketicilere '869 kullanın' çağırısı yapıyor. Bunun anlamı, kullanıcıları, ithal ürünler yerine Barkodu 869 ile başlayan yerli malı ürünleri satın almaya yönlendirmek.

Moda, giyim, aksesuar, mücevher, saç, güzellik, mimari, tasarım, sanat, müzik ve daha pek çok alanı kapsama alanına alır.

Moda, tanımına uygun olarak, **devamlı olarak değişir**. Bu değişiklikler, herhangi bir insan faaliyetinde olduğundan çok daha sık ve ani olur. Bazıları için, modanın hızlı değişim karakteri batılı toplumların negatif yüzlerini yansıtır: **kaynakların harcanmasına** neden olur ve insanları ihtiyaçları olmayan şeyleri almaya yönlendirir. Özellikle genç insanlar, değişken modanın getirdiği çeşitlilikten zevk alır; bu sürekli değişim onların **yeni ve ilginç** olanı deneyimleme isteğini tatmin eder.

Her yerde – ve hatta bazen çok fakir yaşam şartlarına rağmen – **gençler** moda eğilimlerinden güçlü bir şekilde etkilenir. Giysi ve aksesuarlar, ait olma duygusu sağlar – **arkadaş grubu** gibi. Reklam ve moda sanayileri de, gençlerin bu kimlik arayışını sömürmeyi iyi bilir.

Küreselleşme ve onun internet, sinema, magazin ve müzik aracılığıyla oluşturduğu evrensel ikonlar, bu süreçte önemli bir rol oynar. Çift yönlü bir etkisi

The Body Shop kurucularından Anita Roddick ile bir geziye çıkan: Aktivizm, etik iş, insan hakları, çevrecilik ve bunun gibi diğer dünyalara...
[www.anitaroddick.com]



Küresel Isınmaya Karşı Moda - U2'nun solisti Bono ile "Moda endüstrisi yeterince bilinçli davranmadı" diyen karısı Ali Hewson, Edun adlı markalarıyla etik modayı destekliyor. Edun, Peru ve Türkiye'den organik kumaş alıyor ve üretimini Afrika'daki çevre ve insan dostu fabrikalarda yapıyor.

İngiliz perakende devi Marks & Spencer ise küresel ısınmanın etkilerini

azaltmak, daha iyi bir çevre ve daha iyi bir doğada yaşayabilmek için Plan A projesini başlattı.

Ocak 2007'de başlayan proje küresel ısınmaya karşı 5 yıllık bir plan çerçevesinde organize edilen bir doğaya karşı sorumluluk projesi. Türkiye'yi de içine alan proje, binden fazla çalışanı ve binlerce müşterisi ile alacağı küçük önlemlerin ve yapacağı doğru seçimlerin dünyanın ve bizim geleceğimizi etkileyeceği

gerçeğinden hareket ediyor. Elektrik tasarrufundan, daha az su kullanımına, geri dönüşümden organik tekstil ürünlerine kadar daha az sera gazı salımı ve daha iyi bir çevre için adım atıyor. Türkiye'de artık organik (ekolojik) tekstil ürünleri bulmak mümkün. İnternette, bazı doğal ürün dükkânlarından ya da %100 ekolojik pazarlardan ekolojik giysiye ulaşabilirsiniz.

[http://plana.marksandspencer.com];
[www.bugday.org/dogal-urun-dukkanlari.php];
[www.coopa-roca.org.br/en/index_en.html];
[www.pemaorganik.com]

vardır: bir yandan büyük marka ve isimlerin reklam yapmasını, diğer yandan da belirli bir yaşam tarzını empoze etmesini sağlar. Bunun sonucu olarak da insanlar, özellikle gençler, her yerde **aynı şekilde** giyinir, yer, davranır.

Öte yandan, küreselleşme, **dünyanın farklı yerlerindeki insanların** giysilerine, davranışlarına ve alışkanlıklarına bir pencere açarak modaya ilham verir ve fikir alışverişi sağlar. Bu durum, insanları, giysilerinin nereden geldiğini merak etmeye teşvik eder. Gençliğin büyük çoğunluğu, dünyanın çeşitli yerlerindeki kültürlerden esinlenerek üretilmiş giysileri karıştırarak **"etnik bir görüntü"** yaratmayı tercih eder. Ve bu görüntü "Ben dünya vatandaşıyım ve diğer kültür ve insanlarla ilgileniyorum" mesajını verir.

ONA SAHİP OLMALI MIYIM?

Günümüzde moda sınavını geçmek demek -en azından sanayileşmiş ülkelerde- hayatınızı diyet, form, kozmetik operasyonlar vb tutumlarla; giysi, cep telefonu, i-pod, araba, vs.'yi bulmak için alışveriş yaparak harcamak anlamına geliyor.

1990'ların başından beri sürdürülebilir moda ve tekstil üzerine çalışan Kate Fletcher İstanbul'da "Sürdürülebilirlik için Moda" sergisi açtı.
[http://www.yapi.com.tr/Etkinlikler/garanti-galeride-surdurulebilirlik-icin-moda_59385.html]



Hem havalı hem doğa dostu olmanın yolları: Çeşitli "sürdürülebilir moda" dergilerine internetten ulaşabilirsiniz:
[www.sustainablestyle.org];
[www.lucire.com];
[www.treehugger.com];
[www.springwise.com/fashion-beauty]

Tarzınız etik olsun

Dünyada yapılan bazı istatistiklere göre kullanıcıların %30'dan fazlası giysilerin etik olmayan koşullarda ve doğaya zarar verecek şekilde üretilmiş olmasından kaygı duyuyor. Bu insanların %95'i bazı ürünlerin üretiminde çocuk işçiliği kullanılmış olmasından rahatsız. Tişörtlerin beyazlatılması ya da blucinin şekillendirilmesi için ne tür kimyasal maddelere

batırılıp çıkarıldığını kaçımız önemsiyoruz? Satışa çıkan bazı blucinler yaklaşık 150 gr. kimyasal içeriyor. İçi beyaz çıktığında "hormonlu" deyip yemekten kaçındığımız domatesler gibi giysilerimizin etiketlerine de almadan önce bir göz atmakta fayda var. Ekolojik tekstil ürünlerinin yanı sıra doğa dostu kumaşlardan üretilmiş geleneksel ürünler konusunda da Türkiye çok şanslı. Rize

bezinden bir elbise, Buldan dokumasından perde ya da Kastamonu kumaşından bir pantolon hem yerel ekonomiyi hem de doğa dostu üretimi desteklemenizi sağlayacak.

Alışverişte nelere dikkat etmeliyiz? Etik alışveriş konusunda "Evden çıkmadan internetten erişebileceğiniz kadar bilgiye ulaşmaya çalışın ve notlar alın", "Önce evdeki tüm giysilerinizi yeniden değerlendirmeye bakıp,

sonra alışverişi düşünün" gibi pek çok öneri için:

[www.cevreceyiz.com/akademi/bakis_detay.aspx?SectionId=93&ContentId=3541]



Statü sembolleri bir sezonda “eski moda” olabilir ve bu durum, kurbanları **6 ay** içinde yeni modeller almaya sürükler.

Özellikle genç kullanıcılar, çoğu zaman zor bir **ikilemde** kalır: Bir yandan gezegene ve insanlara yardım etmek isterken; diğer yandan da en son modelleri almaya olan tatminsiz arzularını doyurma isteği arasında gidip gelirler.

İlk bakışta, moda ve **sürdürülebilir yaşamdan** başka hiçbir şey bu kadar zıt görünmez. Birincisi yüzeyselliğin ve kaynak kullanımının temsilcisi; ikincisi ise “basit yaşam”, uzun ömürlü tercihler gibi karmaşık olaylarla yakından ilgili bir seçim. Ama önyargılarımızı bir kenara itersek, modayla sürdürülebilirlik arasında güçlü bir bağ yakalayabiliriz. Bu hem modayı **daha az yüzeysel** hale getirecektir, hem de sürdürülebilirliği **daha çekici** kılacaktır.

Sürdürülebilir moda; modern, **bütünsel** ve **etik** bir düşünme biçimi anlamına gelir. Sürdürülebilir ürünler de diğerleri kadar **havalı, iddialı ve çekici** olabilir. Günümüzde giderek daha fazla kullanıcı bu bilinçli yaklaşımı seçiyor.

Giydiğiniz **kıyafet** sizi, onu yapan insanlara bağlar (nerede yaşarlarsa yaşasınlar... yakın ya da uzak).

Giyim endüstrisi yoğun olarak Batı Avrupa’nın ve Kuzey Amerika’nın dışında gelişmiştir. **Giyim işçileri** genellikle yoksul çalışma şartları, düşük sağlık ve güvenlik standartları altında çalışırlar. Giyim işçilerinin **%90’ını, ucuz işçi çalıştıran iş yerleri** ve ev işçileri olmak üzere kadınlar oluşturur. Büyük bir kısmı 13-19 yaş arasında ve kimileri daha da küçüktür. Ücretleri genellikle en düşük yaşam sınırının altındadır. Çalışma saatleri uzundur ve sıklıkla mesaiye kalmaları gerekir. Örgütlenme ya da işçi sendikalarına katılma hakları yoktur.

[www.cleanclothes.org/codes-of-conduct]

“Temiz Giysiler” (Clean Clothes Campaign-CCC) gibi sivil toplum kuruluşları, tasarımcılar ve işçi sendikalarının oluşturduğu koalisyonlar; medyanın ve halkın ilgisini bu zorlu çalışma şartlarına çeken ve farkındalığı artıran kampanyalarla, bu koşulları ellerinden geldiği kadar değiştirmeye çalışırlar.

Şirket davranış kodları

İş hukukunun aksine, şirket davranış kodlarının herhangi bir resmi tanımı bulunmuyor. ‘Şirket davranış kodları’ bir şirketin, çalışanlarına karşı davranışlarının etik standartlarını belirleyen ilkeleri tanımlıyor. Ve bu ilkeler arasında büyük bir çeşitlilik bulunuyor. Şirket davranış kodları tamamen şirketin gönüllü olması ile ilgili. Pek çok formatta olabildikleri gibi, farklı konulara da

değinebiliyorlar. Örneğin bu konu başlıkları arasında çalışan mekân ya da işçi hakları yer alabiliyor. Ayrıca uygulanmaları da tamamen söz konusu şirkete bağlı. Temel olarak, bir şirket davranış kodu, güvenilirliğine bağlı olarak var oluyor: yani endüstri, birlikler, tüketiciler ve hükümetler tarafından ne kadar ciddiye alındığına bağlı. Buna karşılık güvenilirlik de bu kodların uygulanmasına,

gözlemlenmesine ve şeffaflığına bağlı: yani şirket yetkililerinin, çalışanların, kamunun, sivil toplum kuruluşlarının ve hükümetlerin bu kodların varlığından ve anlamından ne kadar haberdar olduklarına. Bir kodun şeffaf olması, eğitimler yolu ile duyurulması ve açıklanması ile olabilir. Gözlem ise şirketin içinden (örneğin bir komite, bu amaçla atanmış bir kişi, düzenli raporlama zorunluluğu konması vs.)

olabileceği gibi dışardan da (bir STK, dışarıdan bir denetçi ya da danışman vs.) olabilir.

[<http://actrav.itscilo.org/actrav-english/telearn/global/ilo/code/main.htm>]

Bu gibi girişimler sayesinde birçok **kullanıcının**, üretim zincirindeki sorunlardan haberi olur. Üretim sektöründeki **işçiler** de kendi çıkarlarını gözetme konusunda giderek daha fazla adım atıyor. Ancak, giyim ve spor eşyaları tedarik zincirlerinin çalışma koşullarında gerçekleştirilen değişiklikler, sadece tedarikçilerin birinci kademesindeki **sağlık ve güvenlik** şartlarıyla sınırlı kalıyor.

Pek çok örgüt, işçi sendikaları ve işveren dernekleri gibi büyük oyuncuların işbirliği olmadığı sürece, çalışma koşullarında etkili ve kayda değer bir değişim yapılamayacağını savunuyor.

Öte yandan daha ileri düzenlemeleri ortaya koymak üzere uluslararası ağlar kurulmuş durumda. Gelişmekte olan ülkelerden pek çok yerli işçi birlik olup, kendi ürünlerini üretmek için kooperatifler oluşturuyor.

Peki ya **şirketler**? Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR), artık küresel bir slogana dönüştü. Şirketler dünya çapında güç kazandıkça, **sosyal sorumluluk** sahibi olduklarını ve buna ilişkin kural ve yönetmelikler yayınladıklarını duyuruyor. Günümüz kullanıcıları, şirketlerin, tedarikçilerindeki çalışma şartlarının da sorumluluğunu üstlenmeleri, üretim zincirinin tümünde çevreye verilen zararı göz önünde bulundurmaları ve bütün bunları "**davranış kuralları**" olarak belgelemeleri gerektiğini düşünüyor.

Tekstil endüstrisi pamuk, ipek, keten ve kenevir gibi **doğal iplikler** ve insan ürünü olan, petrokimyasallardan yapılan, **sentetik iplikler** arasında paylaşılır.

Dolabımızdaki giysilerin çoğu polyester, elastane ve likra içeriyor. Bu ucuz ve bakımı kolay iplikler tekstil endüstrisinin mucizevi çözümü haline gelmiş durumda. Fakat üretimleri çevre kirliliğine neden oluyor ve **geri dönüştürülmeleri oldukça zor** (nylonun doğada çözünmesi 30-40 yıl sürer).

Pamuk gibi "doğal" iplikler de tam anlamıyla "temiz" değildir. Pamuk dünyadaki tarım alanlarının sadece %3'ünü kaplasa da, aynı zamanda böcek öldürücülerin (insektisit) çeyreğinin ve yabancı otların %10'unun (herbisit) kullanımına neden oluyor.



Sentetik iplikler, kimyasal laboratuvarlarda üretilir ve genelde petrol ve doğalgazın yan ürünleridir. Bu polimerler naylon ve polietilen terephthalate'in yanı sıra, akrilik, poliüretan ve poliprolinleri içerir. Sentetik ipliklerin herhangi bir alan için seri üretimi mümkündür. Her yıl birkaç milyon ton sentetik üretilir (2004 yılında küresel üretim 34,6 milyon tona ulaşmıştır).
Kaynak: [www.britannica.com/EBchecked/topic/361113/man-made-fibre] ve [www.marketresearch.com]

Ortak Girişim/Jo-In (The Joint Initiative)

Son yıllarda, iş alanındaki davranış kuralları giderek artan bir önem kazandı. Bazı organizasyonlar, şirketlerin davranış kurallarını doğru koymaları için çalışıyor. Bazıları ise bu kuralların daha etkin bir şekilde uygulanması yolunda şirketlere destek veriyor. Altı organizasyon, bir araya gelerek "Kurumsal Sorumluluk ve Çalışan Hakları için Ortak Girişim" projesini başlattı.

Bu örgütler: Clean Clothes Campaign (Temiz Giysi Kampanyası), Ethical Trading Initiative (Etik Ticaret Girişimi), Fair Labour Association (Adil Çalışma Derneği), Fair Wear Foundation (Adil Giyim Vakfı), Social Accountability International (Uluslararası Sosyal Sorumluluk) ve Workers Rights Consortium (İşçi Hakları Konsorsiyumu). Bu kuruluşlar bir araya gelerek, Türkiye'deki tekstil şirketlerinde çalışma

koşullarının iyileştirilmesi ve davranış kurallarının düzenlenmesi üzerine de bir proje başlattı. Proje ile ilgili bilgilere aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz:

[<http://www.jo-in.org/tr/index.html>]

[www.organicexchange.org];
[http://tr.mavi.com];
[www.marksandspencer.com.tr/Plan_A/Iklim_Degisikligi];
[www.levistrauss.com/News/PressReleaseDetail.aspx?pid=784];
[http://ekolojiktakil.blogspot.com/2009/02/ailemizle-birlikte-keyifle-yapilan-bir.html]

Ventura, California'da yerleşik ABD outdoor giysi yapımcısı Patagonia'nın bir araştırması, 90'ların başında kullandığı -polyester ve naylon gibi yağ-bazlı sentetikler- malzemelerin insanlara ve çevreye maksimum ölçüde zarar verdiğini ortaya koydu. Pamuk ise daha kötü sonuçlar verdi. Patagonia tüm pamuk serisini ekolojik üretimden elde etmeye karar verdi ve bunu 18 ay içinde başardı.
Kaynak: [www.laborrights.org]

Son yıllarda, ekolojik/organik pamuk ve yün gibi, doğa dostu ipliklerle üretilen giysiler bulmak mümkün. Bazı doğal giysilerde sentetik kimyasallar ve tarım ilaçları kullanılmadan üretilen ya da daha az tarım ilacı ve gübreye ihtiyaç duyan malzemeler kullanılıyor (bambu ve kenevir gibi).

Dünyada ekolojik pamuk kullanan marka sayısı giderek artıyor. 2001 ve 2005 yılları arasında, yıllık organik pamuk satışları %35 artış gösterdi -sadece Amerika'da %55 arttı. Buna rağmen, sertifikalı ekolojik pamuk, dünyada yetiştirilen pamuğun sadece %1'ini oluşturuyor.

Ekolojik hayvancılık gıda için olduğu gibi yün üretimi için de uygulanıyor. Hayvancılıkta kullanılan, insan ve çevre sağlığını riske atan tarım ilaçları ve antibiyotikler, insanların ekolojik yün talebinin artmasına neden oluyor. Ekolojik yünün yayılması, sentetik ilaçlardan gelen toksik kimyasallara maruz kalmamızı azaltıyor. Ancak ekolojik hayvancılıkta sadece yem değil, hayvanların serbestçe dolaşımı da önemli.



Tişört: basit ama masum değil - Moda dünyası gösterişli, heyecan verici ve çekici olabilir. Ama yarattığı daha geniş etkiyi hiç düşündünüz mü? Çevre açısından bakıldığında, giydiğimiz giysiler ve yapıldıkları tekstil hammaddeleri, büyük zararlara yol açıyor. Örneğin pamuk, dünya çapında en çok üretilen tarımsal ürün ve dünyanın tekstil ihtiyacının %50'sini karşılıyor. Ve genellikle pamuğun "doğal" ve bu

yüzden ekoloji dostu bir seçim olduğu düşünülür. Ama bir tişört üretmek için gerekli pamuk için de hava, su, toprak gerekiyor ve ayrıca pamuk yetiştirilen alanlarda kullanılan tarım ilaçları yüzünden insanların sağlığı tehlikeye girebiliyor. Giysi üretimi konusundaki sorunlar bunlarla bitmiyor. Sıradan pamuğu kumaşa çevirirken, her aşamada pek çok kimyasal ekleniyor. Çiftçilerin kullandığı pestisitler de, büyük oranda biyoçeşitlilik

kaybına neden olabilir, yaban hayatına zarar verebilir ve gıdalarımıza karışabilir. Kumaşları renklendirmekte kullanılan kimyasallar sağlığımıza ve çevremize zarar verebilir. Attığımız eski giysilerimiz, çöp sahalarında büyük yer kaplıyor. Oysa bunların çoğu kolaylıkla geridönüştürülebilir ya da yeniden kullanılabilir.

Ayrıca mısır ve soyadan yapılan **biyopolimer** gibi malzemeler de var. Mısır gibi bitkilerin nişastasından şeker damıtarak yapılan bir doğal-sentetik iplik olan Ingeo bu ürünlere bir örnek. Ancak insanların gıdaya ulaşmakta güçlük çektiği, toprakların giderek kirlendiği ve verimsizleştiği günümüzde gıda yerine giysi için mısır yetiştirmenin de sorgulanması gerekiyor.

Ne yazık ki, doğa dostu giyimin önünde daha bir çok **engel** var. Örneğin, tedarik konusu zorluklar çıkarıyor. Birçok durumda şirketler nişastadan üretim yapmak zorunda kalıyor. Bir diğer sorun da **maliyet**.

Genel olarak, ekolojik pamuk yetiştirmek, yoğun tarım yöntemleriyle (kimyasal ilaçlar, gübreler, monokültür vs) pamuk yetiştirmekten daha pahalı. Ancak maliyetteki fark, kalite ve coğrafyaya göre değişiyor. Buna karşın yoğun tarım yöntemleriyle pamuk yetiştirmenin canlılara ve yeryüzüne ödediği bedel, ekolojik pamuk yetiştirme bedelinden çok daha yüksek.



Öko-Tex sertifikası

Öko-Tex Standart 100, tekstil ürünlerinin insan sağlığına zarar veren kimyasalları içermediği veya zarar vermeyecek oranda içerdiği konusunda tüketiciye maksimum güven sağlamak amacıyla 1992'de ortaya çıktı. Bu standart ayrıca tekstil sektöründeki şirketlere, kimyasal kullanımı konusunda daha sorumlu davranmaları gerektiğini hatırlatıyor. Tekstilde kullanılan tüm ürünler

sertifikalanabiliyor: lif, iplik, kumaş, aksesuarlar, giysiler... Tekstil ve giyim sektöründe dünya çapında aktif çalışan 4200'ün üzerinde şirket Öeko-Tex Sertifikası alıyor. Öeko-Tex Standart 100, milyonlarca tekstil ürününe verdiği 20.000'in üzerinde sertifika ile dünyada tekstil alanında öncü ekolojik etiket haline geldi. Bu etiketi taşıyan ürünler, uluslararası tekstil enstitüleri tarafından test ediliyor ve onaylanıyor.

Test yapan tüm enstitüler, aynı prosedürleri ve şartnameleri kullanıyorlar. Bu şartnameler genellikle ulusal düzenlemelerden daha sert koşullar içeriyor. Ayrıca Türkiye'de Control Union (CU) sertifikalı tekstil ürünleri de bulunuyor.

[www.oeko-tex.com];
[www.hohenstein.com.tr/tr/content/content1.asp?hohenstein=53-347-0-0-0] (Türkçe bilgi mevcut);
[www.dogalurun.com]

Katarine Hamnett, kullanıcı olarak sahip olduğunuz güç hakkında bilgilendirme yapmaya yardımcı oluyor. Hamnett, 1983 yılında bastırıldığı protesto tişörtleri ile modanın aktivist hareketinin öncüleri arasında yer aldı.
[www.katarinahamnett.com]



Kullandığı malzemeler ve uyguladığı tekniklerle tekstil ve giyim sanayi oldukça çeşitlidir. Bir giysinin yapımındaki 6 aşamanın her biri, çevreye negatif etkiye bulunabilir. Eğirme, dokuma ve sanayi üretimi, **hava kalitesini** gözardı edebilir.

Boyama ve baskı işlemleri yüksek miktarda su ve **kimyasal** kullanır ve sağlığa zararlı olan **uçucu etkenler** bırakır.



Kilometre taşları

Paranızı nasıl harcayacağınıza **siz karar verirsiniz**. Satın alma gücünüzü, stilistlere, üreticilere ve perakendecilere, açık ve güçlü bir mesaj vermek için kullanın:



Satın almadan önce gerçekten neye ihtiyacınız olduğunu ve ne almak istediğinizi **düşünün**. Sadece "herkeste var" diye veya agresif bir pazarlama kampanyasından etkilenerek giysi ve aksesuar almayın; **daha az**, ama **daha dayanıklı** kıyafetleri tercih edebilirsiniz.



Mümkün olduğu kadar, giysilerinizin ömrünü uzatmak için, yama yap(tır)ın ya da **onar(t)ın**.



Etiketleri okuyun; eğer yeterli ve **açık bilgi** vermiyorlarsa, üreticiye sormaktan çekinmeyin.



Açık çevre ve **etik politikaları** uygulayan üretici ve perakendeciler tarafından yapılan/dağıtılan ürünleri seçin.



Ekolojik ve **etik sertifikalı** olan ürün ve hizmetleri tercih edin. **Yanılıcı** iddialarda bulunan ürün ve hizmetlerden kaçın.



Belirli bir oranda **geridönüşüm** malzemesi içeren, **yeniden üretilmiş** bileşenleri olan ya da **geridönüşümü kolay** ürünleri tercih edin. Kullanmadığınız giysilerinizi **geri kazandırın** (ikinci el ya da değiştirerek kullanım).



Favori markalarınızı sürekli **inceleme altında tutun**; daha fazla bilgi almak için yerel tüketici (kullanıcı) grupları ile ilişkiye geçin. Üretimde etik istihdam uygulamalarının geliştirilmesi için internet kampanyaları düzenleyin ya da bu kampanyalara katılın.



Doğrudan üreticiden alışveriş yapın. Küçük yerel üreticilerden alışveriş yaparak, naklieden kaynaklanan kirliliğin azaltılmasına yardımcı olabilirsiniz.

Çevreye duyarlı

Kıyafetler - Katharine Hamnett'in 1989'da geleneksel pamuk üreticiliği ve tekstil endüstrisi hakkında yaptırdığı araştırmanın sonuçları her yıl pamuk üretimi sırasında kazayla böcek zehiri yutmaya bağlı olarak 10 bin kişinin ve uzun süreli akut zehirlenmeye bağlı olarak bir milyon kişinin hayatını kaybettiğini ortaya çıkarmıştı. Pamuk hasadı ya da sentetik kumaş üretiminin

yanı sıra, eşyanın çok yılanması da çevreye zarar verebiliyor. Bir pamuklu tişörtün yaydığı karbonun yüzde 60'ı, tişörtün gerektirdiği 25 yıkama ve kurutmadan kaynaklanıyor. Ekolojik tekstil sektörü son aylarda artan oranlarda doğal ipliklere yöneliyor. Bunların arasında bambu kamışı, kayın ağacı ve hatta soyadan elde edilen iplikler var. Zara, Marks&Spencer, Levi's, Nike, Gap gibi ünlü markalardan alışveriş

yaparken artık doğaya ve insan sağlığına uyumlu ürünler seçme imkânı var. Mavi Jeans, "Mavi Organik" koleksiyonuyla, çevreye ve insan sağlığına daha duyarlı bluciner sunuyor. Mavi'ye özel geliştirilen, doğal ortamda, hiçbir kimyasal kullanılmadan yetiştirilen pamuklardan üretilen organik kumaşlar, özellikle son yıllarda ekolojik dengeye önem veren ve doğa dostu kullanıcılar tarafından tercih ediliyor. Mavi, bu koleksiyonunda,

saf indigo mavisi tonlarında, %100 organik (ekolojik) Ege pamuğu kullanıyor. Mavi Organik ayrıca bazı penye ürünlerini de organik pamuk kullanarak üretiyor.

[<http://tr.mavi.com>]

Enerji Verimliliği Etiketleri

Sanayide, binalarda ve ulaşımda enerjinin verimli kullanımı için çalışılıyor. Isıtma-soğutma ve aydınlatma ekipmanları, elektrikli ev aletleri gibi birçok alet enerji tasarrufu yapacak şekilde yeniden tasarlanıyor. Cihazlar artık enerji verimliliği etiketiyle işaretlenerek bizlere sunuluyor. Bu etiketlerde ürünün enerjiyi verimli kullanım oranı A, B, C, D, E, G harfleriyle sembolize ediliyor. A sınıfı elektrikli ev aletleri yüksek verimlilik oranına sahipken, G sınıfına doğru verim düşüyor. A sınıfından daha tasarruflu olan yeni sınıflara ise A plus (A+) ya da daha verimli ise A++ adı veriliyor.

Sertifikalı Organik/Ekolojik Gıda Etiketleri

Sertifikalı organik gıda ürünleri ambalajında iki etiketin bulunması gerekiyor. Türkiye'de sunulan organik sertifikalı gıda ürünlerinde, Organik Tarım-Türkiye Cumhuriyeti logolu etiket ile birlikte üretim aşamalarında kontrol ve sertifikasyonu yapan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş organik tarım kontrol ve sertifikasyon firmasının bilgisi ve logolu etiketi bulunur. [www.tarim.gov.tr]

**Sürdürülebilir Ormancılık Ürünleri Etiketleri**

FSC-The Forest Stewardship Council (Orman Yönetim Konseyi) dünya ormanlarının hem çevresel koşullara uygun hem de sosyal ve ekonomik açıdan topluma fayda sağlayıcı bir şekilde yönetilmesi gerekliliğini savunmayı kendine misyon edinmiş. FSC, pazarlama programları ve bilgi sağlama hizmetleriyle doğru orman yönetimi uygulamalarının yaygınlaştırılması için hizmet veriyor. Aynı şekilde sürdürülebilir ormanlık ürünleri için PEFC etiketi de kullanılıyor.



[<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>]

Bazı sertifikalar hükümet tarafından resmi olarak tanınıyor. Avrupa Birliği'nde en çok bilinenler Ecolabel Flower, Alman Blue Angel, Nordic Swan ve Fransız AB'dir. Türkiye'de ise özellikle gıdada Tarım Bakanlığı tarafından resmi olarak tanınan ekolojik sertifikalar ve kontrollü tarım sertifikaları bulunuyor. Ayrıca temizlik, tekstil ve kozmetik ürünlerde de BDIH, Control Union gibi sertifikalar kullanılıyor. FSC ise kağıt gibi sürdürülebilir ormanlık ürünlerinde resmi olarak tanınan bir sertifika.

[www.energystar.gov]

ABD'de, kullanıcıları bilgi ve iletişim teknolojilerinin enerji verimliliği hakkında bilgilendirmek için, Energy Star sistemi kullanılıyor. Bu sistem AB'de de uygulanmaya başladı.

Çokuluslu şirketler ve hükümet uygulamaları, toplum tarafından her geçen gün

Türkiye'de takas ekonomisi-

Takas en eski alışveriş olarak bilinir. Eski çağlardan beri karşılıklı denge ve takasın gerçekleşmesi için çeşitli mallar da para gibi kullanılıyor.

Anadolu'nun birçok yerinde hâlâ takas ekonomisi devam ediyor. Yağ, yumurta, çay, zeytin vb. üreten çiftçi, bunları verip karşılığında başka mallar alabiliyor. Anadolu'da birebir değiş tokuş

olmadan, aslında herkesin gönülden vermesi üzerine kurulu bir paylaşım ağı devam ediyor. Örneğin çoğu köyde, birinin evine giderken herkes eline mutlaka bir şey alıp gider. Bunun süslü püslü bir hediye ya da renkli ve gösterişli bir çikolata paketi olması gerekmez; içlerinde de çoğunlukla yetiştirdikleri ürünler; bir iki avuç nohut, fasulye veya çay vardır. Bu sayede aslında herkes birbirinin ambarını doldurur. Kısacası herkesin

verdiği bir toplulukta zaten kimsenin ambarı boş kalmaz.

Kaynak: Buğday Ekolojik Yaşam Dergisi. Sayı 48 (Ocak 2009)

Ankara Takas Atölyesi, başkalarının işine yarayacağını düşündüğünüz, işinize yaramayan ya da değiştirmek istediğiniz aksesuar, kıyafet vs. her

tür eşyanızı bekliyor.

[<http://anticopyrighttr.wordpress.com/2009/08/09/takas-atolyesi-ankara-bartering-bazaar-ankara/>]; [<http://direnistanbul.wordpress.com/>]



Kilometre taşları

Paranızı nasıl harcayacağınıza **siz karar verirsiniz**. Doğa dostu ve sürdürülebilir markaları tercih edin, bu yolla market ve satıcılar güçlü bir mesaj yollamış olursunuz. İşte birkaç öneri:

- 👉 Satın almadan önce ne istediğinizi değil, neye ihtiyacınız olduğunu **düşünün**.
- 👉 **Etiketleri** okuyun. Yeterli bilgi içermiyorsa, sormaktan çekinmeyin.
- 👉 **Ekolojik ve etik sertifikalı** ürün ve servisleri tercih edin.
- 👉 Mümkün olduğunca, **yerli** ve **mevsimlik** ürünleri alın.
- 👉 Belirli oranda **geridönüşümü** yapılmış malzeme veya **yeniden kullanılmış** bileşenleri içeren ürünleri tercih edin.
- 👉 **Doğrudan** üreticiden **alışveriş** yapın. Küçük yerel üreticilerden alışveriş yaparak, nakliyeden kaynaklanan kirliliği azaltmaya yardımcı olabilirsiniz. Akıllıca kullanılırsa, internet de sürdürülebilir kullanım konusunda yardımcı olabilir.

UNEP-Tunza girişimi:

Tunza, Kishavili dilinde (Doğu Afrika), "özen ve bağlılıkla davranmak" anlamına geliyor. UNEP'in Tunza girişimi, çocuk ve gençleri pozitif hareketlere yönlendirerek, çevreye özen göstermelerini amaçlıyor. Tunza Gençlik Ağı, gençlik örgütleri ve genç aktivistlerden oluşan küresel bir veritabanı ve dünya çapında çevresel gelişim için çalışıyor. Dünyanın çeşitli bölgelerindeki Tunza yetkilileri, tecrübe ve bilgi değişimlerinden öğrendiklerini UNEP'e aktarıyorlar. Dergi ve internet siteleri için: [www.unep.org/tunza]

daha fazla **mercek altına** alınıyor. Şirketlerden, ürünlerinde sürdürülebilirliğe özen gösterilmesini isteyenlerin sayısı arttıkça, değişim şansı da o oranda artıyor. Eğer üreticiler **müşterinin güveninin** sürmesini istiyorsa, onların ihtiyaç ve endişelerini dikkate almaları gerekiyor.

Vatandaşlar için harekete geçme zamanı! Sivil toplum örgütleri tarafından yapılan girişimlerin sayısı her geçen gün artıyor.

ADANMIŞ YATIRIMLAR

Geleceğimizi planlarken, yeryüzüne karşı sorumlu yaşam biçimlerini teşvik eden **yatırım** veya **birikimler** yapabiliriz. Eğer yeterli sayıda insan bunu yaparsa, şirket ve kurumlara **şirket sorumluluğu** konusunda **güçlü mesajlar** göndermiş

Etik finans, sosyal ve çevresel sorumluluk faaliyetlerinde görev alan şirketler üzerine detaylı bilgi için: [www.cool-companies.org]; [www.co-operativebank.co.uk/ethics.html]; [www.ethicalconsumer.org]; [www.novethic.fr/novethic/site/index.jsp]

Sürdürülebilir yaşamda pay sahibi olmak -

Fethiye'deki Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği, PAY adlı bir sisteme katılanlara çiftlik etkinliklerine katılma, çiftliğin ürünlerinden indirimli olarak yararlanma ve çiftlikteki gelişmelerden haberdar olup, 10 gün boyunca kerpiç, taş ya da ahşap evlerde ücretsiz tatil yapma olanağı sağlıyor. [www.pastoralvadi.com]

Türkiye'de sürdürülebilir bir yaşam için çalışan çok

sayıda dernek, oluşum ve grup var. Bunlardan biri de Türkiye'de permakültür tasarımı öğrenmek, uygulamak, paylaşmak ve permakültür aracılığıyla sağlıklı ekolojik ve sosyal ilişkiler kurmak isteyenlerin iletişim platformu.

[http://groups.yahoo.com/group/permakultur-turkiye]; [http://slowfoodgenclik.wordpress.com]

Toplum Destekli Ekolojik Üretim modelinin

Türkiye'deki ilk örnek çalışmasını İstanbul Cumhuriyetköy'de yapan Buğday Derneği'nin "Bahçe" projesini model alan Güneşköy Kooperatifi "Bahçemiz" projesini üç yıldır sürdürüyor. Katılımcıların her yıl bahçenin masraflarına eşit ölçüde ortak olması ve çıkan ürünleri de eşit olarak paylaşması esasına dayalı projede dağıtılan sebze ve meyve, haftalık ortalama 8-10 kg arasında değişiyor. Dağıtım iklim

şartlarına bağlı olarak haziran ortası-temmuz başı başlıyor ve kasım sonuna kadar devam ediyor. Ankara yakınlarındaki Güneşköy Kooperatifi, bir yandan geleneksel köy yaşamının doğa dostu uygulamalarını desteklerken diğer yandan da kendi kendine yeten, sürdürülebilir bir yaşam modeli oluşturmak için çabalıyor.

[www.guneskoy.org.tr]

oluruz. Sorumluluk politikasını izleyen şirketler bu alanda öncü olabilirler. Böylece para kazanırken, bir fark yaratmanın da mümkün olduğunu göstermiş olurlar.

Günümüzde etik yatırım yapan birey ve kuruluşların sayısı giderek artıyor. Bu bireyler, yatırımın **kârdan fazlasını** getirmesini talep ediyor ve şirketlerin sorumlu davranmalarını istiyorlar. Sürdürülebilir yatırımın birçok çeşidi var. Kendini bu konseptte adanmış şirketlerin hisselerinden satın almak da bunlardan biri. Diğer seçenekler ise etik **emeklilik fonları**, **menkul değerler** olabilir.

Etik fonlar aynı zamanda **küresel ve yerel ihtiyaçları** karşılama fırsatı yaratır. Ana sermayeyi **yerale** kanallı etmek **mikrokredi** olanağı yaratır ve girişimciler için küçük işletmeler kurma fırsatları doğar. Bu gibi düzenlemeler, ekonomik ve sosyal zorluk çeken insanların güçlenmesini sağlar.

Hükümetler, çok taraflı ve uluslararası finansman ve yatırım olanaklarını kullanarak, etik yatırım konusunda liderlik görevi üstlenebilir. **Yenilenebilir enerjiye** teşvik örneğinde olduğu gibi, uluslararası ölçekte de çaba harcadığını görebiliriz. Okinawa'da yapılan G8 Zirvesi'nde kurulan G8 Yenilenebilir Enerji Çalışma Kolu, bu alanda anahtar faaliyetleri biçimlendiriyor.

Mikrokredi programları, çok yoksul insanlara, gelir getirebilecek projelerini finanse etmeyi sağlayacak miktarda verilen borçlardır. Bu krediler, insanların kendilerine ve ailelerine bakabilmelerini sağlar. Kaynak: Mikrokredi Zirvesi [www.gdrc.org/icm]



Çöp (M)adam - Sabancı Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projesi Koordinatörü Tara Hopkins'in başlattığı "Çöp (M)Adam" projesi daha önce hiç çalışmamış olan kadınların, atık malzemelerden ürettikleri özgün eşyalar ile gelir elde etmelerini sağladı. Ayvalık, Diyarbakır ve İstanbul'da kurulan atölyelerde, çantadan oyuncığa kadar pek çok eşya üretiliyor. Proje adını, Hopkins'in Ayvalıklı

ev hanımlarını girişimci yapmak üzere kurduğu "Çöp(m)adam" şirketinden alıyor. "Çöp(m)adam" sayesinde katılımcılarda geri dönüşüm ve çevre bilincinin oluşturulması da hedefleniyor. Hopkins'in Meksika'da hapisanede öğrendiği çöpten çanta yapma yöntemiyle kadınlar 112 çorba poşetinden 1 adet çanta yaparak, ayda 400 TL kazanabiliyor.

[www.sabanci.edu.tr]

Aynı şekilde Anadolu'nun farklı bölgelerindeki halk eğitim merkezlerinde unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının canlandırılması yoluyla kadınlara aile bütçesine katkıda bulunma olanakları sağlanıyor. Bunlardan biri de Aksaray'ın Gülağaç kasabesindeki halk eğitim merkezinde gerçekleştirilen sepet örücülüğü kursu. Burada düzenlenen kursa katılan kadınlar yörede sadece 60 yaş üstü kadınların bildiği sepet örücülüğünü

öğrendiler. Kursu katılan kadınlar yöreye has tekniklerle, çamaşır biriktirme sepetinden sabunluğa, saklama kabından gazeteliğe kadar çok farklı amaçlarla kullanılan sepetler örüyor ve bütçelerine katkıda bulunuyorlar. Yörenin sepetlerinin özelliği ise çok dayanıklı olmaları. Bu ürünlerden oluşan hediyeler, onları yapan kadınların yaşamına destek oluyor. [www.gulagachem.net]

Uluslararası Finans Enstitüleri (IFI), özellikle İhracat Kredisi Ajansı (ECA), kamusal parayı özel sektöre finansman, garanti ve sigorta sağlamak için kullanan ulusal araçlardır. Şirketlerin riskli deniz aşırı pazarlara yatırım yapmasını kolaylaştırırlar. Çünkü bu cins yatırımlardan kaynaklanan riskin büyük bir kısmını elemine ederler. ECA'ların amacı ihracata teşviiktir.

ECA'lar günümüzde dünyanın en büyük halka açık IFI'leridir. Boyut olarak Dünya Bankası'nı da aşarlar.

Etik yatırımcı parasını nereye yatıracağına karar verirken nelere dikkat etmelidir? İşte birkaç ipucu:

- ▶ Şirket ne iş yapar?
- ▶ **Sosyal** politika ve **çevresel** sorunlar konusunda şirketin sicili ne durumdadır? Yenilenebilir ve temiz enerji kullanır mı?
- ▶ Ürününün "beşikten mezara" çevresel etkisi hakkında **bilgi** verir mi?
- ▶ Bir **işveren** olarak şirketin sicili ne durumdadır? (kadınlar, azınlıklar, esnek saatler, iş paylaşımı, vs.)
- ▶ **Yerel toplulukların** proje ve girişimlerine katılır mı?



71

Mikrokredi kadınları

Mikrokredi kuruluşları, kârlı ve mali açıdan sürdürülebilir olmanın yanı sıra özellikle yoksul kadınların finansal hizmetler sunarak fakirliğin azaltılmasını amaçlıyor. Klasik bankalar, kişinin halen sahip oldukları varlıkları dikkate alıyor. Mikrokredi kuruluşları ise, insanların sahip olduğu ve açığa çıkarılmamış potansiyellerini dikkate alıyor. Türkiye Grameen Mikrokredi Programı

(TGMP), yoksullukla yerelde mücadele etmeyi ve öneriler sunmayı amaçlıyor. Kadın, STK, yoksulluk, yönetim gibi kavramları içinde barındıran program, yoksul kadınlara iş kurmaları ve işlerini geliştirmeleri yolunda çok küçük krediler vererek destek oluyor. Bazıları çocuklarına tek başına bakmak zorunda ancak kurdukları iş çok az gelir getiriyor, bazıları ise pazarda gecesini gündüzüne

katarcasına yaptığı kendi işlerini satıyor. Ortak noktaları, kendilerine itici güç olacak ve işlerini geliştirebilecekleri küçük bir sermayeye ihtiyaç duymaları. Onlar için mikrokrediyi cazip kılan özellik, kolaylıkla dahil olabilecekleri bir sistem olması.

[<http://www.tgmp.net>]; [<http://www.cumhuriyet.com/cuyasam/w/y0304.html>]; [kedv@kedv.org.tr]; [www.hsbc.com.tr]

Küresel köyü keşfet

"Geleceğin köylerinin hayalgücümüzde yaşamasına izin verelim, böylece bir gün orada yaşama şansını elde edebiliriz."

[Mahatma Gandhi]



Günümüz gençleri bilgiye ulaşım açısından çok zengin kaynaklara sahip. Bir çok kaynaktan gelen, **benzersiz** bir veri ve görüntü akışı var. Politika, güncel olaylar, müzik, bilim, ünlüler, moda gibi başlıklardan oluşan bir bilgi seli bu.

Çocukların **bilgi** ve **eğlence** kaynağının büyük çoğunluğunu medya araçları -gazete, radyo, dergi, film, internet, televizyon- oluşturuyor.

Medya nasıl çalışıyor? Nasıl organize oluyor ve gerçeği nasıl yansıtıyor?

Medya okur-yazarlığı insanlara; kitle iletişimi, iletişim uzmanları tarafından kullanılan teknikler ve bu tekniklerin etkileriyle ilgili **eleştirel bir anlayış** geliştirmeleri konusunda yardımcı olur.

Medya okur-yazarlığı genç insanların değerleri, kullanım biçimleri ve istekleri üzerindeki medya baskısına karşı tepki gösterebilmelerine de yardımcı olabilir. Aynı zamanda, medyayı kullanarak seslerini duyurmayı, kendi değerlerini ve daha sürdürülebilir yaşam biçimlerini –vatandaş ve kullanıcı olarak **haklarını**- ortaya koymayı öğretir.

ABD’de çocuklar televizyon karşısında geçirdikleri zamanının sadece %10’unu çocuk programları izliyor. Geriye kalan %90’lık zamanda yetişkinler için hazırlanan programları seyrediyorlar. Gençlerin %35’inin odasında bir televizyonu var ve yemeklerini televizyon karşısında yalnız yiyorlar. Kaynak: US National Association for the Education of Young Children; L’espresso, 27 Eylül 2001, sayfa 104.

Çocuklar ve medya kuşatması - Kaiser

Family Foundation adlı kuruluşun 2005'te yaptığı bir çalışmaya göre, 8 ile 18 yaş arası ABD'li çocuklar günde yaklaşık 8,33 saat boyunca medyanın etkisine maruz kalıyor.
[www.kff.org]

Türkiye’de yapılan araştırmalar sıradan bir çocuğun, medyada ya bir suç işlediğinde ya da zavallı, aciz, yardıma muhtaç duruma

düştüğünde temsil edildiğini gösteriyor. Araştırmalara göre, afet, kaza, trajedi mağdurları, suç şiddet mağdurları, sağlık mağdurları, eğitim mağdurları olmak üzere 128 haberden 114 tanesi çocuk mağduriyeti ile ilgili. Oysa çocukların sesini duyurmak, onların başarı öykülerine de yer vermek medianın sorumlulukları arasında.

Gençler ve harcama gücü - Teenage Rese

Unlimited-TRU (Sınırsız
Gençlik Araştırması),
12-19 yaş arası gençlerin
2004 yılında 169 milyar
dolar harcadığı tahmininde
bulunuyor. Bu gençler,
kendi paralarının yanında
hediye olarak aldıkları
nakit para ve ailelerinden
aldıkları harçlık ile yiyecek,
ayakkabı, giysi ve son
model teknolojik cihazlara
kadar değişen çeşitlilikte
ürün alıyor. Umud Sarp
Zeylan tarafından yapılan

"Eğitimin Değeri ve Gençlik-Eğitilmiş İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası" başlıklı araştırma eğitilmiş gençlerin, en çok cep telefonu, giyim ve fast food'a para harcadığını gösteriyor. Bilgi Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlanan araştırmaya göre dergi, kitap, müzik, sinema ve konser harcamaları çok düşük düzeyde. Araştırmaya katılanların yüzde 84'ü öğrenci, yüzde 14'ü ise üniversite sınavına

REKLAMCILIK

Devasa reklam panoları, televizyon reklamları ve dergiler... Dünyanın dört köşesine dağıtılan reklamlardan kaçmanın bir yolu yok gibi görünüyor. Reklam mesajlarının insanları aşırı "tüetime" ittiği söyleniyor. Peki bu mesajlar kilitleri nasıl açıyor? Ve tüm reklamlar kötü mü?

Bazı reklamlar özellikle **gençleri** hedef alır. Kullandıkları dil, görüntü ve mesajlarla gençlerin "düğmelerine basarlar", ama aynı mesajlar bu gençlerin aileleri için hiçbir etki yaratmayabilir (bilgisayar oyunları, abur cubur ve müzik reklamları gibi). Aslında gençler **önemli bir hedeftir**, çünkü bol **çekişmeli bir pazarda şirketlerin, marka sadakatini** genç yaşta aşılması gerekir.

Reklamlar, genelde **basmakalıp** kavram ve imajları kullanarak, basitleştirilmiş mesajlar iletir. Örneğin, erkeklere hitap şekli, kızlarınkiyle aynı değildir. Basmakalıp tavrılar, belli bir düşünceyi katı bir şekilde empoze eder: Erkek ya da kadınların, üstlenmeleri gereken **belirli roller** ve sahip olmaları gereken belirli karakteristik özellikler vardır.

UNEP, yeteneklerini sürdürülebilirlik konusunda teşvik etmek üzere reklamcılarla çalıştı. Ayrıntılı bilgi için: [www.unep.fr/scp/communications/ad/list.asp?cat=all]

Şirketler insanların ürünlerini genç yaşta kullanmaya başlamalarını, ileride de aynı marka ile devam etmelerini isterler.



Doğa Dostu Yaşam Ağına Katıl. - Dünyanın çeşitli ülkelerinde kendi kendine yeten yerleşimler ve gönüllülük hizmetleri çeşitli değişim programları uyguluyor. Ayrıca farklı kültürleri daha kolay keşfedebilmek için internet üzerinden uluslararası konuk ağırlama sitelerine başvurulabilir. [http://gen.ecovillage.org]; [www.servasturkiye.org]; [http://turkey.ashoka.org]; [www.evsguide.eu/evsguide.html]

hazırlanıyor. Araştırmanın "Sahiplik ve Tüketim" başlıklı bölümündeki verilere göre, araştırmaya katılan gençlerin yüzde 89'unun kendine ait cep telefonu, yüzde 27'sinin ise banka hesabı bulunuyor. Gençlerin yüzde 87,4'ü ailesinden düzenli harçlık alıyor, yüzde 10,6'sı ara sıra geçici/yarı zamanlı işlerde çalışarak para kazandığını, yüzde 5,7'si ise okulun yanı sıra tam zamanlı bir işte çalıştığını söylüyor.

Satın Almama Günü - İlk kez 1992 yılında Kanada'da başlayan ve 2001 yılında 55 ülkede kutlanan Satın Almama Günü'nün amacı (Buy Nothing Day), sadece bir gün boyunca insanları alışverişten uzaklaştırmak değil. Temel hedef, özellikle medya aracılığıyla topluma yerleşen tüketim kültürüne karşı bir set oluşturmak. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki tüketim bağımlılığına karşı, sade hayat çizgisinde kontrollü

bir hayata doğru önemli bir basamak oluşturmak. Kanada'da bu günü ortaya çıkartan grafiker Ted Dave; Satın Almama Günü hakkındaki tanıtım afişlerinde: "Alışveriş yapmadan bir gün geçirebileceğinizi hiç düşündünüz mü?" şeklinde bir soru yöneltmişti.

[www.tuketiciler.org/sag/sag.asp]

Avrupa Gönüllü Hizmeti (European Voluntary Service-EVS) - 18-30 yaş arası gençlerin tercihan Avrupa ülkelerinden birinde 2-12 ay süreyle kamu yararına projelerde gönüllü olarak çalışmasını ve bu yolla kendini geliştirmesini amaçlayan bir AB Gençlik Programı. Program ayrıca, gençler arasında dayanışma ve hoşgörünün geliştirilmesini amaçlıyor. [www.ua.gov.tr]; [www.genctur.com/evs/index.htm]

1999'da Calvin Klein reklamları, izleyicilerin, çocukların seksileştirildiği şikayetinden dolayı kaldırıldı. Camel sigaralarının ise "Joe Camel" karakterini kullanması yasaklandı, çünkü çocukları hedef alıyordu.

Bu basmakalıp tavır ve imajları kabul ederek, kendi kişisel seçimimizi yapma şansımızı riske atmış oluruz. Medyanın bize dayatmaya çalıştığı her mesajı kabul etmek zorunda değiliz. **Yanıt verebilir** ve düşüncelerimizi ortaya koyabiliriz.

Fakat, reklamların amacı sadece insanları daha fazla satın almaya teşvik etmek değildir. Çeşitli örgütler, kullanıcıların, çevre koruma ve sosyal sorunlar gibi konularda dikkatini çekmek için reklamcılık tekniklerini kullanır ve sürdürülebilir kullanım modellerine teşvik için çalışırlar. Bu tür reklamlar insanların şeffaflık ve etik arayışlarına yanıt veren **hayat tarzı değişikliklerine** örnek olur.

TELEVİZYON

Kültürel ve sınıfsal "basmakalıp"lar televizyonda da yaygındır. Genellikle azınlıklar klişeleşmiş şekilde betimlenir ve **baskın gruba** göre azımsanırlar.

Televizyon programları, hedef grubun ötesinde, çok büyük bir kitle tarafından da izlenir. Örneğin, gençler ve çocuklar kolaylıkla şiddet, cinsellik ve sosyal travma içeren programlara erişebilir. Ama bunları kaldıracak **duygusal olgunluğa** ve eleştirel kapasiteye henüz sahip değildirler. Bir yetişkin analiz edebilirken, çocuk sadece alır. Yapılan çeşitli araştırmalar sonucu, **şiddet içeren programlar** izleyen çocukların, problemlerini çözmek için şiddete başvurduğu görülmüştür.

Ama televizyon her zaman negatif bir etkiye bulunmaz. Televizyonun **pozitif yönlerinden biri**, farklı kültür ve hayatları tanıma olanağı sağlamasıdır. Çocuklar için hazırlanmış olan programlar, çocukların **etkin şekilde öğrenmesini** sağlamakta yardımcı olur.

Ayrıca, televizyonun çok büyük bir eğlence değeri de vardır. Ekranda şiddet şoka uğratabilir, ama diğer gizli mesajlar da genç insanlarda **yaşam boyu kalıcı bir etki** yaratabilir. Sürekli tekrar edilen, aşırı kullanıma ya da **yeme bozukluklarına** teşvik gibi etkiler yaşam biçimlerini değiştirmelerine neden olabilir.



Reklam: küresel bir iş - Reklamcılık büyük paraların döndüğü bir sektör. Dünyanın reklam harcamalarının neredeyse %50'sini yapan ABD ise bu alanda ön sırada. Önümüzdeki birkaç yıl içinde Asya'nın -özellikle Japonya ve Çin'deki büyüme ile- ikinci sıraya geçerek Batı Avrupa'yı geride bırakacağı tahmin ediliyor.

Amerika'daki reklam pazarı 2004 yılında 154

milyar dolar ile reklam harcamaları konusunda, onu takip eden 18 ülkenin toplamından büyüktü. Bu 18 ülke arasında Japonya (37,3 milyar dolar), Britanya (17,2 milyar dolar), Almanya (16,1 milyar dolar), Çin (13,8 milyar dolar) ve Avustralya (6,4 milyar dolar) da vardı. ABD'nin tek bir pazar olarak reklamcılık hacmi etkileyici. TV reklamları 60 milyar dolar, internet ise 10 milyar dolar değerinde.

[www.interpublic.com];

[www.smh.com.au/news/Business/TVs-feather-duster-becomes-a-rooster/2005/02/09/1107890270091.html?oneclick=true]; [www.chamber.org.hk/hknewsletters/news_template.asp?id=4697]

Türkiye'de ise reklam yatırımları 2008'de 2007'ye göre sadece yüzde 2,1 oranında arttı ve 3 milyar 117 milyon liradan 3 milyar 182 milyon liraya çıktı. 2008 dördüncü çeyreğine bakıldığında ise reklam

harcamaları 2007 son çeyreğine göre yüzde 16,5 düşüp, 915 milyon liradan 764 milyon liraya geriledi. Kriz, reklam harcamalarını da etkiliyor: 2009'un ilk üç ayında reklam harcamaları Ocak-Mart döneminde yüzde 24,8 düşüp 705,6 milyon lira seviyesinden 530,9 milyon lira seviyesine geriledi.



İDOLLER VE DİNLEYİCİLER

Oyuncular, modeller ve sporcular bazen pozitif **rol modelleri** olur: bir nedene bağlı olarak duruşlarını açıklayarak, farkındalığı artırmak için aracılık yaparak; hastalık, açlık ve çevre sorunlarına dev dinleyici kitlelerinin dikkatini çekerek...

Evrensel bir lisan olan **müzik**, sosyal mesajları en ısrarcı şekilde taşıyan araçlardan biri olmuştur. Örneğin *Live Aid*, *Farm Aid*, *the AIT*, *Our Common Future*, *Barişa Rock*, *Greenpeace Album* veya *Kardelen Albümü* gibi müzik olayları. Bu gibi faaliyetler, aynı zamanda, dinleyici kitlesinin katılımına da bir anlam kazandırır. Politik ya da insancıl dayanışma için bir performansı izlemenin hazzı da çok farklıdır.

Günümüzde gençler için ve gençler tarafından yürütülen binlerce internet sayfası var. Bu sayfalar gençlerin, karmaşık problemlere dikkat çekmeye olan **adanmışlıkları** ve medyayı kanalize edebilmelerinin yanı sıra sürdürülebilir projeler konusundaki **yeteneklerini** de kanıtlar.

Eski ABD Başkan Yardımcısı Al Gore, kamuoyunun dikkatini herkes için önemli olan konulara çekme konusunda medyanın ne kadar etkili olabileceğinin farkında. Al Gore'un çektiği "Uygunsuz Gerçek" adlı belgesel film, uzmanlarla birlikte hazırlanan ve anlaşılır bir film olması ile küresel ısınma konusundaki gerçeklerin halka ulaşmasını sağladı.

[www.theclimateprojectturkiye.com]

Katıl... Gönüllü ol... Harekete Geç...

Türkiye'de özel sektörde gönüllülüğün, şirketlerin kurumsal kültürüne katkı sağlaması ve çalışanların hayatının bir parçası haline gelmesi için çalışan Özel Sektör Gönüllüler Derneği 2002 yılında kuruldu. Ülkemizde birçok konuda toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında gönüllülüğün önemi, şirketler tarafından her geçen gün daha çok anlaşıyor. İş dışında ortak

bir amaca yönelik gönüllü çalışmalar, çalışanlar arasında ekip ruhunu geliştirirken şirketlere bağlılığı da artırıyor. Dernek, şirketlerin ve çalışanlarının topluma katkıda bulunabilmesi için şirket ve sivil toplum kuruluşları arasında köprü görevi görüyor. Dernek aracılığıyla gönüllü olanlar ana çocuk sağlığı projelerinden engelliler turnuvasına, okuma yazma eğitiminden doğa koruma projelerine kadar farklı

alanlarda gönüllü hizmet veriyorlar. Türkiye'de ayrıca Toplum Gönüllüleri ve Eğitim Gönüllüleri vakıfları da çeşitli kesimlerden bir gönüllüler ordusu ile eğitim ve sosyal yardım ağırlıklı projeler yürütüyor. Bunların dışında siz de duyarlı olduğunuz bir konuda küçük bir araştırma yaparak sivil toplum kuruluşlarının farklı projelerinde gönüllü olarak çalışabilirsiniz. Ancak unutmadan

gereken önemli bir şey var: Gönüllülük, istediğiniz zaman istediğiniz işi yapmak değil, belli bir hizmeti, belli bir plan ve disiplin çerçevesinde sorumluluk alarak yerine getirmek anlamına gelir...

[www.osgd.org];
[www.tegv.org];
[www.tog.org.tr]

Daha iyi bir dünya için pop yıldızları- Uzun bir süredir, ünlü insanlar kendi mesleklerinin dışında bir amaç uğruna da çalışıyor. Ünlülerin küresel sorunlarla savaşta yer alması yeni bir konu: UNICEF'in İyi Niyet Elçileri programı, 50 yılı aşkın bir süredir bu konu ile uğraşılıyor. Program aslında ünlülerin dünya çapında yardıma ihtiyacı olan çocukların bakımını üstlenmelerini sağlama amacı ile başladı. Film yıldızı Audrey Hepburn bu amaca destek olan ilk ünlülerdendi. Günümüzde ise neredeyse tüm ünlülerin bir amacı ya da bağlı oldukları bir organizasyon var. Bazı oyuncular, günümüzün en önemli problemleri konusunda sözcü olarak ortaya çıkmaya başladılar. Oyuncu Angelina Jolie, BM Mülteciler Yüksek Komisyonu'nun (UNHCR) iyi niyet elçisi. Jolie, bu alanda yaptığı çalışmalarla Rusya, Afrika, Ortadoğu ve Asya'da mülteci kamplarını ziyaret etti.

U2 grubunun solisti Bono, Radiohead ve aktör George Clooney de, kendilerinden beklenenden fazlasını yapan ünlülere iyi birer örnek oluşturuyor. Kendi meslekleri konusundaki yeteneklerinin yanı sıra, çevre sorunları, HIV/AIDS'e karşı savaş ve Darfur krizi

konusunda üstlendikleri rolle de başarı sağladılar.

Geçtiğimiz yıllarda, İtalyan oyuncu Lorenzo Cherubini de (daha çok Jovanotti olarak biliniyor), politik ve sosyal konulara olan ilgisini artırdı ve Üçüncü Dünya ülkelerinin borcunun iptal edilmesi için yürütülen kampanyaların başlıca savunucularından biri oldu. Türkiye'de ise Orhan Pamuk, Tarkan ve Orhan Gencebay Hasankeyf'i kurtarma kampanyalarına destek olurken Melike Demirağ iklim değişikliğine dikkat çekmek için single hazırladı. Bulutsuzluk Özlemi ise Nükleer Karşıtı Platform'u desteklemek üzere konserler verdi. Ayrıca çok sayıda sanatçı da yenilenebilir enerji politikalarının hayata geçirilmesi yönündeki kampanyalara katıldılar, GDO'ya karşı imza verdiler. Ünlüler, normalde gazetenin dünya haberleri sayfasını atlayacak olanların dikkatini çekebiliyor. Böylece bu insanların da harekete geçmesi konusunda ilham kaynağı olabiliyorlar. Ama durumu eleştirenler, ünlülerin söyledikleri amaçlar doğrultusunda insanları yardıma çağırma değil kendi reklamlarını yapma peşinde olduklarını söylüyor.

Ünlüler ve halka mal olmuş diğer kişiler, toplumdaki konumlarını çok sayıda insana bir şeyler öğretmek için kullanmalı ama aynı zamanda bu çabaların, uzun süreli düşünme ve yenilikçi çözümler gerektirdiğini de açıklamalıdır.

Yeşil Haç'ın ABD kolu, Global Green, sürdürülebilir tasarımı ve yeşil bina stratejileri konusunda bir yarışma için Brad Pitt ile birlikte çalışmıştı. Global Green'in bir ünlü ile işbirliği yapması ilk değildi. Global Green aynı zamanda Edward Norton ve Leonardo DiCaprio gibi ünlülerin de tercihi.

Kaynaklar:
[www.dogadernegi.org];
[www.greenpeace.org.tr];
[www.worldchanging.com/archives/005505.html];
[www.voanews.com/english/2007-02-21-voa38.cfm]; [www.italica.rai.it/eng/principal/topics/bio/jovanotti.htm]

Meraksızlık Sendromuna Çare... "Radyo ne işe yarar? Zihin Tiyatrosu'nu kurmaya. Zeki, duyarlı ve nazik insanları bir araya getirmeye. 100.000 kişilik sürekli bir parti yapmaya. Olabilecek en direkt teması kurmaya.'Sağirlara Program' yapmaya. Belli bir fikri ve kültürel yapısı olan insanların bir arada olacağı bir 'platform' sağlamaya. Bu insanları demokratik, özgür ve kaliteli bir 'mecra' çevresinde bir araya getirmeye. 'Sağduyu'ya dayanan bir odaklaşmaya. Kısacası nefes alıp, vermeye. 'Temiz hava' solumaya. Haysiyetli işler yapmak lazım. Hiçbir çözüm üretmeyeceğimize söz veriyoruz. (Olsa olsa, dünyadaki 'meraksızlık' sendromuna, geçici bazı çareler getirmeye çalışabiliriz.) Size bir şey vermek istemiyoruz; mümkün olduğu oranda sizden bir şeyler almak istiyoruz. Çünkü bu, bizim ortak projemizdir..." Böyle diyor Açık Radyo 94.9 Manifestosu'nda... Hayatı "birebir" yansıtmaya özen gösteren ve demokratik sivil toplum örgütleri için bir iletişim merkezi işlevi gören Açık Radyo herkesi dinlemeye ve katılmaya davet ediyor. "Ben de Program Yapmak istiyorum" diyenleri de bekliyor.

[www.acikradyo.com.tr]

Yeme alışkanlıkları - ABD'de giderek artan sayıda insan çok fazla yemekiyor. Nüfusun %55'i fazla kilolu ve çocukların %14'ü obez. Yeme alışkanlıkları, reklamlarda gördükleri ile şekilleniyor: fast-food restoranlar, atıştırmalıklar vs... Medyaya maruz kalma oranlarının fazlalığını dikkate alan uzmanlar, kitle iletişim araçlarının ABD'li gençlerin yaşam biçimlerinin şekillenmesinde çok önemli olduğunu düşünüyor. Ergenlik çağındaki gençlerin inanılmaz bir keyfi harcama

yapma gücü var ve yılda yaklaşık 140 milyar dolar harcıyorlar. Bunun yaklaşık %15'ini de fast-food yiyecekler ve atıştırmalıklar oluşturuyor. Bu gençler, ailelerinin harcamalarını da şekillendiriyor: Yıllık market alışverişlerinin yaklaşık 19,6 milyar dolarlık kısmını doğrudan gençler etkiliyor. ABD gıda pazarı, otomobil sektöründen sonra en çok reklam veren sektör: gıda ve içecek reklamlarına yılda yaklaşık 25 milyar dolar harcanıyor.

[www.ijbnpa.org/content/1/1/3]

Avrupa da gıdaların sağlığı konusunda bir dörtyol ağzında bulunuyor. Obezite yükselmeye devam ediyor. Sağlıklı yaşamı teşvikle ilgili, yeme alışkanlıklarının iyileştirilmesine yönelik projeler dişe dokunur bir etki yapmadı. Avrupa'nın çoğunda giderek artan sayıda insan fazla kilolu hale geliyor ve yetişkinlerde (üçte birine varan oranlarda) obezite görülüyor. Fazla kilolu ve obez sayısındaki artış

çocuklarda da görülüyor. Bazı araştırmalara göre fazla kilolu ve obez oranlarının %36'yı bulduğu İtalya, Avrupa'da bu konuda en kötü durumda olan ülke.

[www.iotf.org/media/euobesity2.pdf]



İletişim ağı: kullanma talimatları

"Diğerleri için sağladığınız hizmet, dünyada bir odaya sahip olmak için ödediğiniz kiradır."

[Muhammad Ali,
Dünya Boks Şampiyonu]

www.youthXchange.net sayfası rehberde yer alan konuları çok daha derinlemesine inceliyor. Okuyucuya, **gerçek yaşamdan** öykülerle birlikte, büyümekte olan bir kitlenin sürdürülebilirliğe doğru ilerlediğini gösteren **çözümler** sunuyor. **Hareket halindeki yapbozlar** gibi; durum saptamaları, ürün ve hizmet örnekleri, gençlik girişimleri, istatistikler ve linkler yardımıyla, eğitim programları hazırlanmasına yardımcı oluyor.

Web sitesinde **9 temalı oda** ve bölümlere kolay ulaşım için renk kodlu sayfalar var. Bu temalar şöyle: Bedeninize saygı göstermek, kendini ambalajlamak, ruhunuzu uyandırmak, bir yer aramak, meşaleyi taşımak, temiz eğlence, sosyal aidiyet, doğru fiyatı ödeyin ve ileriye bakmak. Web sayfası aynı zamanda ders ve araştırmalarınızı destekleyecek örnek olayları bulmak ve bölgenizden bu tür olayları bize göndermenizi sağlamak ve gençlikVEdeğişim projesinin tüm dünyada nasıl çalıştığını öğrenebileceğiniz veriler içeriyor.

Gerçekler ve ilgili figürler bölümünde ekonomik, çevresel ve sosyal sorunlarla ilgili 500 sayfanın üzerinde veri bulunuyor. **Büyük mağazalar bölümü**, "sürdürülebilir" ürün ve hizmetlerle ilgili güvenilir bilgi veriyor. **Kariyer pusulası**, ilgi çekici örgütlere bakış ve rehber kullanıcılarının profesyonel hayatlarını dönüştürebilmeleri için kullanışlı bilgileri içeriyor. **Test ve oyun bölümünde** ise farkındalığı arttırmak için testler ve oyunlar bulabilirsiniz.

Resmi gençlikVEdeğişim sitesinin Fransızcası için:
[www.youthxchange.net/fr].
Bazı gençlikVEdeğişim ortaklarının kendi yerel web siteleri de var.





Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği

"Yaşam dönüşümdür!"

EKOLOJİK BÜTÜNE SAYGILI BİR YAŞAM İÇİN...

Dernek, yaşamını sürdürürken diğer yaşamlarla uyum içerisinde ve ekolojik bütüne saygılı bir toplum hayaline ulaşmayı hedefliyor. Ve bu hayale ulaşabilmek için "bu yönde örnekler oluşturmak, var olana destek olmak ve bilginin dolaşımını sağlamak" üzere çalışıyor.

Dernek, proje ve etkinliklerinde, tek tek bireylerde ve bir bütün olarak toplumda ekolojik yaşam duyarlılığı oluşturmak üzere; ekolojik dengelerin geri dönüşü olmayacak hız ve biçimde bozulması sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm yolları sunuyor ve örnekler gösteriyor.

ÇALIŞMA ALANLARI

Ekolojik ve doğa dostu ürünlere ulaşılacak adreslerin listesi, şehir pazarları, doğa dostu teknoloji ve ekolojik yerleşimler hakkında Doğal Yaşam Rehberi için:
[www.bugday.org/links.php]

Çevre ve insan sağlığına zarar vermeyen sürdürülebilir tarım yöntemlerinin yaygınlaştırılması... Geleneksel süreçteki üretimlerin korunması ve sürdürülmesi; yerleşim biçimleri, üretim ve kullanımları ile doğayla uyum içinde yaşayan toplulukların varlıklarını sürdürmesine katkıda bulunulması... Doğal gereksinimlere denk düşen üretim ve kullanım modellerinin ve teknolojilerinin uygulanması... Bireyin doğa dostu yaşamda becerilerini geliştirebilmesi amacıyla faaliyet alanları yaratılmasının yanı sıra, bilgi ve kültür alışverişini de sağlayan eko-turizm anlayışının geliştirerek uygulanması...

Çamtepe Ekolojik Yaşam Eğitim, Uygulama ve Gösterim Merkezi

Çanakkale Küçükkuyu'da kurulan Merkez, kendi kendine yeterli, döngüleri tamamlanan bir yaşamın mümkün olduğunu göstermek istiyor. Merkezin kuruluş amacı, doğa üzerinde bıraktığımız olumsuz etkilerin nasıl olumluya çevrilebileceğini göstermek, bu yönde çözümler oluşturmak ve var olan çözümleri paylaşarak çoğalmasını sağlamak.

Merkez, Dernek'le bağlantılı olarak ekolojik yaşamın her alanında, değişik hedef kitlelerine yönelik eğitim programlarına, uygulama çalışmalarına ve toplantılara ev sahipliği yapacak ve çok sayıda insanı ağırlayacak şekilde tasarlandı. Bütünüyle ekolojik prensiplere uygun şekilde inşa edildi. Merkez binasında tamamen yerel malzeme ve geleneksel bilgi kullanıldı, mimari planı ise üzerine oturduğu alanın topografyasına uygun

şekilde konumlandırıldı. Merkezin konukları arasında sadece şehirden kırsala göç eden ve doğayla uyumlu bir yaşam arayışı içinde olanlar değil, kırsalda yaşayanlar ve ekolojik çiftlik ziyaretleri sisteminde yer alan TaTuTa çiftçileri de var. 2009'dan itibaren atölye çalışmalarının, kampların düzenlendiği, yerli ve yabancı çok sayıda ziyaretçinin konuk edilebildiği bir yapıya kavuşan merkezde, ekolojik

yaşamı destekleyenlerin katkısıyla geleneksel ve alternatif teknolojilerin kullanıldığı veya sergilendiği alanlar, her türlü malzemenin üretim süreçleri ve doğaya maliyetini açıklayan panolar gibi eksiklerin tamamlanmasına çalışılıyor. Merkez ayrıca ekolojik yaşam konusunda çalışan çok sayıda uluslararası kuruluşun iletişim noktası da olacak.

[www.bugday.org]



AMAÇ VE HEDEFLER

Dernek, toplumun tüm kesimlerine, doğal sistemlerin bütünlüğünü bozmadan yaşama konusunda bilgi donanımı sağlamak, bütünün dengesine yapılan tehditlere karşı toplumu bilinçlendirmek, uyarmak ve harekete geçirmeyi amaçlıyor.

Gençlerin, yaşadıkları çevreye sahip çıkarak koruma projeleri geliştirmelerini ve ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak bu projeleri yaşama geçirmelerini sağlayacak eğitim programları düzenlemeyi, çevre eğitiminin temel ve yüksek eğitim kurumlarında yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve ilgili derslerle ilişkilendirilmesi için çalışmalar yapıyor.

Bilimsel araştırmalar ve yayınları gerçekleştirmek ve desteklemek, çevre ile ilgili konularda bir kaynak merkezi oluşturmak da derneğin hedefleri arasında.

Küçük ve orta ölçekli üreticilere, bir yandan verimliliklerini artırırken diğer yandan çevre dostu üreticiler olmalarının yollarını gösteriyor; atıkların azaltılması, geri kazanım, israfsız hammadde ve enerji kullanımı konularını içeren eğitici programlar hazırlıyor; büyük ölçekli üreticileri, çevreye duyarlı üretim şekilleri konusunda bilgilendiriyor.

Yeşil Adımlar Çevre Eğitim Derneği

Yeşil adımlar atmak için biz neler yapabiliriz? Yanıtlar için:
[www.yesiladimlar.org/cevre.htm]

Akdeniz'de Su kitabı;

İlköğretimden liseye kadar tüm çocuklar ve eğitimciler için su ile ilgili toplu bilgiler kitabı, okuyucusuna su ile ilgili tüm konularda temel bilgileri verirken, keşfetme, araştırma, merak hissi aşıyor. Bu eğitim paketi, 2 bölümden oluşuyor. Birinci Bölüm su ile ilgili teorik bilgiler, ikinci bölüm ise çeşitli uygulamalar, deneyler, etkinlik ve araştırma önerileri yani aktif ders işleme yöntemi hakkında. Paketin kapsadığı

konular: Suyun önemi, Suyun özellikleri, Su döngüsü, İçme suyumuz, Suyun sağlıkla ilişkisi, Evlerde su kullanımı, Tarımda su, Sanayide su, Sulakalanlar, Su ve Kültür ilişkisi, vs. Disiplinler arası yaklaşımla hazırlandığı için Fen Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Sanat ve hatta Matematik derslerinde kullanılabilir.

[www.medies.net]
sayfasından üye girişi yaparak edinmek mümkün.

Eğitici yayınlar

Yeşil Adımlar Derneği'nin her yıl çıkardığı poster tarzındaki takvimi, tasarımı, içerdiği bilgiler, öneriler ve karikatürleri içeriyor. Takvim, okullara ve meraklılarına dağıtılıyor. Öğrencilere çevre eğitimi etkinliklerle, tartışma sorularıyla, deneylerle, eğlendirerek vermeyi ilke edinen Yeşil Adımlar, yayımladığı İlköğretim Çağındaki Çocuklar için Eğlenceli/Öğretici Çevre Etkinlikleri çalışmasını 500

civarında öğretmene dağıttı. Derneğin yayınları arasında "Karikatürlü Çevre Rehberi", "Suyun Dört Mevsimi" ve "Çevre Etkinlikleri Rehberi" kitapları da bulunuyor.

[www.yesiladimlar.org/yayin.htm];

Kaynaklar

gençlikVEdeğişim Rehberi

- www.youthxchange.net
- www.unep.fr/pc/sustain/youth/research-project.htm
- www.unesco.org/education/desd
- www.unesco.org/ccivs/New-SiteCCSVI/CcivsOther/esd/esd-presentation.htm

Sürdürülebilir Kullanım ve Yaşam (SK)

- www.bugday.org
- www.cevreciyiz.com
- www.yesilbilgi.com
- <http://kalicitarim.blogspot.com/2008/08/permakitr-nedir.html>
- <http://surdurulebiliriyasam.wordpress.com>
- www.agacler.net/forum/showthread.php?t=8406
- www.footprintnetwork.org
- www.bugday.org/article.php?ID=48
- www.karbonayakizi.com
- www.wwf.org.tr
- www.acikradyo.com
- www.ntvmsnbc.com
- *Doğadaki Ayak İzlerimiz kitabı. WWF-Türkiye.*
- *Karbon Ayak İziniz. Neşet Kutluğ, Açık Radyo Kitapları.*
- *Dünyayı Kurtarmak İçin. National Geographic Türkiye. Şubat 2008 eki.*
- *Buğday Ekolojik Yaşam Dergisi 1999-2009*
- <http://ecofoot.org>
- www.unep.fr/pc/sustain/10year/SCP_resource_Kit.htm
- www.unep.fr/pc/sustain
- www.factor10-institute.org
- www.unep.fr/pc/sustain/10year/SCP_Resource_Kit.htm
- www.footprintnetwork.org
- www.panda.org/news_facts/publications/living_planet_report/index.cfm

Gıda

- www.bugday.org
- www.gdoyahayir.com
- <http://fikirsahibidamakar.blogspot.com>
- www.emanetciler.org
- www.merkezefendi.org
- www.zttb.org
- <http://mutfaktazen.blogspot.com>
- www.ekolojistler.org
- www.gidahareketi.org
- www.orguder.org.tr
- <http://slowfoodgenclik.wordpress.com>
- www.hacsg.org.uk
- www.ggd.org.tr/sss2.php?bolum=249#s777
- www.saglikvakfi.org.tr/html/gkm.asp
- www.losev.org.tr
- www.alo174.gov.tr
- www.tarim.gov.tr
- www.tarimmarket.com.tr/498
- www.sustainweb.org/chain_fm_index.asp
- www.globalfoodbanking.org
- www.foodbiotech.org
- www.wfp.org
- www.chem.unep.ch
- www.pesticide.org

- www.who.int/topics/pesticides/en

Sağlıklı Kullanımlar

- www.bugday.org/article.php?ID=115
- <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/48430.asp>
- <http://gdoceviri.blogspot.com>
- www.pmac.net/pestenv
- www.ianr.unl.edu/pubspesticides/index

Hava Kirliliği

- www.cevreorman.gov.tr/belgeler1/hava_kalitesi.doc
- www.cedgm.gov.tr/dosya/cevreatlasi/cevredurumu.pdf
- www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=2088
- www.ssv.org.tr
- www.ssder.org.tr
- www.who.int/topics/air_pollution_indoor/en/index.html
- www.epa.gov/iaq/pubs/hpguide.html
- www.epa.gov/iaq/index.html
- www.arb.ca.gov/research/asthma/asthma.htm

Ulaşım

- www.trafik.gov.tr
- www.rec.org.tr/sayfa.asp?id=179
- www.cevreciyiz.net
- www.mmo.org.tr
- www.rec.org.tr/iklim.htm
- www.ttgvg.org.tr
- www.tuik.gov.tr
- www.embarq.org/en/city/istanbul-turkey.org.tr
- www.yayadernegi.org.tr
- www.arabapaylas.com
- www.ortakaraba.com
- www.devadim.com/pagelist/yolarkadasim.php
- www.bisikletliler.org
- www.bisikletciler.org
- www.mtbtr.com
- www.bisikletforum.com
- www.pedalseji.com
- *Karbon Ayak İziniz. Açık Radyo Kitapları*
- *TMMOB Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği Raporu. 2008*
- www.eltis.org
- www.pewclimate.org
- www.iea.org
- www.wbcsdmobility.org
- www.oica.net/htdocs/Main.htm
- www.business-com
- www.walking-schoolbus.org
- www.wbcsd.org/web/publications/mobility/overview.pdf
- www.transport2000.org.uk/Factsandfigures/Facts.asp
- www.unep.org/GEO/geo3/english/376.htm
- <http://observer.guardian.co.uk/carbontrust/Story/0,16099,1511925,00.html>

Tatil

- www.bugday.org/tatuta
- www.genctur.com
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/cevreyeylemleri/arazikul.pdf>
- www.ekoturizmderneği.org
- www.ekoturizmgrubu.org
- www.bugday.php?ID=34
- www.tcdd.gov.tr
- www.eceat.org
- www.wwoof.org

- www.unep.fr/tourism
- www.sierraclub.org
- www.ecotourism.org
- www.sustainabletravelinternational.org
- www.greenglobe.org
- www.green-travel.org
- www.responsibletravel.com
- www.unep.fr/tourism
- www.world-tourism
- www.wttc.org
- www.tourismconcern.org.uk
- www.survival-international.org
- www.farfrontiers.com/about-us/166/the-himalayan-tourist-code
- www.eed.de/fix/ten-tourism

Atık ve Gerikazanım

- www.ezici.com.tr
- www.atikyonetimi.cevreorman.gov.tr
- www.cevko.org.tr
- www.lokmanhekimsv.org
- www.geridonusum.org
- www.turmepa.org.tr
- www.wwf.org.tr
- www.tudav.org
- www.cevreorman.gov.tr/atik01.htm
- www.bugday.org/article.php?ID=2981
- www.bugday.org/search.php?what=ALL&q=plastik&ACT=ARCH
- www.tap.org.tr
- www.greenpeace.org/turkey/campaigns/di-er-kampanyalar/electronics
- www.geridonusum.org/makaleler/elektronik-atik-eatikeri-donusumu-kazanimi.html
- www.greenpeace.org/kimcevreci
- www.yesilbilgi.org
- www.dogaentegre.com
- www.evcilerkimya.com
- www.exitcom.com
- www.snh.com.tr
- www.turcek.org.tr
- www.pamuklukullan.com
- www.tema.org.tr
- www.dogadernegi.org
- www.cevko.org.tr/cevko/Ic-Sayfa/Tuketici/Ambalaj-Uzerindeki-Isaretler.aspx
- <http://groups.yahoo.com/group/freecycleistanbul>
- www.yesiladimlar.org/atiksanatsc.htm
- www.nahil.com.tr
- www.ikincielim.com
- www.spotesya.com
- www.losev.org.tr/duyurular/yardim.htm
- www.gerikazanım.org/html/kompost.html
- *National Geographic Türkiye, Ocak 2008*
- www.wastewatch.org.uk
- www.recycle.net
- www.grn.com/grn/library/gloss
- www.svtc.org
- www.worldwatch.org/pubs/goodstuff/computers
- themes.eea.eu.int/Environmental_issues/waste/reports
- www.mindfully.org/Plastic/Ocean/Moore-Trashed-PacificNov03.htm
- www.plasticdebris.org
- www.algalita.org
- www.o2.org/index.php
- www.philips.com/about/sustainability
- www.cfd.rmit.edu.au
- www.wastewatch.org.uk
- www.kws.org/marine.html#Kiunga

Enerji

- www.greenpeace.org.tr
- www.greenpeace.org/turkey/guneskusagi
- www.mmo.org.tr
- www.ozgururbuzblogspot.com
- www.temizenerji.org
- www.acikradyo.com
- www.eie.gov.tr
- www.ekosolarenerji.com/index-8.html
- www.alternaturk.org/gunesocagi.php
- www.gunder.org.tr
- www.gunesenerjisi.gen.tr
- www.ntvmsnbc.com/id/24987237
- www.gunessistemleri.com
- <http://cedbik.org>
- <http://www.bugday.org/article.php?ID=189>
- www.arkitera.com
- www.designinggreen.com/english/htm
- www.gefsgp.net/v1/?cat=current&subset=detail&cid=117
- www.arkitera.com/h35590
- www.biyogaz.com
- www.kerkenes.metu.edu.tr/keco/06projects/06gpsolar/data.htm
- www.gefsgp.net/v1/?cat=current&subset=detail&cid=90
- <http://mutek.mu.edu.tr/uygulama.html>
- *Temiz Dünya Rehberi. Güneş Enerjisi. 2009*
- *TMMOB Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği Raporu. Nisan 2008.*
- *National Geographic Türkiye Mayıs 2009. "Ayak İzimizdeki Karbon"*
- *National Geographic Türkiye Eylül 2009. "Türkiye'de Güneş Enerjisi"*
- www.iea.org
- www.eia.doe.gov
- www.eia.doe.gov/oiaf/ieo/pdf/highlights.pdf
- www.wri.org
- www.fuelcellpark.com
- <http://redc.nrel.gov/tidbits.html>
- www.soldardome.co.uk
- www.solarnow.org/glossary
- <http://solstice.crest.org/sustainable/index>
- www.eere.energy.gov
- www.renewables.ca/main/main.php
- www.fedarene.org
- www.energystar.gov
- <http://re.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency>
- www.bestpractices.org

Küresel Isınma

- kureselisinmailletisim-subscribe@yahoo.com
- www.iklimlerdegişiyor.info
- www.rec.org.tr
- www.rec.org.tr/sayfa.asp?id=190
- www.greenpeace.org.tr
- www.acikradyo.com.tr
- www.iklim.cevreorman.gov.tr
- www.wwf.org.tr/iklimdegisikligi
- www.dogadernegi.org/index.php?sayfa=kuresel-isinma
- www.yesiller.org

► www.dunyayikurtaranadim.com/karbon-ayakizi-testi
 ► www.karbonayakizi.com/calculator/calculator.aspx
 ► www.carbonfootprint.com
 ► <http://cm1.ntvmsnbc.com/yesil/carbonmeter/test.aspx>
 ► kureselisinmailletisimsuscribe@yahooogroups.com
 ► www.tema.org.tr
 ► *Karbon Ayak İziniz. Mark Lynas. Açık Radyo Kitapları.*
 ► *6 Derece. Mark Lynas. NTV Yayınları*
 ► ozonation@unep.fr
 ► www.unep.fr/ozonation
 ► www.unep.fr/ozonation/topics/children.htm
 ► www.ipcc.ch
 ► <http://unfccc.int/2860.php>
 ► www.wmo.ch/index-en.html
 ► www.grida.no
 ► http://unfccc.int/essential_background/kyoto_protocol/items/2830.php
 ► www.hm-treasury.gov.uk/media/8AC/F7/Executive_Summary.pdf
 ► http://unfccc.int/files/press/backgrounders/application/pdf/factsheet_adaptation.pdf
 ► <http://ipcc-wg1.ucar.edu/wg1/wg1-report/.html>
 ► www.safeclimate.net/business/index.php
 ► www.iisd.org/youth/internetcafe
 ► www.iea.org/Textbase/npsum/enertech_2006SUM.pdf

Su ve Kuraklık

► www.dogadernegi.org
 ► www.wwf.org.tr
 ► www.tema.org.tr
 ► www.cevreorman.gov.tr
 ► www.turmepa.org.tr
 ► www.dogader.org
 ► www.cevreciyiz.com
 ► www.yesiladimlar.org
 ► www.bugday.org/article.php?ID=115
 ► www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=1259
 ► www.everydropmatters.com/tr
 ► www.waterweb.org
 ► http://enrin.grida.no/ara/main_e.htm
 ► www.unesco.org/water
 ► www.pan-uk.org
 ► www.earthpolicy.org/Updates/2006/Update51.htm
 ► www.researchandmarkets.com/reports/659632
 ► www.panda.org/about_wwf/what_we_do/freshwater/news/index.cfm?uNewsID=2250
 ► www.tapitwater.com

Etik Alışveriş

► www.storyofstuff.com/international
 ► www.unglobalcompact.org
 ► www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=376
 ► www.cekulvakfi.org.tr
 ► www.tegv.org.tr
 ► www.tog.org.tr
 ► <http://cygm.meb.gov.tr>
 ► www.itkb.gov.tr/article.php?article_id=65
 ► www.umut.org.tr
 ► www.yakifbankumutcocuklari.meb.k12.tr
 ► <http://haydikizlarokula.meb.gov.tr>
 ► <http://kardelenler.turkcell.com.tr/tarihce.htm>

tr/tarihce.htm
 ► www.tihv.org.tr/index.php?turkce
 ► www.hyd.org.tr
 ► www.amnesty.org.tr/yeni
 ► www.hrw.org
 ► www.bmkadinhaklari.org/unjp/web/gozlem.aspx?sayfaNo=1
 ► www.sabancivakfi.org.tr
 ► www.ka-der.org.tr
 ► www.ilo.org/ipcc/lang--en/index.htm
 ► www.rugmark.org
 ► www.ethicalconsumer.org/Boycotts/successfulboycotts.aspx
 ► www.fifa.com/aboutfifa/worldwideprograms/news/newsid=102476.html
 ► www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/programme/ipcc.htm
 ► www.unicef.org/protection/files/Child_Labour.pdf
 ► www.solidar.org
 ► www.uis.unesco.org/ev_fr.php?ID=5275_201&ID2=DO_TOPIC
 ► www.icftu.org
 ► www.antislavery.org
 ► www.nlcnet.org/campaigns/maternity

Yaşa ve Yaşat

► www.storyofstuff.com/international
 ► www.volkanderinbay.net/tarimnet/tarimnet.asp
 ► www.bugday.org/dogalurun-dukkanlari.php
 ► www.turmepa.org.tr
 ► www.bugday.org/dogalurun-dukkanlari.php
 ► www.themeatrix.com/intl/turkish
 ► www.sad.org.tr
 ► www.haytap.org
 ► www.istanbul.edu.tr/HADYEK/index.php
 ► www.hayhaveder.org.tr/news.php
 ► www.hayvanhaklariaktivistleri.org
 ► www.deneyehayir.org/index.asp?PageID=25
 ► <http://hadyek.ankara.edu.tr/index.php?mod=3>
 ► www.greenpeace.org/turkey/campaigns/defending-ourmediterranean
 ► *National Geographic Türkiye, Tehlike Altındaki Türler. Temmuz 2009.*
 ► www.peta.org
 ► www.unesco.org.tr/komiteler.php?gid=7
 ► www.unesco.org/mab/biodiv.shtml
 ► www.iucn.org
 ► www.leapingbunny.org
 ► www.allforanimals.com/cruelfree.html
 ► www.naturewatch.org
 ► www.animalaid.org
 ► www.traffic.org
 ► www.eia-international.org/campaigns/species/elephants
 ► www.ecocrimes.org
 ► www.worldwildlife.org/what/globalmarkets/wildlifetrade/buyersbeware.html
 ► www.greenpeace.org

Etik Moda

► <http://ekolojiktekstil.blogspot.com/2009/02/ailemizle-birliktekeyifle-yapilan-bir-h.htm>
 ► www.bugday.org/dogalurun-dukkanlari.php
 ► www.cevreciyiz.com/akademi/bakis_detay.aspx?SectionId=93&ContentId=3541
 ► www.dogalurun.com
 ► www.yapi.com.tr/Etkinlikler/garanti-galeridesurdurulebilirlik-icin-moda_59385.html
 ► <http://plana.marksandspencer.com>
 ► www.coopa-roca.org.br/en/index_en.html
 ► <http://tr.mavi.com>
 ► www.leivistrauss.com/News/PressReleaseDetail.aspx?pid=784
 ► www.hohenstein.com.tr/tr/content/content1.asp?hohenstein=53-347-0-0-0 (Türkçe bilgi mevcuttur)
 ► www.pemaorganik.com
 ► www.centexbel.be/projects/biopolymers-biotext-ii
 ► www.oeko-tex.com
 ► www.katarinahamnett.com
 ► www.cleanclothes.org/codes-ofconduct
 ► <http://actrav.italco.org/actrav-english/telearn/global/ilo/code/main.htm>
 ► www.marketresearch.com
 ► www.jo-in.org.tr/index.html
 ► www.organicexchange.org
 ► www.laborrights.org
 ► www.sustainablestyle.org
 ► www.lucire.com
 ► www.treehugger.com
 ► www.springwise.com/fashion_beauty
 ► www.britannica.com/EBchecked/topic/361113/manmade-fibre
 ► http://en.wikipedia.org/wiki/Dress_code
 ► www.fashion-era.com/sociology_semiotics.htm
 ► <http://online.sfsu.edu/~kendrav/fashion/>
 ► www.lib.latrobe.edu.au/AHR/archive/Issue-March-1997/finkelstein.html
 ► www.marquise.de/en/misc/fashion.shtml
 ► www.ethicalfashionshow.com
 ► www.anitaroddick.com

Harekete Geç!

► <http://groups.yahoo.com/group/permakultur-turkiye>
 ► <http://slowfoodgenclik.wordpress.com>
 ► www.guneskoy.org.tr
 ► <http://anticopyrighttr.wordpress.com/2009/08/09/takas-atolyesi-ankarabartering-bazaar-ankara>
 ► <http://direnistanbul.wordpress.com>
 ► www.ttkd.org.tr/kurumsal.html
 ► www.tuketicihaklari.org.tr
 ► www.tukoder.org.tr/index.php
 ► www.sabanci.edu.tr
 ► www.gulagachem.net
 ► www.tgmp.net
 ► www.cevreciyiz.com
 ► www.cumhuriyet.com/cuyasam/w/y0304.html
 ► www.kedv.org.tr
 ► www.hsbc.com.tr
 ► *Bugday Dergisi. Sayı 48. Etik alışveriş.*
 ► sc@unep.fr
 ► www.unep.fr/sustain

► www.bugday.org
 ► <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>
 ► www.unep.org/tunza
 ► www.cool-companies.org
 ► www.co-operativebank.co.uk/ethics.html
 ► www.ethicalconsumer.org
 ► www.novethic.fr/novethic/site/index.jsp
 ► www.gdrc.org/icm
 ► <http://gen.ecovillage.org>
 ► www.servasturkiye.org
 ► <http://turkey.ashoka.org>
 ► www.evsguide.eu/evsguide.html
 ► www.osgd.org
 ► www.tegv.org
 ► www.tog.org.tr
 ► www.tuketiciciler.org/sag/sag.asp
 ► www.dogadernegi.org
 ► www.greenpeace.org.tr
 ► www.bugday.org
 ► www.wwf.org.tr
 ► www.acikradyo.com.tr
 ► www.worldchanging.com/archives/005505.html
 ► www.voaNews.com/english/2007-02-21-voa38.cfm
 ► www.italica.rai.it/eng/principal/topics/bio/jovanotti.htm
 ► www.unep.fr/scp/communications/ad/list.asp?cat=all
 ► www.theclimateprojectturkiye.com
 ► www.ijnba.org/content/1/1/3

Nüfus İstatistikleri

► www.tuik.gov.tr
 ► <http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=2>

Eğitim

► www.yesiladimlar.org
 ► www.yesiller.org
 ► www.cekulvakfi.org.tr
 ► www.tema.org.tr
 ► www.greenpeace.org/turkey/green-school
 ► www.unesco.org/education/desd
 ► www.tegv.org
 ► www.cydd.org.tr
 ► www.dogadernegi.org

Fotoğraflar

Fotoğrafların büyük çoğunluğu UNESCO Fotoğraf Bankası'ndan.
 ► <http://upo.unesco.org/photobank.asp>
Ticari ürünler, reklamlar, logolar ve sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumların kamuoyuna açık yayınlarından ve web sitelerinden alındı.
Diğer sayfalar:
 ► META Patrizia Lugo Loprieno (kapak, sayfa 8, 9, 10, 22, 24, 25, 26, 27, 37, 41, 43, 53, 64, 65, 73)
 ► Colors Magazine, Ponzano Veneto, İtalya (s.26)
 ► www.citywatchnews.net (s.70)
 ► www.davidakin.blogware.com (s.71)
 ► www.globecommsystems.com (s.75)
 ► Bugday Derneği Arşivi (kapak, sayfa 4, 5, 6, 13, 15, 16, 17, 19, 21, 29, 31, 33, 34, 35, 45, 54, 55, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 78)
 ► Yeşil Adımlar Derneği Arşivi (s.79)
 ► Faruk Akbaş (s.19, üstte en sağda)
 ► Greenpeace Arşivi (s.36, 67)
 ► Levant Doğa Koruma Derneği (s.55, ortada)

MGH'ler: başarmamız gerekenler... (2015'e dek) *	ABD \$	kaynak	yıl	
1. Aşırı derecede açlık ve yoksulluğu ortadan kaldırmak HEDEF 1: günde bir doların altında gelirle yaşayan insan sayısını yarıya indirmek. HEDEF 2: açlıkla boğuşan insanların oranını yarıya indirmek ► yetersiz beslenen çocuk oranını yarıya indirmek	54-62 29.6	Rathin Roy ve Antoine Heuty, "MDG Cost Estimates: The Limits of Expert Knowledge", UNDP Kamusal Kaynak Yönetimi Eğitimi, Yeni Delhi. Mart/Nisan 2004. [www.undg.org] Uluslararası Gıda Politikaları Araştırma Enstitüsü (IFPRI), Aralık 2005. IFPRI, normal şartlarda gelişmekte olan tüm ülkeler için bunun 1995-2015 arası her yıl için 21,5 milyar dolara mal olacağı tahmininde bulunuyor. MGH'nin senaryosu ise aynı dönem için yılda 29,6 milyar öngörüyor. Beş önemli alanda yatırım yapılması gerekiyor: kırsal alanlara yol yapılması, eğitim, temiz su sağlanması, tarımsal araştırma ve sulama. [www.ifpri.org/pubs/agm05/jvbagm2005.asp#read]	2004 2005 (1995/2015)	
2. Evrensel ilköğretim hedefine ulaşma HEDEF 3: tüm kız ve erkeklerin (...)	11	Herkes için Eğitim (EFA) Raporu 2007 [www.unesco.org/education/GMR/2007/highlights.pdf]	2007	
3. Cinsiyet eşitliğini desteklemek ve kadınları güçlendirmek HEDEF 4: (...) ilk ve ortaokulu tamamlaması	0.4/0.6	[http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001297/129777e.pdf]	2002	
4. Çocuk ölümlerini azaltmak HEDEF 5: 5 yaşın altındaki çocuklarda (...)2/3 oranında azaltmak ► anne ve yeni doğan bebek bakımının kapsamını genişletmek ► en yoksul ülkelerde anne ve çocukların aşılanması.	1/6.1 3.5	Masraflar, en yoksul 75 ülkedeki şu anki harcamalara ek olarak, 2015 yılında 6,1 milyar dolara yükselecek. (2006'da 1 milyar dolardı.) [www.who.int/entity/whr/2005/td_two_en.pdf] [www.who.int/entity/immunization/givs/GAVI_Imm_Forum_piece.pdf]	2005 (2006/2015) 2006	
5. Anne sağlığının geliştirilmesi HEDEF 6: doğum sırasında ölüm oranlarını ¾ oranında azaltmak ► Cinsellik ve üreme sağlığı hizmetlerine herkesin ulaşmasını sağlamak.	23	Küresel Sağlık Gözetimi 2005-2006 [www.zedbooks.co.uk]	2006	
6. HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklara karşı savaş HEDEF 7: durdurmak ve tedavi etmeye başlamak (...) HIV/AIDS HEDEF 8: (...) (...) sıtma ve diğer ciddi hastalıklar	22.1 3.2	UNAIDS, 2008 yılında yalnız HIV'e karşı önlem alabilmek için 11,4 milyar dolara ihtiyaç duyulacağını öngörüyor. [http://data.unaids.org/pub/GlobalReport/2006/2006_GR-ExecutiveSummary_en.pdf] WHO ve UNICEF, Dünya Sıtma Raporu 2008, [http://www.who.int/pmnch/topics/add_publications/2008_worldmaliariap/en/]	2006 (2008) 2005	
7. Çevresel sürdürülebilirliği sağlamak HEDEF 9: (...) çevresel kaynakların kaybını durdurmak ► biyoçeşitliliğin korunması için, koruma alanlarına fon sağlamak. HEDEF 10: (...) içme suyuna sürdürülebilir erişim HEDEF 11: (...) geçekondularda yaşayan 100 milyon kişi	12/13 10 20	Bir tahmine göre, %15 kara, %30 deniz ekosistemlerini kapsamak üzere, daha çok tropiklerde, geniş bir koruma alanı açını korumak için yılda 45 milyar dolara (30 yılı aşkın süre boyunca) ihtiyaç duyulabilir. [http://www.iucn.org/about/union/commissions/wcpa/wcpa_puball/wcpa_bpg/?374/Sustainable-Financing-of-Protected-Areas] Dünya Su Konseyi, Jérémie Toubkiss, Mart 2006; [www.financingwaterforall.org/fileadmin/Financing_water_for_all/Reports/FullTextCover_MDG.pdf] Kentler İttifakı, Yıllık Rapor 2005 [www.citiesalliance.org/doc/annual-reports/2005/ch-1.pdf]	2005 (2005/2015) 2006 2006	
8. Gelişim için küresel ortaklık geliştirmek HEDEF 12: (...)açık bir ticaret ve finans sistemi (...) ► ticaretle ilgili teknik yardım ve kapasitenin geliştirilmesi HEDEF 13: En az gelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarına yönelmek. Örneğin (...) ► en fakir ülkelerin tüm borçlarının tamamen silinmesi HEDEF 14: gelişmekte olan küçük ada ülkelerinin (SIDS) ve denize kıyısı olmayan ülkelerin özel ihtiyaçlarına yönelmek HEDEF15: (...) (...)uzun vadede borçları sürdürülebilir kılmak için ulusal ve uluslararası tedbirler almak. ► Yüksek Borçlu Fakir Ülkeler (HIPC) Girişimi'ni başlatmak HEDEF16:Gelişmekte olan ülkelerle işbirliği içinde, gençler için düzgün ve üretken iş alanları oluşturmak. HEDEF 17: İlaç firmaları ile işbirliği yaparak, gelişmekte olan ülkelere zaruri ilaçlara ulaşımı sağlamak.	10.2 -80 9.9 63.2 = =	WTO/OECD (Dünya Ticaret Örgütü/Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, 2003 [www.unmillenniumproject.org/documents/tf9interim.pdf] EURODAD (Avrupa'da borç ve finans konularını yakından takip eden bir STK'lar birliği), HIPC ülkelerinin çok uluslu borçlarını silmek için yaklaşık 35 milyar gerektiğini söylüyor. Tüm düşük gelirli ülkelerin (Hindistan hariç) borçlarını iptal etmek için ise 80 milyar dolara kadar bir miktar gerekli. [www.ccic.ca/e/docs/002_aid_2005-05_politics_of_mdgs_part_2.pdf] [http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Attach/Products/Progress2005/goal_8.doc] HIPC girişiminin, 40 HIPC için toplam maliyetinin 2005 sonu itibarı ile 63,2 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor. [www.imf.org/external/np/pp/eng/2006/082106.pdf] Ulaşılabilir veri yok Ulaşılabilir veri yok	2003 (2001/2002) 2005 2005 (2003) 2006 (2005) = =	
HEDEF18:Özel Sektörle işbirliği yaparak, yeni teknolojilerin -özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin- faydalarına ulaşımı sağlamak ► gelişmekte olan ülkelere mobil telefon altyapısını güçlendirmek.	56	Bazı zengin ülkeler bilgi ve iletişim teknolojileri için yılda kişi başı 3000 dolar harcarken, yoksul ülkelerin bir kısmı yılda kişi başı 50 doların altında harcıyor. [www.developmentgateway.org/download/222137/partnership.doc] Fay ve Delgado (2003), Dünya Bankası, Küresel Trendler ve Politikalar - Gelişim için Bilgi ve İletişim, 2006 [www-wds.worldbank.org]	2003 2006 (2005/2010)	

	şu anda neye harcadığımıza kıyasla...	ABD \$	kaynak	ülke	yıl
	<i>Askeri ekipman ve hizmetler</i>	1001	Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü, "SIPRI Yıllık İstatistikler 2006 - Silahlanma, Silahsızlanma ve Uluslararası Güvenlik", Haziran 2006 [http://www.sipri.org/yearbook/2006]	Dünya çapında	2005
	<i>Evcil hayvan yiyecekleri ve bakım ürünleri</i>	37	2005'te Amerikalılar evcil hayvan ürün ve hizmetlerine 35 milyar doların üzerinde para harcadı. 2011'e geldiğinde bunun 43 milyar doları geçmesi bekleniyor. [http://www.bccresearch.com]	Kuzey Amerika	2006
	<i>Alkollü içecekler</i>	73.7	[www.marketresearchworld.net/index.php?option=content&task=view&id=304&Itemid=]	Birleşik Krallık	2004
	<i>Estetik ameliyat</i>	8.5	Amerikan Plastik Cerrahi Derneği [http://www.plasticsurgery.org]	ABD	2004
	<i>Dondurma ve diğer dondurulmuş tatlılar</i>	36.6	2005 Süt Ürünleri Gerçekleri/Uluslararası Dondurma Derneği [www.idfa.org/facts/icmonth/page2.cfm]	ABD	2004
	<i>Bebek kıyafetleri ve ayakkabılar</i>	16.8	[www.packagedfacts.com]	ABD	2005
	<i>Kozmetik ürünler ve banyo malzemeleri</i>	48.2	36,6 milyar Avro - Avrupa Kozmetik, Banyo Malzemeleri ve Parfümeri Pazarı 2005 [www.colipa.eu]	Batı Avrupa	2005
	<i>Kilo kaybettirici ürünler</i>	49.2	"Fazla kilolu tüketiciler ile yiyecek ve içeceklerin geleceği", Aralık 2005. [www.datamonitor.com]	Avrupa	2004
	<i>Dekoratif çiçekler</i>	40	Amy Stewart, Flower Confidential: The Good, the Bad, and the Beautiful in the Business of Flowers, Algonquin Books of Chapel Hill, ABD, Şub. 2007. [www.powells.com/biblio/9781565124387]	Dünya çapında	2005
	<i>Turistik gemi seyahatleri</i>	28.3	Avrupa Kruvaziyer Konseyi (ECC) [www.hrnnews.com/news.php?sid=26129] ve [www.cruisedownunder.com]	ABD ve Avrupa	2005
	<i>Şişe suyu</i>	100	Worldwatch Enstitüsü - 19 Ekim 2006 [www.worldwatch.org/node/4683]	Dünya çapında	2006
	<i>Mücevher ve saatler</i>	59.4	[http://unitymarketing.ecnext.com/coms2/gi_0270-761/Jewelry-Report-2006-Update-The.html]	ABD	2005
	<i>İnternet üzerinden oynanan kumar oyunları</i>	12	Dünya çapında 2000'in üzerinde internette kumar oynanabilen site var. Spor müsabakaları üzerine bahis oynama rakamları 4,3 milyar doları, poker oyunları ise 2,4 milyar doları buluyor. [www.responsiblegambling.org/staffsearch/library_news_results_details.cfm?intID=9628]	Dünya çapında	2005
	<i>Çiftlik ödenekleri</i>	321	"OECD Ülkelerinde Tarım Politikaları: Gözlem ve Değerlendirme 2005" [www.oecd.org/dokument/9/0,2340,en_2649_33773_35015433_1_1_1_1,00.html]	ABD, AB ve Japonya	2004
	<i>Kişisel seyahat ve turizm</i>	348	Dünya çapında, uluslararası turizm giderlerinin 2005'te 680 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor. [www.world-tourism.org/facts/menu.html]	Avrupa	2005
	<i>Reklam</i>	451	ZenithOptimedia raporu [www.itfacts.biz/index.php?id=P5330]	Dünya çapında	2007
	<i>Video oyunları</i>	23	Elektronik oyun gelirleri konusunda Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya, dünya çapındaki satışların %90'ının gerçekleştiği yerler olarak önde gidiyor. [www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/2006%20TMT_Media_Predictions.pdf]	Dünya çapında	2006
	<i>Yasadışı uyuşturucular</i>	322	Yasadışı uyuşturucu pazarının üretim aşamasındaki değeri 2003 yılı için 13 milyar dolar, toptan satış aşamasında 94 milyar dolar ve perakende satışlarla ele geçirilenler de dikkate alındığında 322 milyar dolar olarak tahmin ediliyordu. [http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2005.html]	Dünya çapında	2005
	<i>Ticari, dijital elektronik aletler</i>	167	Strategy Analytics, [www.itfacts.biz/index.php?id=C0_25_1]	Dünya çapında	2006

Notlar